

Het Nationaal Congres versus de assisenjury: achterhaald of relevant?

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door **(01805705) Van Cauwenberghe Benoît**

Academiejaar 2021-2022

Aantal woorden: 20383

Promotor :
Prof. Dr. Marc Cools

Commissaris :
Mathias Desmet

"De wet vraagt aan de gezworenen geen rekenschap van de middelen waardoor zij tot hun overtuiging zijn gekomen; zij schrijft hun geen bijzondere regels voor om uit te maken of een bewijs volkomen en genoegzaam is; zij schrijft hun voor, zich in stilte te bezinnen en in de oprechtheid van hun geweten na te gaan welke indruk de tegen de beschuldigde aangevoerde bewijzen en zijn middelen van verdediging op hun geest hebben gemaakt. De wet zegt hun niet, Gij zult voor waar houden alles wat door een bepaald aantal getuigen verklaard wordt; zij zegt hun evenmin, Gij zult niet als voldoende gegrond beschouwen een bewijs dat niet berust op dat bepaald proces-verbaal, op die bepaalde stukken, op zoveel getuigenissen of op zoveel aanwijzingen van schuld; zij stelt alleen deze vraag, waarin hun gehele plicht besloten is, Zijt gij in gemoede overtuigd?"

Bovenstaande wettekst, het oude artikel 342, is in mijn ogen het literair mooiste artikel dat in het Wetboek van Strafvordering stond. Zij beschreef tot in de kern de zuiverheid van een assisenprocedure. Ik steek mijn bewondering niet weg voor die procedure en hun actoren. Grenzeloos is mijn bewondering voor straf- en in het bijzonder assisenpleiters. Hoe zij van een voor velen monsterlijke dader een mens kunnen maken zoals u en ik. Hoe zij het falen van de mens kunnen beschrijven en doorgronden. Het heeft mij aangezet om criminologie te studeren, de studie van het kwade. Voelen wat de dader voelde, denken wat hij dacht en kijken wie hij was. Oordeel niet, maar luister. Achter elke dader zit een mens met een verhaal. U en ik kunnen morgen dader of slachtoffer zijn van een ernstig misdrijf door de ongelukkige wendingen van het leven. Het stond daarom al voor mijzelf vast in het eerste jaar criminologie dat ik een thesis ging maken over het hof van assisen, de hoogmis van justitie.

Tot slot wil ik van deze gelegenheid gebruik maken enkele mensen te bedanken. In de eerste plaats mijn promotor prof. dr. Marc Cools. Het is een, in mijn ogen, positieve samenwerking geweest de afgelopen 2 jaar waarbij hij mij op de beslissende momenten de nodige steun en feedback heeft gegeven. Niet alleen voor deze masterproef, maar ook in mijn studiekeuzes.

Daarnaast zou ik mijn vrienden, in het bijzonder Aaron en Vincent die deze masterproef hebben nagelezen, willen bedanken. Ik eindig bij mijn ouders, broer en zus. Zij hebben mij materieel en moreel gesteund gedurende mijn studies.

Benoît Van Cauwenberghe

16 mei 2022, Deurle

Abstract

The National Congress, Belgium's first constituent, constitutionally established that all criminal cases should be judged by a jury. Criminal cases were those felonies that carried the heaviest penalties, life imprisonment or the death penalty. In 2021-2022, society has evolved, but that article of the Constitution remained the same. Hence, the central research question is to examine the role of the assize jury in the current administration of criminal justice.

By means of first of all parliamentary documents and legislation, an attempt is made to create a picture of the legislative evolution that has taken place since 1831. Building on this, case law and legal doctrine are discussed.

The research shows that the criminal cases envisaged by the National Congress differ from those in 2021-2022. Even before the creation of Belgium, correctionalization appeared, making felonies misdemeanors and giving the correctional court jurisdiction. In the meantime, that legislation has evolved such that felonies punishable by life imprisonment are also correctionalizable. In addition, the correctional court can pronounce sentences for correctionalized felonies that are as long or longer than the sentence that would apply if it were a non-correctionalized felony. This is possible if there is recidivism or prosecution of multiple misdemeanors at the same time.

As a result, criminal cases, namely the felonies with the most severe sentences, no longer appear to be judged de facto by a jury, but rather by appellate judges. The vision of the National Congress has been lost.

Trefwoorden

- Assisenjury
- Bestraffing
- Correctionalisering

Keywords

- Jury
- Punishment
- Correctionalization

Inhoudstafel

Voorwoord	i
Abstract	ii
Trefwoorden/keywords	iii
Inhoudstafel	iv
1. Inleiding	1
2. Methodologie	2
a. Wetgeving	2
b. Literatuurstudie	3
3. De <i>Code Pénal</i> van 1810 en het Strafwetboek van 1867	3
4. Straffen voor misdaden	5
a. Onterende lijfstraffen (<i>infamantes et afflictives</i>)	5
i. De doodstraf	5
ii. Levenslange en tijdelijke dwangarbeid	9
iii. Levenslange deportatie naar een kolonie	10
iv. Hechtenis	11
v. Opsluiting	12
vi. Brandmerk	12
b. Onterende straffen (<i>seulement infamantes</i>)	13
i. De kaakstraf	13
ii. Verbanning	13
iii. Afzetting en gerechtelijke ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten	13
iv. Bekendmaking van veroordelingen	16
v. Wettelijke onbekwaamheid	17
5. Straffen voor wanbedrijven	18
a. Een correctionele gevangenisstraf	18
b. Tijdelijke ontzetting uit burgerlijke, burgerschaps- en familierechten, of ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten	20
6. Gemeenschappelijke straffen voor wanbedrijven en misdaden	21
a. Geldboete	22
b. Bijzonder toezicht en de terbeschikkingstelling	23
i. Bijzonder toezicht door de politie	23
ii. De terbeschikkingstelling van de regering	24
	iv

iii. De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank	27
7. De zwaarste straf: correctionele of criminele straffen	28
8. De bevoegdheid van de jury in criminele zaken	29
a. Het Nationaal Congres	29
b. Criminele zaken	32
9. Correctionalisering en gebruik van verzachtende omstandigheden	33
a. <i>Ratio</i>	33
b. Grondwettelijkheid	35
10. Correctionalisering tot 1977	36
a. De wet van 29 februari 1832 tot wijziging van het Strafwetboek	36
b. De wet van 15 mei 1838 betreffende de jury	36
c. De wet van 15 mei 1849 betreffende de bevoegdheid in strafzaken	38
d. De wet van 4 oktober 1867 houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden	39
e. De wet van 4 september 1891 houdende uitbreiding tot de Hoven van beroep te Brussel en te Luik van de wet van 3 mei 1889 op het gebruik van de Vlaamse taal in strafzaken, en tot wijziging van de wetten betreffende de rechterlijke inrichting en de wet op de verzachtende omstandigheden	41
f. Voorstellen voorafgaand aan de Eerste Wereldoorlog	42
g. De wet van 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen	43
h. De wet van 1937 tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden	44
i. De wet van 19 maart 1956 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden	45
11. Correctionalisering na 1977 en voor 2009	46
a. De wet van 1 februari 1977 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek	46
b. De wet van 26 februari 1981 tot vaststelling van de gevolgen van een door een Hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak	48
c. De wet van 6 februari 1985 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden	50
d. De wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen	52

e. De wet van 11 december 2001 tot wijziging van de artikelen 80, 471 en 472 van het Strafwetboek en artikel 90ter, § 2, 8°, van het Wetboek van Strafvordering	53
12. Correctionalisering na 2009	54
a. De wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen	54
b. Het Grondwettelijk Hof en correctionalisering na de wetswijziging in 2009	65
c. De wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (Potpourri-II)	71
d. De voorspelde vernietiging	79
e. Actuele ontwikkelingen	81
13. Conclusie	82
14. Bibliografie	85
15. Perstekst	114
Bijlagen	vii

1. Inleiding

Ondanks de veranderde maatschappij maakt België in 2021-2022 nog steeds gebruik van de *Code d'instruction criminelle*, het Wetboek van Strafvordering van 1808, die de assisenprocedure regelt. Artikel 150 van de Grondwet schrijft voor dat de jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken. De vraag dringt zich op of de Belgische grondwetgever en wetgever van 1831, het Nationaal Congres of de *Volksraed*, in de huidige maatschappelijke omstandigheden de jury opnieuw zou herinvoeren omwille van de historische redenen die aan zijn grondslag lagen.

De centrale onderzoeksvraag is “Wat zou het oordeel van het Nationaal Congres zijn over de plaats en rol van de juryrechtspraak, binnen de hoven van assisen, binnen de huidige strafrechtsbedeling?” Deze verhandeling dient niet tot een conclusie te komen die mijn persoonlijke mening bevat over de toekomst van een assisenjury, maar de mening van het Nationaal Congres.

Om de voorgaande vraag te kunnen beantwoorden moeten de beweegredenen van het Nationaal Congres die tot de herinvoering van de assisenjury, meer specifiek voor criminele zaken, hebben geleid, gekend zijn. Die vraag kwam in mijn bachelorproef aan bod en met die antwoorden zal verder gewerkt worden.

Het Nationaal Congres bedeede alle criminele zaken toe aan de bevoegdheid van de jury omwille van de straffen die daaruit volgen. Voor natuurlijke personen zijn de straffen voor die misdrijven het zwaarst en de bevolking moest daarom inspraak hebben.¹ De volgende onderzoeksvragen komen in die volgorde aan bod:

- Tot welke lijfstraffen kon een hof van assisen een beschuldigde veroordelen in 1831 en tot welke lijfstraffen kan een hof van assisen in 2021-2022 een beschuldigde veroordelen?
- Tot welke vrijheidsstraffen kon een hof van assisen een beschuldigde veroordelen in 1831 en tot welke vrijheidsstraffen kan een hof van assisen in 2021-2022 een beschuldigde veroordelen?

---

¹ B. VAN CAUWENBERGHE, *Een historisch perspectief op het ontstaan van de Belgische juryrechtspraak*, onuitg. Bachelorproef Bachelor of Science in de Criminologische Wetenschappen UGent, 25-26.

- Tot welke bijkomende straffen kon een hof van assisen een beschuldigde veroordelen in 1831 en tot welke bijkomende straffen kan een hof van assisen in 2021-2022 een beschuldigde veroordelen?
- Tot welke vrijheidsstraffen en bijkomende straffen kon een correctionele rechtbank een beklagde veroordelen in 1831 en tot welke vrijheidsstraffen kan een correctionele rechtbank in 2021-2022 een beklagde veroordelen?
- Welke vrijheidsstraffen waren en zijn mogelijk bij wettelijke herhaling en samenloop, en wat bedraagt de maximale straf voor de correctionele rechtbank?
- Wat waren criminele zaken in 1830 en wat zijn criminele zaken in 2021-2022?
- Wat is de invloed van correctionalisering op criminele zaken?
- Welke negatieve gevolgen heeft correctionalisering op de strafmaat die een beklagde riskeert?

2. Methodologie

a. Wetgeving

Aangezien deze verhandeling een historisch onderzoek betreft, moet men teruggrijpen naar de oorspronkelijke bronnen en de wetgevende evolutie met betrekking tot de onderwerpen die aan bod komen in de onderzoeksvragen.

Deze masterproef is in eerste instantie gebaseerd op een analyse van parlementaire documenten en tracht de wetgevende evolutie in kaart te brengen met betrekking tot de onderzoeksonderwerpen. Immers komen wijzigingen niet zomaar uit de lucht gevallen, maar gaat er een parlementair proces van meerdere jaren, soms decennia, over afhankelijk van de maatschappelijke context. Het is het expliciete doel van de voorliggende masterproef om het wetgevend proces en de beïnvloedende factoren daarvan in beeld te brengen.

Rechtsleer en onderzoek bevatten fouten en schetsen mogelijk een vertekend beeld. Daarom ga ik in eerste instantie uit van wetgevende teksten samengelezen met de parlementaire voorbereidingen. Op die manier komt de achterliggende redenering en de bijhorende context het authentiekst tot uiting en weten we beter wat er leefde gedurende bepaalde tijdperiodes en wat de werkelijke bedoeling van de grondwetgever of wetgever was op bepaalde tijdstippen doorheen de geschiedenis.

b. Literatuurstudie

Bovenop parlementaire voorbereidingen en wetgevende teksten bezorgt rechtspraak en rechtsleer de nodige duiding. Om de betrouwbaarheid en geldigheid te garanderen van deze verhandeling dient daarom op een gestructureerde manier worden te werk gegaan.

Met betrekking tot de betrouwbaarheid van auteurs werden volgende selectiecriteria gebruikt:

- Doctors in de rechten met proefschrift²;
- Doctors in de criminologie;
- Professoren recht of criminologie;
- Doctoraatthesissen;
- Raadsheren van de Raad van State, het Hof van Cassatie, het Grondwettelijk Hof, het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens;
- Geen anonieme bronnen;
- Belgische publicaties vanaf 1830.

De gebruikte en geselecteerde zoektermen, auteurs en databases zijn te vinden in de bijlage samen met het onderzoeksplan.

3. De *Code Pénal* van 1810 en het Strafwetboek van 1867

In 1831 was, in België, de *Code Pénal* uit 1810 nog van kracht waarbij de klassieke indeling bestond tussen overtredingen (*une contravention*), wanbedrijven (*un délit*) en misdaden (*un crime, en matière criminelles*). Overtredingen waren strafbaar met politiestraffen, wanbedrijven met correctionele straffen en misdaden met lijf- en/of ontorende straffen.³ In 1867 kreeg België zijn eigen Strafwetboek. De wetgever behield de klassieke indeling van misdrijven, maar de lijf- en/of ontorende straffen waren vanaf dan “*criminele straffen*” (*une peine criminelle*).⁴ Naast de bestraffing regelt die indeling ook het bevoegde rechtscollege.

---

² R. DEKKERS, "Doctor in de rechten", *RW* 1951, afl. 23, 897-904.

³ Art. 1 *Code Pénal* 1810.

⁴ Art. 1 Sw.; J.S.G. NYPELS, *Le Code pénal belge interprété principalement au point de vue de la pratique: par ses motifs, par la comparaison des nouveaux textes avec ceux du code de 1810 et pour les textes anciens conservés par la doctrine et par la jurisprudence des cours de Belgique et de France*, Brussel, Bruylant-Christophe, 1868, 1.

Misdaden komen voor het hof van assisen (*la cour d'assises*) en wanbedrijven voor de correctionele rechtbank (*le tribunal correctionnel*).⁵

De *Code Pénal* was de laatste codificatie van Napoleon. De tekst was een combinatie van de verlichting en autoritarisme.⁶ Dat er een eigen Belgisch Strafwetboek moest komen, schreef de toenmalige Grondwet voor.⁷ Er was een eerste poging in 1834, van de toenmalige unionistische regering-Goblet-Lebeau⁸, met die laatste als liberale minister van Justitie. Voor zover dit te vinden was in de online archieven van de Kamer van Volksvertegenwoordigers gebeurde niets met dat ontwerp.⁹ Het was een overname van de reeds bestaande *Code Pénal* in combinatie met de Franse hervorming in 1832.¹⁰

In 1849¹¹ diende de toenmalige liberale regering-Rogier I¹², met dhr. Francois-Philippe de Haussy als minister van Justitie, een nieuw ontwerp in waarna een tweede ontwerp in 1850¹³ dat aanvulde. Op 25 februari 1853 keurde de Kamer van Volksvertegenwoordigers het eerste boek van het Belgische Strafwetboek goed, de Senaat volgde op 11 maart.¹⁴ De voorbereidende werken waren gebeurd door een commissie samengesteld uit onder andere prof. dr. Haus en prof. dr. Nypels en kenmerkte het klassieke schuldstrafrecht. Het was de *Code Pénal* zonder het autoritaristische trekje en met een betere juridische onderbouw.¹⁵

---

⁵ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 266-267; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 194, 198; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 44; J. RUBBRECHT, *Inleiding tot het Belgisch strafrecht*, Leuven, Firma L. Wouters, 1958, 73; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 170; N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 125.

⁶ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: eerste boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 125.

⁷ Oud art. 139, 11° Gw.

⁸ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

⁹ Projet de loi apportant des modifications aux Codes Pénal et d'Instruction Criminelle, *Parl.St. Kamer* 1833-1834, nr. 172.

¹⁰ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 69.

¹¹ Exposé des motifs: révision du titre préliminaire et du 1er livre du Code Pénal, *Parl.St. Kamer* 1849-1850, nr. 38.

¹² P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

¹³ Exposé des motifs: révision des chap. IV à IX du livre 1er du Code Pénal, *Parl.St. Kamer* 1849-1850, nr. 164.

¹⁴ *Hand. Kamer* 1852-1853, 25 februari, 747-753; *Hand. Senaat* 1852-1853, 11 maart, 126-127.

¹⁵ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 7; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 69-70.

Ondanks de snelle afhandeling kwam er pas een afkondiging in 1867. In 1858 diende de liberale regering-Rogier II¹⁶, met prof. dr. Jules Bara als minister van Justitie, een wetsontwerp in voor boek 2 van het Strafwetboek waarna diezelfde regering in 1860 ook nog een wetsontwerp indiende dat de niet-afgekondigde wet van 1853, met betrekking tot het eerste boek van het Strafwetboek, wijzigde.¹⁷ Finaal keurde de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 11 mei 1867 het gehele Strafwetboek goed, de Senaat deed dat op 17 mei.¹⁸ In 2021-2022 is het Belgische Strafwetboek uit 1867, mits wijzigingen, nog altijd van kracht.

4. Straffen voor misdaden

Hieronder volgt een oplistings van de klassieke criminele lijf- en vrijheidsstraffen van 1830 tot en met 2022 met enige uitleg over hun verdere evolutie. Daarnaast komen de bijkomende straffen (*peines accessoires*) die volgen uit de criminele hoofdstraf aan bod.

a. Onterende lijfstraffen (*infamantes et afflictives*)¹⁹

i. De doodstraf²⁰

De doodstraf (*la mort*) vond plaats middels onthoofding.²¹ In geval van oudermoord werd daarenboven de rechterhand afgehakt en de dader voorafgaand tentoongesteld en ten schande gebracht door voorlezing van de veroordeling.²² Het was de katholieke Jean Raikem die als minister van Justitie in 1832 de afhakking verbood.²³ Verder waren er speciale regels omtrent de teruggave van het lijk aan de familie van de veroordeelde.²⁴ De straf vond in het openbaar op een plein plaats, bij vonnis bepaald, en kon niet plaatsvinden op een zon- of feestdag.²⁵

---

¹⁶ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

¹⁷ Exposé des motifs: amendements au 1er livre du projet de Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1860-1861, nr. 32; Exposé des motifs: révision du second livre du Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1857-1858, nr. 48; *Hand.* Kamer 1861-1862, 4 juni, nr. 1456-1464.

¹⁸ Wet 8 juni 1867 tot herziening van het Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867 (Strafwetboek); *Hand.* Kamer 1866-1867, 11 mei, 983-985; *Hand.* Senaat 1866-1867, 17 mei, 279-286.

¹⁹ Art. 1, derde lid juncto 6 Code Pénal 1810.

²⁰ Art. 7, eerste lid, 1° Code Pénal 1810; oud art. 7, eerste lid, 1° Sw.

²¹ Art. 12 Code Pénal 1810; oud art. 8 Sw.

²² Art. 13 Code Pénal 1810.

²³ J. MONBALLYU, *Six centuries of criminal law: history of criminal law in the southern Netherlands and Belgium (1400-2000)*, Leiden, Koninklijke Brill, 2014, 128.

²⁴ Art. 14 Code Pénal 1810, oud art. 10, eerste lid Sw.

²⁵ Art. 25-26 Code Pénal 1810; oud art. 9, eerste lid Sw; oud art. 10, tweede lid Sw.

Het was het openbaar ministerie die de dag van terechtstelling bepaalde.²⁶ De veroordeelde had bij de terechtstelling recht op steun van de aalmoezenier.²⁷

De doodstraf was als de zwaarste straf in België enkel voorzien voor de zwaarste misdaden zoals moord en roofmoord.²⁸

Ondanks het bestaan van de doodstraf in België tot 1996 stond de straf al van bij het ontstaan van België ter discussie. Oorspronkelijk ging in de Grondwet het vraagstuk over de toekomst van de doodstraf samen met het brandmerk staan.²⁹ Reeds in 1832 was er het eerste officiële wetsvoorstel dat de afschaffing van de doodstraf bewerkstelligde.³⁰ De hoven en rechtbanken gaven echter een negatief advies over het afschaffen van de doodstraf aan de minister van Justitie.³¹

In 1835 diende prof. dr. Henri de Brouckere, een liberaal, het wetsvoorstel opnieuw in.³² De Kamer van Volksvertegenwoordigers besliste om de discussie over de afschaffing van de doodstraf te voeren bij het maken van een nieuw Strafwetboek en niet op een drafje een afschaffing door te voeren zonder stil te staan bij de gevolgen daarvan.³³ In 1865 diende de liberaal dr. Xavier Lelièvre een wetsvoorstel in dat de bodemrechter de bevoegdheid zou geven de doodstraf om te zetten in levenslange dwangarbeid, maar dat voorstel bleef onbehandeld.³⁴

Zoals uit bovenvermelde blijkt, bleef de doodstraf in het Belgische Strafwetboek bestaan. Echter voerde de overheid de doodstraf sinds 1863 niet uit, met uitzondering van 1 zaak in 1917-1918.³⁵ In 1860 vond de terechtstelling plaats van Coucke en Goethals, beiden Vlaamse landarbeiders, in Charleroi. Ze hadden een Franstalig proces gehad terwijl ze Vlaamstalig

---

²⁶ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 356.

²⁷ Oud art. 9, tweede lid Sw.

²⁸ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 355.

²⁹ J. VELAERS, *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel I: het federale België, het grondgebied, de grondrechten dln., Brugge, Die Keure, 2019, 279.

³⁰ Proposition de m. H. de Brouckere pour l'abolition de la peine de mort, de la déportation, de la flétrissure et de la mutilation, *Parl.St. Kamer 1831-1832*, nr. 1.

³¹ J. VELAERS, *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel I: het federale België, het grondgebied, de grondrechten dln., Brugge, Die Keure, 2019, 280.

³² Exposé des motifs: le projet de loi renfermant des modifications au Code Pénal, *Parl.St. Kamer 1834-1835*, nr. 69.

³³ Rapport fait par M. Milcamps au nom de la section centrale pour la proposition relative à l'abolition de la peine de mort, *Parl.St. Kamer 1834-1835*, nr. 130, 1-2.

³⁴ Abolition des peines du carcan et de la dégradation civique, *Parl.St. Kamer 1864-1865*, nr. 157, 1-4.

³⁵ MvT wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *Parl.St. Kamer 1995-1996*, nr. 453/1, 1-2.

waren en geen Frans spraken. Na hun dood geloofde de bevolking dat ze onschuldig waren. In 1863 kreeg drievoudig moordenaar Charles Louis Kesteleyn de doodstraf. In beide zaken kende het land grote beroering. Waarna de Koning vanaf dan steevast zijn genaderecht gebruikte om de doodstraf om te zetten in levenslange dwangarbeid. Het was het openbaar ministerie dat de Koning een genadevoorstel opstuurde. Enkel in 1918 voor een burgerlijk misdrijf, en voor militaire misdrijven na de Eerste en Tweede Wereldoorlog kenden doodstraffen opnieuw tijdelijk uitvoering.³⁶

In 1918 besliste de regering dat de doodstraf ook voor politieke misdaden mogelijk moest zijn, waarna de doodstraf zowel een straf naar gemeen recht als een politieke straf was. Bij politieke misdaden bestond de voltrekking uit de kogel. In 1948-1949 was er een parlementair initiatief dat de voltrekking achter gesloten deuren wou installeren, maar de Senaatscommissie Justitie oordeelde dat dat de rechten van de veroordeelde zou aantasten.³⁷

Dat een assisenhof de doodstraf uitsprak en zei waar en wanneer de terechtstelling ging plaatsvinden, was ook niet strijdig met het EVRM.³⁸ Het is pas in 1974 dat er een nieuwe poging volgde om de doodstraf af te schaffen. In 1974 kwam dat initiatief vanuit de Volksunie met onder meer senator dr. Maurits Coppieters.³⁹ In 1978 dienden enkele CVP- en PSC-senatoren, waaronder de professoren dr. Marcel Storme en dr. Herman Deleeck, een voorstel in.⁴⁰ Nadien volgden voorstellen van Agalev-kamerlid dr. Ludo Dierickx in 1982 en 1985.⁴¹ Magda Aelvoet, Agalev-senator, diende ook in 1985 een voorstel in.⁴² Agalev-kamerlid Mieke Vogels diende in 1988 opnieuw een voorstel in.⁴³ SP-senator dr. Fred

---

³⁶ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 845-846; J. VELAERS, *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel I: het federale België, het grondgebied, de grondrechten dln., Brugge, Die Keure, 2019, 280; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 356-357.

³⁷ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 843, 846; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 353-356.

³⁸ Cass. 29 januari 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 494.

³⁹ Toelichting voorstel van wet strekkende tot het afschaffen van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat 1973-1974, nr. 180 nr. 1.

⁴⁰ Toelichting voorstel van wet tot afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat 1977-1978, nr. 334 nr. 1.

⁴¹ Toelichting wetsvoorstel houdende het afschaffen van de doodstraf, *Parl.St.* Kamer 1982-1983, nr. 442 nr. 1; Toelichting wetsvoorstel houdende het afschaffen van de doodstraf, *Parl.St.* Kamer 1985-1986, nr. 33 nr. 1.

⁴² Toelichting voorstel van wet houdende het afschaffen van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat 1985-1986, nr. 25 nr. 1.

⁴³ Toelichting wetsvoorstel tot afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Kamer B.Z. 1988, nr. 222/1.

Erdman deed dat ook.⁴⁴ De Volksunie stelde voor toe te treden tot het Zesde Protocol van het EVRM dat de doodstraf zou afschaffen.⁴⁵

In 1991 diende de rooms-rode regering-Martens VIII⁴⁶, met als minister van Justitie professor Melchior Wathelet (PSC), zelf een ontwerp in. Door de regeringsval kwam het niet tot een parlementaire bespreking.⁴⁷ In 1992 diende Agalev-kamerlid Mieke Vogels opnieuw een wetsvoorstel in dat onbehandeld bleef.⁴⁸ SP-senator dr. Fred Erdman diende wederom een voorstel in en in 1995 deed hij dat nog eens over.⁴⁹ PRL-FDF-kamerlid Louis Michel diende op zijn beurt in 1996 een wetsvoorstel in.⁵⁰ Uiteindelijk diende de rooms-rode regering-Dehaene II⁵¹, met als minister van Justitie dhr. Stefaan De Clerck (CVP), een ontwerp in 1996 in dat de Wetgevende Kamers aannamen, waarna de doodstraf in België definitief verdween.⁵² Nadien ratificeerde België ook internationale verdragen die reeds eerder de doodstraf hadden afgeschaft.⁵³

---

⁴⁴ Toelichting voorstel van wet houdende afschaffing van de doodstraf, *Parl. St.* Senaat B.Z. 1988, nr. 251-1.

⁴⁵ Toelichting voorstel van wet houdende goedkeuring van het Zesde Protocol bij het Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens betreffende de afschaffing van de doodstraf aangenomen in de Raad van Europa op 28 april 1983, *Parl. St.* Senaat 1988-1989, nr. 478-1.

⁴⁶ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

⁴⁷ Herziening van artikel 14 van de Grondwet met het oog op de afschaffing van de doodstraf, *Parl. St.* Kamer B.Z. 2003, nr. 51 0226/001, 5; MvT wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf, *Parl. St.* Kamer 1990-1991, nr. 1765/1; Wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf (stuk verschenen tijdens de vorige zittingsperiode), *Parl. St.* Kamer 1993-1994, nr. 1429/1.

⁴⁸ Toelichting wetsvoorstel tot afschaffing van de doodstraf, *Parl. St.* Kamer B.Z. 1991-1992, nr. 262/1.

⁴⁹ Toelichting voorstel van wet houdende afschaffing van de doodstraf, *Parl. St.* Senaat B.Z. 1991-1992, nr. 112-1; Toelichting wetsvoorstel houdende afschaffing van de doodstraf, *Parl. St.* Senaat B.Z. 1995, nr. 1-19/1.

⁵⁰ Toelichting wetsvoorstel tot afschaffing van de doodstraf en tot vervanging ervan door niet-reduceerbare straffen die door beveiligingsmaatregelen worden gewaarborgd, *Parl. St.* Kamer 1995-1996, nr. 343/1.

⁵¹ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

⁵² Oud art. 2 Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *BS* 1 augustus 1996; MvT wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *Parl. St.* Kamer 1995-1996, nr. 453/1.

⁵³ Wet 13 mei 2003 houdende instemming met het Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, gedaan te Vilnius op 3 mei 2002, *BS* 3 november 2003; Wet 4 december 1998 houdende instemming met het Tweede Facultatieve Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, gericht op de afschaffing van de doodstraf, gedaan te New York op 15 december 1989, *BS* 29 maart 2000; Wet 4 december 1998 houdende instemming met het Zesde Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden inzake de afschaffing van de doodstraf, gedaan te Straatsburg op 28 april 1983, *BS* 21 oktober 1999.

Volksunie-kamerlid Geert Bourgeois deed een voorstel om de afschaffing grondwettelijk vast te leggen in 1996 en 2003.⁵⁴ Nadat MR-FDF-kamerlid Olivier Maingain een voorstel indiende in 2003⁵⁵ gebeurde dat in 2005 onder bewind van de paarse regering-Verhofstadt II⁵⁶, met als minister van Justitie mevr. Laurette Onkelinx (PS).⁵⁷ De reden voor die invoering was het verhinderen dat er ooit een meerderheid zou ontstaan die met een eenvoudige wet de doodstraf opnieuw zou invoeren.⁵⁸

Ondanks die internationale en grondwettelijke waarborgen is het zo dat er voorstellen ingediend zijn ter wederinvoering van de doodstraf in de Kamer van Volksvertegenwoordigers in kritieke fases zoals in de periode van de zaak-Dutroux en de aanslagen in 2015-2016 te Frankrijk en België door Front National⁵⁹ en het Vlaams Belang⁶⁰.

ii. Levenslange en tijdelijke dwangarbeid⁶¹

Bij dwangarbeid (*les travaux forcés*) maakte de *Code Pénal* een onderscheid tussen mannen en vrouwen.

Mannelijke veroordeelden tot dwangarbeid dienden de “zwaarste” arbeid te verrichten. Hun voeten waren aan een gevangenisbal of onderling aan elkaar vastgebonden.⁶² Vrouwelijke dwangarbeiders verbleven in een tuchthuis.⁶³

Een zeventigjarige werd tot opsluiting in plaats van tot dwangarbeid veroordeeld, maar voor dezelfde duur als een straf tot de dwangarbeid.⁶⁴ De gedetineerde die 70 jaar was en veroordeeld was tot dwangarbeid werd ook opgesloten.⁶⁵

---

⁵⁴ Toelichting herziening van artikel 14 van de Grondwet, *Parl.St. Kamer* 1995-1996, nr. 563/1; Toelichting herziening van artikel 14 van de Grondwet, *Parl.St. Kamer* 2003-2004, nr. 51 0541/001.

⁵⁵ Herziening van artikel 14 van de Grondwet met het oog op de afschaffing van de doodstraf, *Parl.St. Kamer B.Z.* 2003, nr. 51 0226/001.

⁵⁶ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

⁵⁷ Art. 1 Wet 2 februari 2005 herziening van Titel II van de Grondwet om er een nieuw artikel in te voegen betreffende de afschaffing van de doodstraf, *BS* 17 februari 2005.

⁵⁸ J. VELAERS, *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel I: het federale België, het grondgebied, de grondrechten dln., Brugge, Die Keure, 2019, 281.

⁵⁹ Toelichting wetsvoorstel strekkende tot instelling van een volksraadpleging over de herinvoering van de doodstraf, *Parl.St. Kamer* 1996-1997, nr. 1049/1.

⁶⁰ Wetsvoorstel tot wijziging van de strafwetgeving wat betreft de wederinvoering van de veroordeling tot de doodstraf, de invoering van de bijzondere levenslange opsluiting en de verzwarende van de bestraffing van sommige zware misdrijven, *Parl.St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1709/001.

⁶¹ Art. 7, eerste lid, 2° en 4° Code Pénal 1810, Oud art. 7, eerste lid, 2° Sw., Oud art. 12, eerste lid Sw.

⁶² Art. 15 Code Pénal 1810.

⁶³ Art. 16 Code Pénal 1810.

⁶⁴ Art. 70-71 Code Pénal 1810.

⁶⁵ Art. 72 Code Pénal 1810.

Dwangarbeiders verbleven in rasp- of tuchthuizen waar de overheid hun werk oplegde.⁶⁶ In tegenstelling tot de regeling in de *Code Pénal* mochten dwangarbeiders door het Belgische Strafwetboek ook een inkomen uit hun geleverde arbeid ontvangen, echter was dit lager dan bij tot opsluiting veroordeelden.⁶⁷

Zowel levenslange (*à perpétuité*) als tijdelijke (*à temps*) dwangarbeid bestond. Tijdelijke dwangarbeid bedroeg oorspronkelijk minimum 5 jaar en maximum 20 jaar.⁶⁸ In het nieuwe Strafwetboek varieerde de tijdelijke vorm tussen 10 en 15 jaar en 15 en 20 jaar.⁶⁹ 25 jaar dwangarbeid was mogelijk in geval van meerdaadse of materiële samenloop (*concours matériel*).⁷⁰

In 1996 verdween de dwangarbeid definitief uit het Strafwetboek.⁷¹ Het onderscheid tussen dwangarbeid, opsluiting en een correctionele en politiegevangenisstraf was reeds opgeheven. Veroordeelden vielen in de praktijk onder dezelfde detentieomstandigheden.⁷² Een wet van 1970, tot stand gekomen onder het bewind van de socialistische minister van Justitie dr. Alfons Vranckx, bestendigde namelijk een al bestaande situatie waarbij iedere gedetineerde diende te werken in de penitentiaire inrichting van verblijf. Werken in de gevangenis is namelijk geen strafverzwaring, maar veeleer een middel om te werken aan een gunstige toekomst voor een gedetineerde met het oog op een gunstige re-integratie. Ook de regeling omtrent de vergoeding voor het geleverde werk trok de wetgever gelijk tussen de categorieën veroordeelde.⁷³

iii. Levenslange deportatie naar een kolonie⁷⁴

België kon na zijn onafhankelijkheid de deportatie (*la déportation*) als straf niet uitvoeren wegens het ontbreken van een Belgische kolonie.⁷⁵ De *Code Pénal* voorzag levenslange dwangarbeid voor een veroordeelde die ondanks zijn levenslange deportatie terugkeert naar

---

⁶⁶ Oud art. 14, eerste lid Sw.

⁶⁷ Oud art. 15 Sw.

⁶⁸ Art. 19 Code Pénal 1810.

⁶⁹ Oud art. 12, tweede lid Sw.

⁷⁰ Oud art. 62 Sw.

⁷¹ Oud art. 4 Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *BS* 1 augustus 1996.

⁷² MvT wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *Parl. St.* Kamer 1995-1996, nr. 453/1, 4.

⁷³ Art. 2 Wet 18 maart 1970 tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de arbeidsprestaties van de veroordeelden, *BS* 21 maart 1970; MvT wetsontwerp tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de arbeidsprestaties van de veroordeelden, *Parl. St.* Kamer 1969-1970, nr. 509 nr. 1, 1-2.

⁷⁴ Art. 7, eerste lid, 3° Code Pénal 1810.

⁷⁵ J. MONBALLYU, *Six centuries of criminal law: history of criminal law in the southern Netherlands and Belgium (1400-2000)*, Leiden, Koninklijke Brill, 2014, 127.

het uitgezette grondgebied.⁷⁶ Vermoedelijk kregen veroordeelden tot de deportatie die straf als strafuitvoering. Met de invoering van het nieuwe Belgische Strafwetboek verdween deze straf uit het Belgische strafrecht.⁷⁷

iv. Hechtenis⁷⁸

Hechtenis (*la détention*) is sinds 1867 een nieuw ingevoerde straf voor veroordeelden voor een politiek misdrijf.⁷⁹ Gewone (*ordinaire*) hechtenis duurde van 5 tot 10 of van 10 tot 15 jaar. Buitengewone (*extraordinaire*) hechtenis varieerde van 15 tot 20 jaar. Tot slot bestond ook levenslange hechtenis en in geval van meerdaadse samenloop 25 jaar hechtenis.⁸⁰ Veroordeelden brachten hechtenis door in opsluitings- en/of verbeterhuizen of in speciaal daarvoor ingerichte gebouwen.⁸¹ Het verschil tussen dwangarbeid of opsluiting en hechtenis was voornamelijk de strafuitvoering die gunstiger was voor hechtenis.⁸²

De wetgever verving bij het afschaffen van de doodstraf voor politieke misdaden die door levenslange hechtenis. Misdaden die voordien al strafbaar waren met levenslange hechtenis waren voortaan strafbaar met hechtenis van 20 tot 30 jaar. Tijdelijke hechtenis bleef bestaan binnen de bestaande strafscales, maar het terminologisch onderscheid tussen gewone en buitengewone hechtenis verdween.⁸³ Op die manier bleef er een onderscheid bestaan in de zwaarwichtigheid van misdrijven.⁸⁴

Potpourri-II voegde een extra criminele strafmaat toe, namelijk misdaden strafbaar met 30 tot 40 jaar hechtenis.⁸⁵

---

⁷⁶ Art. 17, tweede lid Code Pénal 1810.

⁷⁷ J. MONBALLYU, *Six centuries of criminal law: history of criminal law in the southern Netherlands and Belgium (1400-2000)*, Leiden, Koninklijke Brill, 2014, 127.

⁷⁸ Oud art. 7, eerste lid, 3° Sw.

⁷⁹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 44, 134.

⁸⁰ Oud art. 16 en 62 Sw.

⁸¹ Oud art. 17 Sw.

⁸² C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 843; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 353-354.

⁸³ Oud art. 3 Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, BS 1 augustus 1996.

⁸⁴ MvT wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *Parl.St.* Kamer 1995-1996, nr. 453/1, 3-4.

⁸⁵ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 44-47, 134.

v. Opsluiting⁸⁶

Veroordeelden tot opsluiting (*la réclusion*) dienden oorspronkelijk in een opsluitingshuis⁸⁷ te werken, echter konden zij een deel van de opbrengst van hun werk behouden. Opsluiting bedroeg minimum 5 jaar en maximum 10 jaar.⁸⁸ In geval van meerdaadse samenloop was er de mogelijkheid van 15 jaar opsluiting.⁸⁹

In 1996 voerde de wetgever nieuwe strafscales, met opsluiting, in ter vervanging van de afgeschafte doodstraf en dwangarbeid. Voortaan duurde tijdelijke opsluiting van 5 tot 10 jaar, 10 tot 15 jaar, 15 tot 20 jaar en 20 tot 30 jaar.⁹⁰ Levenslange opsluiting bestond voortaan ook.⁹¹ Misdaden voorheen strafbaar met de doodstraf waren vanaf dan strafbaar met levenslange opsluiting, misdaden strafbaar met levenslange dwangarbeid waren voortaan strafbaar met tijdelijk opsluiting van 20 tot 30 jaar. Tijdelijke dwangarbeid bedroeg voortaan 15 tot 20 jaar opsluiting of 10 tot 15 jaar opsluiting.⁹² In geval van meerdaadse samenloop kan volgens rechtsleer, in tegenstelling tot het Strafwetboek, een straf tot 35 jaar opsluiting volgen.⁹³

Potpourri-II voegde een extra criminele strafmaat toe, namelijk misdaden strafbaar met 30 tot 40 jaar opsluiting.⁹⁴

vi. Brandmerk⁹⁵

Een brandmerk (*la marque* of *la flétrissure*) werd in het openbaar aangebracht op de rechterschouder bij alle tot levenslang veroordeelde dwangarbeiders.⁹⁶ Daarnaast was er een mogelijkheid, in wettelijk voorziene gevallen, een brandmerk als bijkomende straf op te leggen bij veroordeelden tot tijdelijke dwangarbeid.⁹⁷

---

⁸⁶ Art. 7, eerste lid, 5° Code Pénal 1810; oud art. 7, eerste lid, 4° Sw.

⁸⁷ Oud art. 14, tweede lid Sw.

⁸⁸ Art. 21 Code Pénal 1810; oud art. 13 Sw.; oud art. 15 Sw.

⁸⁹ Oud art. 62 Sw.

⁹⁰ Oud art. 6 Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, BS 1 augustus 1996.

⁹¹ Oud art. 5 Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, BS 1 augustus 1996.

⁹² Oud art. 3 Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, BS 1 augustus 1996.

⁹³ N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 550; T. MOREAU en D. VANDERMEERSCH, *Eléments de droit pénal*, Brussel, La Chartre, 2018, 328.

⁹⁴ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 44-47, 134.

⁹⁵ Art. 7, tweede lid Code Pénal 1810.

⁹⁶ Art. 20, eerste lid Code Pénal 1810.

⁹⁷ Art. 20, tweede lid Code Pénal 1810.

In 1849 diende de regering-Rogier I een wetsontwerp in dat het brandmerk afschafte. In Frankrijk was dat reeds afgeschaft in 1832. Daarnaast was een brandmerkstraf definitief en eeuwig waardoor het de resocialisatie van de veroordeelde zou tegenwerken.⁹⁸ De wetgever schafte het brandmerk daarom uiteindelijk af, nadat sinds 1832 de Koning genade voorzag waardoor er geen uitvoering kwam.⁹⁹

b. Onterende straffen (*seulement infamantes*)¹⁰⁰

i. De kaakstraf¹⁰¹

Iedere veroordeelde tot dwangarbeid of opsluiting kreeg de kaakstraf (*le carcan*) opgelegd. De veroordeelde stond een uur lang, in het openbaar vastgebonden, met een bord boven zijn hoofd waarop zijn identiteitsgegevens en veroordeling stonden.¹⁰² De straf ging door in het openbaar op een plein, bij vonnis bepaald, en kon niet plaatsvinden op een zon- of feestdag.¹⁰³ De kaakstraf was in de wet voorziene gevallen een zelfstandige straf.¹⁰⁴ Met de invoering van het nieuwe Belgische Strafwetboek verdween deze straf uit het Belgische strafrecht.¹⁰⁵

ii. Verbanning¹⁰⁶

Met de invoering van het nieuwe Belgische Strafwetboek verdween de verbanning (*le bannissement*) uit het Belgische strafrecht. Echter was die sinds 1830 niet meer in België uitgevoerd om dezelfde reden als de niet-uitvoering van de deportatie.¹⁰⁷

iii. Afzetting en gerechtelijke ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten¹⁰⁸

De veroordeelde werd ontzet uit zijn openbare bedieningen en ambten (*la dégradation civique*).¹⁰⁹ Bovendien verloor hij ook de rechten die veroordeelden tot de tijdelijke

⁹⁸ Exposé des motifs: abolition de la peine de la flétrissure, *Parl. St.* Kamer 1849-1850, nr. 50, 1.

⁹⁹ Art. 1 Wet 31 december 1849 houdende afschaffing van de straf van het brandmerken, *BS* 9 januari 1850; J. MONBALLYU, *Six centuries of criminal law: history of criminal law in the southern Netherlands and Belgium (1400-2000)*, Leiden, Koninklijke Brill, 2014, 128.

¹⁰⁰ Art. 1, derde lid juncto 6 Code Pénal 1810.

¹⁰¹ Art. 8, 1° Code Pénal 1810.

¹⁰² Art. 22 Code Pénal 1810.

¹⁰³ Art. 25-26 Code Pénal 1810.

¹⁰⁴ Art. 24 Code Pénal 1810.

¹⁰⁵ J. MONBALLYU, *Six centuries of criminal law: history of criminal law in the southern Netherlands and Belgium (1400-2000)*, Leiden, Koninklijke Brill, 2014, 127.

¹⁰⁶ Art. 8, 2° Code Pénal 1810.

¹⁰⁷ J. MONBALLYU, *Six centuries of criminal law: history of criminal law in the southern Netherlands and Belgium (1400-2000)*, Leiden, Koninklijke Brill, 2014, 127.

¹⁰⁸ Art. 8, 3° Code Pénal 1810; oud art. 7, derde lid, 1° Sw.

¹⁰⁹ Art. 34 Code Pénal 1810.

dwangarbeid, opsluiting en kaakstraf van rechtswege verloren zoals jurylid zijn, getuigen in rechte, aangesteld zijn als gerechtsdeskundige, voogdijschap andere dan zijn kinderen krijgen en wapendracht.¹¹⁰

In het nieuwe Strafwetboek verloren veroordeelden tot de doodstraf, dwangarbeid, levenslange en buitengewone hechtenis en opsluiting hun titels, graden, openbare ambten en bedieningen.¹¹¹

De rechtspraak definieert titels ruim gaande van adel, verdiensten tot eretitels. *Idem* voor openbare ambten. Zij kunnen zowel bezoldigd als onbezoldigd zijn en het ambt moet ontleend zijn door een benoeming, aanstelling of verkiezing. Graden hebben daarentegen enkel betrekking op de militaire stand. Op die manier zou de levenskwaliteit van de veroordeelde minder aantrekkelijk zijn.¹¹²

In 2021-2022 is afzetting (*la destitution*) nog altijd verplicht bij tijdelijke of levenslange opsluiting of hechtenis van 15 jaar of meer.¹¹³ Daarnaast had het hof van assisen de bevoegdheid om indien zij dat nodig achtte afzetting te bevelen bij een gewone hechtenis wat in 2021-2022 ook nog altijd gaat.¹¹⁴ Afzetting is een criminele bijkomende straf die de rechter moet uitspreken.¹¹⁵

Veroordeelden tot de doodstraf of dwangarbeid werden levenslang ontzet (*la déchéance* of *l'interdiction de certains droits politiques et civils*) uit rechten zoals stemrecht en jurylid zijn.¹¹⁶ Veroordeelden tot opsluiting of hechtenis konden ontzet worden voor een termijn van 10 tot 20 jaar of levenslang.¹¹⁷

De termijn van ontzetting loopt vanaf het ondergaan of de verjaring van de definitieve straf. Echter kan de veroordeelde tijdens zijn detentie zijn rechten reeds niet meer uitoefenen. De

---

¹¹⁰ Art. 28 Code Pénal 1810.

¹¹¹ Oud art. 19, eerste lid Sw.

¹¹² C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 910; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 159; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 383.

¹¹³ Huidig art. 19, tweede lid Sw.

¹¹⁴ Oud en huidig art. 19, tweede lid Sw.

¹¹⁵ Cass. 18 juni 1923, *Pas.* 1923, 377; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 909; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 159; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 352, 382-383.

¹¹⁶ Oud art. 31 Sw.

¹¹⁷ Oud art. 32 Sw.

termijn begint pas later te lopen omdat een gedetineerde altijd beperkt is in zijn rechten door de detentieomstandigheden en zijn bijkomende straf anders niet zou voelen.¹¹⁸

In 2021-2022 wordt levenslange ontzetting uitgesproken bij 10 jaar opsluiting of meer en levenslange hechtenis.¹¹⁹ Een uitzondering is het actief kiesrecht dat facultatief levenslang of voor 20 tot 30 jaar kan ontzet worden.¹²⁰ Bij opsluiting van 5 tot minder dan 10 jaar is levenslange ontzetting of voor een termijn van 10 tot 20 jaar facultatief, eenzelfde regeling is te vinden bij tijdelijke hechtenis.¹²¹

Ontzetting is een straf en geen onbekwaamheid voortvloeiende uit de wet die de rechter moet uitspreken.¹²² Bij het ontbreken van een uitspraak is de veroordeelde niet ontzet ondanks de wettelijke plicht tot ontzetting.¹²³ Ontzetting verschilt van afzetting doordat de veroordeelde een recht of ambt tijdelijk niet kan uitoefenen, maar na de termijn van ontzetting kan uitoefenen of opnemen. Bij afzetting is de veroordeelde uit het ambt ontzet.¹²⁴

Afzetting is een straf die het verleden uitwist, ontzetting is een straf die de veroordeelde zijn toekomst beïnvloedt. Immers kan hij zijn burgerlijke en politieke rechten niet uitoefenen voor een bepaalde termijn. Niets belet echter dat een veroordeelde die zijn titels verloor in de toekomst tot de adel kan behoren indien hij niet uit dat recht ontzet is. Het herstel en eer en rechten kan de afzetting niet ongedaan maken. Eens een veroordeelde afgezet is, is het

---

¹¹⁸ Oud en huidig art. 34 Sw.; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 909; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 157; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 388.

¹¹⁹ Huidig art. 31, eerste lid Sw.; Cass. 15 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1437; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 155.

¹²⁰ Huidig art. 31, tweede lid Sw.

¹²¹ Huidig art. 32 Sw.

¹²² Cass. 18 februari 1957, *Pas.* 1957, 736; Cass. 27 februari 1991, *Arr.Cass.* 1990-91, 695; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 155.

¹²³ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 385.

¹²⁴ Cass. 27 juni 1952, *Pas.* 1952, 698; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 908.

definitief wat betreft de titels, ambten en graden op het moment van de veroordeling.¹²⁵ Beiden zijn bijkomende straffen, en zijn nooit zelfstandige hoofdstraffen.¹²⁶

iv. Bekendmaking van veroordelingen

Bij alle voornoemde straffen uit de *Code Pénal* moest tevens een uittreksel van de veroordeling aangeplakt worden op een aantal openbare plaatsen.¹²⁷ Het Belgische Strafwetboek beval dat veroordelingen tot de doodstraf, levenslange¹²⁸ dwangarbeid en hechtenis aangeplakt dienden te worden.¹²⁹

In 1900 dienden prof. dr. Jules Lejeune (Katholieke Partij) en prof. dr. Edmond Picard (BWP) een wetsvoorstel in om de bekendmaking van veroordelingen af te schaffen. Het was een onterende straf die justitie ter schande bracht en die niet overeenstemde met het nieuwe Strafwetboek.¹³⁰ De Senaatscommissie Justitie ging daar unaniem mee akkoord waarna de plenaire vergadering het voorstel goedkeurde.¹³¹ In de Kamer van Volksvertegenwoordigers volgde echter geen behandeling.

Intussen bestaat de aanplakking nog altijd voor opsluiting en hechtenis van 20 jaar of meer.¹³² De aanplakking is niet van die aard dat ze een vernedering uitmaakt in de zin van artikel 3 van het EVRM.¹³³

Doordat, net zoals de ontzetting, de bekendmaking geen onbekwaamheid of wettelijk gevolg is, maar een verplichte bijkomende straf moet de rechter ze uitspreken.¹³⁴

---

¹²⁵ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 907-908, 910; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 159; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 384, 388.

¹²⁶ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 840-841; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 352, 385.

¹²⁷ Art. 36 Code Pénal 1810.

¹²⁸ Cass. 9 augustus 1921, *Pas.* 1922, 5.

¹²⁹ Oud art. 18 Sw.

¹³⁰ Proposition de loi portant abrogation de l'article 18 du Code Pénal, *Parl.St.* Senaat 1899-1900, nr. 22, 1.

¹³¹ Projet de loi portant abrogation de l'article 18 du Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1899-1900, nr. 170, 1; Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner la proposition de loi portant abrogation de l'article 18 du Code Pénal, *Parl.St.* Senaat 1899-1900, nr. 58, 1.

¹³² Huidig art. 18 Sw; Cass. 20 juli 1998, *Arr.Cass.* 1998, 795.

¹³³ Cass. 6 mei 2009, *Arr.Cass.* 2009, 1178.

¹³⁴ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 911; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 159; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 352, 389.

v. Wettelijke onbekwaamheid

Tijdelijke dwangarbeid en opsluiting bracht van rechtswege met zich mee dat het beheer van de veroordeelde zijn goederen onder curatorschap kwam te staan tot het einde van zijn straf.¹³⁵ Daarenboven mochten de vruchten van die goederen zoals huur hem niet bereiken tijdens zijn detentie.¹³⁶ Het Belgische Strafwetboek voorzag een gelijkaardige wettelijke onbekwaamheid (*l'interdiction légale*) voor de veroordeelden op tegenspraak tot de doodstraf, dwangarbeid, opsluiting, levenslange of buitengewone hechtenis en in geval van wettelijke herhaling of samenloop met gewone hechtenis.¹³⁷ Mensen die voorheen gedurende de Franse en Hollandse periode burgerlijk dood waren verklaard vielen ook onder dat statuut.¹³⁸ Dat waren veroordeelden tot de levenslange dwangarbeid en de levenslange deportatie.¹³⁹

De bedoeling was om gedetineerden te verhinderen hun goederen te kunnen inzetten op een wijze waardoor ze zich konden onttrekken aan hun straf of hun straf draagbaarder konden maken. Daarnaast vermeed de wetgever door de aanstelling van een curator dat goederen onbeheerd bleven gedurende de detentieperiode. De wettelijke onbekwaamheid is geen straf, maar een burgerrechtelijke maatregel of onbekwaamheid (*incapacité*) die uit de straf volgt.¹⁴⁰

In de realiteit werden voor het beheer van de goederen van de veroordeelden geen curatoren aangesteld, wat voor praktische moeilijkheden zorgde omwille van onbeheerde goederen. Daarom kregen de wettelijk onbekwamen het beheer over hun goederen, middels een voorlopig bewindvoerder, in afwachting dat er een curator aangesteld was vanaf 1931.¹⁴¹ Vanaf 1954 kon een wettelijk onbekwame, naast een testament, ook een huwelijkscontract sluiten.¹⁴²

---

¹³⁵ Art. 29-30 Code Pénal 1810; oud art. 22-23 Sw.

¹³⁶ Art. 31 Code Pénal 1810; oud art. 24 Sw.

¹³⁷ Oud art. 20-21 Sw.

¹³⁸ Art. 1 Decreet 11 februari 1831 met als voorwerp de voorlopige vervanging van de uitwerkingen van de burgerlijke dood door maatregelen ertoe strekkende het evenwicht van het strafstelsel te bewaren, BS 1831.

¹³⁹ Art. 18 Code Pénal

¹⁴⁰ Mvt wetsontwerp tot afschaffing van de wettelijke onbekwaamheid, *Parl.St. Kamer* 2003-2004, nr. 51 1238/001, 4-6; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 952; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 863-864.

¹⁴¹ Art. 1 Wet 12 juni 1931 tot wijziging van artikel 23 van het Wetboek van strafrecht, BS 17 juli 1931; MvT wetsontwerp tot wijziging van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht, *Parl.St. Kamer* 1927-1928, nr. 139, 2.

¹⁴² Art. 2 Wet 11 januari 1954 tot wijziging van artikel 7 der wet van 31 mei 1888 en der artikelen 22 en 23 van het Strafwetboek betreffende de wettelijke ontzetting, BS 15 januari 1954.

Echter bleef de wettelijke onbekwaamheid voor problemen zorgen en zorgde het ook nog voor ongelijkheden tussen een minder lange correctionele vrijheidsstraf en een kortere criminele vrijheidsstraf. Daarom dienden de PRL-kamerleden dr. Jean Gol, Daniel Ducarme, dr. Antoine Duquesne en Louis Michel, in 1993, een voorstel in die de wettelijke onbekwaamheid afschafte.¹⁴³ In 1995 deden ze dat nog eens over.¹⁴⁴ Uiteindelijk schafte de paarse regering-Verhofstadt II, met als minister van Justitie mevr. Laurette Onkelinx (PS), om die redenen de wettelijke onbekwaamheid af.¹⁴⁵

5. Straffen voor wanbedrijven¹⁴⁶

Hieronder volgt een oplistings van de klassieke correctionele lijf- en vrijheidsstraffen van 1830 tot en met 2022 met enige uitleg over hun verdere evolutie. Daarnaast komen de bijkomende straffen die volgen uit de correctionele hoofdstraf aan bod.

a. Een correctionele gevangenisstraf¹⁴⁷

De veroordeelde bevond zich in een verbeterhuis waar werkgelegenheid was.¹⁴⁸ Een gevangenisstraf (*l'emprisonnement*) bedroeg minimaal 6 dagen en maximaal 5 jaar, behoudens wettelijke uitzonderingen.¹⁴⁹

Het Belgische Strafwetboek trok het minimum op naar 8 dagen.¹⁵⁰ 1 dag gevangenisstraf bestaat uit 24 uur, een maand bedraagt dertig dagen.¹⁵¹ Een deel van de geldopbrengst van de arbeid mocht de veroordeelde zelf houden.¹⁵²

---

¹⁴³ Toelichting wetsvoorstel betreffende de wettelijke onbekwaamheid, *Parl.St.* Kamer 1992-1993, nr. 968/1; Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van artikelen 21, 22 en 23 van het Wetboek van Strafrecht, van artikel 17 der wet van 31 mei 1888 en van artikel 214 i) van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wettelijke ontzetting, *Parl.St.* Kamer 1949-1950, nr. 157, 2; Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van artikelen 21, 22 en 23 van het Wetboek van Strafrecht, van artikel 17 der wet van 31 mei 1888 en van artikel 214 i) van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wettelijke ontzetting, *Parl.St.* Kamer 1949-1950, nr. 267, 2.

¹⁴⁴ Toelichting wetsvoorstel betreffende de wettelijke onbekwaamheid, *Parl.St.* Kamer 1995-1996, nr. 197/1.

¹⁴⁵ Art. 2 Wet 22 november 2004 tot afschaffing van de wettelijke onbekwaamheid, *BS* 9 december 2004; Mvt wetsontwerp tot afschaffing van de wettelijke onbekwaamheid, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 51 1238/001, 4-6.

¹⁴⁶ Art. 1, tweede lid Code Pénal 1810.

¹⁴⁷ Art. 9, 1° Code Pénal 1810; oud art. 7, tweede lid, 1° Sw.

¹⁴⁸ Art. 40, eerste lid Code Pénal 1810; oud art. 26 Sw.

¹⁴⁹ Art. 40, tweede lid Code Pénal 1810.

¹⁵⁰ Oud art. 25, eerste lid Sw.

¹⁵¹ Art. 40, derde-vierde lid Code Pénal 1810; oud art. 25 tweede-derde lid Sw; huidig art. 25, vijfde-zesde lid Sw.; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 359-360.

¹⁵² Art. 41 Code Pénal 1810; oud art. 27 Sw.

De *Code Pénal* van 1810 gaf rechters meer macht bij wettelijke herhaling (*la récidive*). Bij zowel een wanbedrijf na een misdaad als een wanbedrijf na een wanbedrijf moest de rechtbank gevangenisstraffen uitspreken tussen de 5 en 10 jaar.¹⁵³

Ook het Strafwetboek van 1867 gaf rechters meer macht bij wettelijke herhaling. De rechter had de mogelijkheid de maximum gevangenisstraf op te trekken naar 10 jaar in geval van wanbedrijf na misdaad of wanbedrijf na wanbedrijf¹⁵⁴ Daarnaast kon bijzonder toezicht van de politie volgen voor een periode van 5 tot 10 jaar.¹⁵⁵

De huidige regeling is hetzelfde alleen verschilt die dat door wettelijke herhaling na 1977 een gevangenisstraf tot 20 jaar mogelijk was en na 2016 zelfs tot 40 jaar.¹⁵⁶

Het Strafwetboek van 1867 voorzag ook nog een andere manier waardoor de correctionele gevangenisstraf kon oplopen, namelijk meerdaadse samenloop. Wanbedrijven en overtredingen zijn cumuleerbaar, echter mogen de wanbedrijven niet het dubbele van de zwaarste maximumstraf *in abstracto* overschrijden.¹⁵⁷ In 1867 kon een correctionele rechter maximaal 10 jaar gevangenisstraf uitspreken in die situatie. Sinds 1977 kan dat oplopen tot 20 jaar.¹⁵⁸

Nog in geval van meerdaadse samenloop, van misdaden omgezet middels verzachtende omstandigheden¹⁵⁹ in wanbedrijven, is er de mogelijkheid¹⁶⁰ van de rechter sinds 1881¹⁶¹, vervangen in 1919¹⁶², een enkele straf op te leggen in de plaats van te cumuleren¹⁶³ zoals artikel 82 van het Strafwetboek voorschrijft.¹⁶⁴ Het is dan de zwaarste straf die telt en zorgt voor opslorping van de overige straffen.¹⁶⁵ De reden daartoe is het mogelijk bestaan van een

---

¹⁵³ Art. 57-58 Code Pénal 1810.

¹⁵⁴ Oud art. 56, eerste-tweede lid Sw.

¹⁵⁵ Oud art. 56, derde lid Sw.

¹⁵⁶ Huidig art. 56 Sw.

¹⁵⁷ Oud en huidig art. 59-60 Sw.

¹⁵⁸ Huidig art. 60 Sw.; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 44-45, 134.

¹⁵⁹ Cass. 1 juli 1940, *Arr. Cass.* 1940, 71; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 168.

¹⁶⁰ Cass. 23 januari 1950, *Arr. Cass.* 1950, 315.

¹⁶¹ Art. 1 Wet 26 december 1881 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867, *BS* 29 december 1881.

¹⁶² Art. 2 Wet 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *BS* 25-26 augustus 1919.

¹⁶³ Cass. 18 januari 1932, *Pas.* 1932, 37; Cass. 23 december 1929, *Pas.* 1930, 54; Cass. 7 juli 1931, *Pas.* 1931, 210.

¹⁶⁴ Oud en huidig art. 82 Sw.

¹⁶⁵ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 522; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 465.

minder gunstige positie voor een beklagde bij meerdaadse samenloop dan voor een beschuldigde. Aanvankelijk was er een voorstel dat de regeling van meerdaadse samenloop tussen misdaden wou overnemen.¹⁶⁶

Door een combinatie van wettelijke herhaling en samenloop kon er al voor 1977 een situatie ontstaan waarbij de correctionele rechtbank een gevangenisstraf van 20 jaar oplegde.¹⁶⁷ Gelet op de toepassing van de samenloopregels op gecorrectionaliseerde misdaden was die situatie niet ondenkbaar.¹⁶⁸

- b. Tijdelijke ontzetting uit burgerlijke, burgerschaps- en familierechten, of ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten¹⁶⁹

Wanneer de wet het voorschrijft kon de rechter de beklagde volledig of deels ontzetten uit een aantal rechten, namelijk burgerlijke (*civils*), burgerschaps- (*civiques*) en familierechten (*famille*), zoals het recht om in een assisenjury te zetelen, stemrecht en wapendracht.¹⁷⁰

Het Belgische Strafwetboek milderde de macht van rechtbanken door de termijn van ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten te beperken van 5 tot 10 jaar.¹⁷¹ Na correctionalisatie was er altijd eenzelfde mogelijkheid.¹⁷²

De regel volgens het Strafwetboek, in 2021-2022, is nog altijd dat de wet specifiek per wanbedrijf voorschrijft wanneer er een ontzetting moet of kan komen voor een termijn van 5 tot 10 jaar.¹⁷³ Ook is het zo dat wanneer een criminele straf een correctionele wordt met minder dan 10 jaar gevangenisstraf er een ontzetting mogelijk is voor een termijn van 5 tot 10 jaar.¹⁷⁴ Daarnaast is ontzetting voor elke correctioneel veroordeelde mogelijk voor een

---

¹⁶⁶ Modification des art. 59 et 60 du Code Pénal relativement au cumul des peines, *Parl. St.* Kamer 1871-1872, nr. 46; Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi qui apporte une modification à la loi du 4 octobre 1867, *Parl. St.* Senaat 1881-1882, nr. 11; Rapport fait au nom de la Commission par m. Guillery: Modification des art. 59 et 60 du Code Pénal relativement au cumul des peines, *Parl. St.* Kamer 1872-1873, nr. 210.

¹⁶⁷ Cass. 7 september 1953, *Arr. Cass.* 1953, 817; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 842; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 360.

¹⁶⁸ Cass. 23 december 1929, *Pas.* 1930, 54; Cass. 29 november 1869, *Pas.* 1870, 162.

¹⁶⁹ Art. 9, 2° Code Pénal 1810; oud art. 7, derde lid, 1° Sw.

¹⁷⁰ Art. 42-43 Code Pénal 1810.

¹⁷¹ Oud art. 33 Sw.

¹⁷² Oud art. 84 Sw.

¹⁷³ Huidig art. 33 Sw; Cass. 19 mei 1970, *Pas.* 1970, 823; Cass. 3 januari 1984, *Arr. Cass.* 1983-84, 491.

¹⁷⁴ Huidig art. 33 Sw.; Cass. 5 april 1976, *Arr. Cass.* 1976, 899.

termijn van 5 tot 10 jaar uit het actief kiesrecht.¹⁷⁵ In geval van meerdaadse samenloop kunnen die ontzettingen oplopen tot 20 jaar.¹⁷⁶ Bij wettelijke herhaling kan die oplopen tot 20 jaar.¹⁷⁷ Indien samenloop en wettelijke herhaling samen zouden voorkomen is theoretisch een ontzetting tot 40 jaar mogelijk.

Een rechter kan de veroordeelde bij een facultatieve ontzetting ook deels uit zijn rechten ontzetten die “*nader bepaald worden*”.¹⁷⁸ Bij een verplichte ontzetting is die beperking niet mogelijk.¹⁷⁹ Rechteren bepalen in hun uitspraak de termijn van ontzetting. Anders geldt de meest gunstige voor de veroordeelde, namelijk het wettelijke minimum.¹⁸⁰

Sinds Potpourri-II moet bij een gevangenisstraf van 20 jaar of meer een levenslange ontzetting volgen. Wat betreft het actief kiesrecht is dat facultatief levenslang of 20 tot 30 jaar.¹⁸¹ In de rechtsleer zijn er vragen over de grondwettigheid van die nog altijd bestaande ontzetting omdat de daarmee verband houdende bepalingen door het Grondwettelijk Hof vernietigd zijn.¹⁸² Bij een gevangenisstraf van 10 tot minder dan 20 jaar is levenslange ontzetting of voor een termijn van 10 tot 20 jaar facultatief.¹⁸³

6. Gemeenschappelijke straffen voor wanbedrijven en misdaden¹⁸⁴

Hieronder volgt een oplistings van de gemeenschappelijke bijkomende straffen die volgen uit zowel een criminele als correctionele hoofdstraf, met uitzondering van de bijzondere verbeurdverklaringen.

---

¹⁷⁵ Huidig art. 33bis Sw.

¹⁷⁶ Oud en huidig art. 60 Sw.

¹⁷⁷ Oud en huidig art. 56 Sw.; Cass. 18 februari 1957, *Pas.* 1957, 736.

¹⁷⁸ Cass. 8 augustus 1940, *Arr.Cass.* 1940, 76.

¹⁷⁹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 156.

¹⁸⁰ Cass. 17 oktober 1876, *Pas.* 1876, 388; Cass. 25 februari 2014, *Arr.Cass.* 2014, 518; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 156; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 388.

¹⁸¹ Huidig art. 31 Sw.

¹⁸² F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 155.

¹⁸³ Huidig art. 32 Sw.

¹⁸⁴ Art. 11 Code Pénal 1810.

a. Geldboete¹⁸⁵

Een politionele geldboete¹⁸⁶ bedroeg maximaal 15 frank.¹⁸⁷ Het Belgische Strafwetboek voorzag een geldboete (*amende*) van minimaal 1 en maximaal 25 frank (nu euro).¹⁸⁸ Correctionele en criminele geldboetes bedroegen minimaal 26 frank (nu euro).¹⁸⁹

Er is ook voorzien in een verplichte¹⁹⁰ vervangende gevangenisstraf, vastgelegd bij vonnis, in geval de veroordeelde in gebreke blijft. Die bedraagt bij een misdad maximaal 6 maanden, bij een wanbedrijf 3 maand en bij een overtreding drie dagen.¹⁹¹ De duur van een correctionele of criminele vervangende gevangenisstraf moet minimum 8 dagen zijn.¹⁹² De gevangenisstraf zal enkel bij een gebrek aan betaling van de geldboete uitvoerbaar zijn, het is een subsidiaire straf.¹⁹³ Bij misdaden is een geldboete altijd een bijkomende straf en nooit een hoofdstraf.¹⁹⁴

De maatschappij en de waarde van geld evolueert waardoor de wetgever gebruik maakt van opdecimen sinds 1921. Door met een multiplicator, afhankelijk van het aantal opdecimen, te vermenigvuldigen blijft de boete dezelfde waarden behouden zoals oorspronkelijk bedoeld was. In 2021-2022 zijn er 70 opdecimen. Het repressieve karakter van een geldboete gaat anders verloren.¹⁹⁵

---

¹⁸⁵ Art. 9, 3° Code Pénal 1810, Art. 11 Code Pénal 1810, art. 52-55 Code Pénal 1810; oud art. 7, vierde lid, 1° Sw.

¹⁸⁶ Art. 464, derde lid Code Pénal 1810.

¹⁸⁷ Art. 466 Code Pénal 1810.

¹⁸⁸ Oud en huidig art. 38, eerste lid Sw.

¹⁸⁹ Oud en huidig art. 38, tweede lid Sw.

¹⁹⁰ Cass. 21 februari 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 701; Cass. 27 februari 1973, *Arr.Cass.* 1973, 637.

¹⁹¹ Oud en huidig art. 40, eerste lid Sw.

¹⁹² Cass. 27 mei 1974, *Arr.Cass.* 1974, 1067; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 884; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 144; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 369.

¹⁹³ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 367-368, 370.

¹⁹⁴ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 841-842, 880; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 44, 145; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 361-362.

¹⁹⁵ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 881-882; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 142-143; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 365-366.

b. Bijzonder toezicht en de terbeschikkingstelling

i. Bijzonder toezicht door de politie¹⁹⁶

De *Code Pénal* voorzag het bijzondere toezicht (*la surveillance spéciale*) door de zogenaamde *haute police*.¹⁹⁷ De overheid had het recht om een veroordeelde een plaatsverbod of -gebod op te leggen. Enkel mits betaling van een borgsom, die vastgelegd is in de veroordeling, kon een veroordeelde vanonder het bijzonder toezicht wegraken.¹⁹⁸ Bij het niet naleven van gebod of verbod kon de veroordeelde opnieuw vastgezet worden evenals bij het opnieuw plegen van misdrijven binnen de vooropgestelde periode.¹⁹⁹ Veroordeelden tot tijdelijke dwangarbeid of opsluiting vielen van rechtswege onder dit statuut voor de rest van hun leven.²⁰⁰ In andere gevallen schreven bijzondere wetten de toepassing van de straf voor.²⁰¹ Het Voorlopig Bewind (*Gouvernement Provisoire*) schafte dat in oktober 1830 af waardoor het praktisch nooit in werking trad in het onafhankelijke België.²⁰²

In 1836 diende de unionistische regering-De Thieux I²⁰³, met de liberaal, professor Antoine Ernst als minister van Justitie, een wetsontwerp in dat het bijzonder toezicht zoals het reeds in de *Code Pénal* stond deels herstelde. De te grote controle die bestond onder de *Code Pénal* was vervangen door een systeem zonder controle. Daarom ontstond het bijzonder toezicht door de politie.²⁰⁴

Veroordeelden tot tijdelijke dwangarbeid, opsluiting en verbanning konden tussen de 5 en 20 jaar onder bijzonder toezicht komen te staan.²⁰⁵ Bij een nieuw misdrijf kon de gedetineerde levenslang onder bijzonder toezicht staan.²⁰⁶ Daarnaast waren er misdrijven waarvoor bijzonder toezicht specifiek mogelijk was van 2 tot 5 jaar.²⁰⁷

¹⁹⁶ Oud art. 7, derde lid 2° Sw.

¹⁹⁷ Art. 11 Code Pénal 1810

¹⁹⁸ Art. 44 Code Pénal 1810.

¹⁹⁹ Art. 45-46 Code Pénal 1810.

²⁰⁰ Art. 47 Code Pénal 1810.

²⁰¹ Art. 50 Code Pénal 1810.

²⁰² Art. 1 Decreet 22 oktober 1830 suppression de la haute police et de toutes ses attributions, *Bulletin des arrêtés et actes du Gouvernement Provisoire de La Belgique*, 1830.

²⁰³ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite*.

Databank van de Belgische regeringen sinds 1831, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

²⁰⁴ Exposé des motifs: du projet de loi sur la surveillance des condamnés libérés, *Parl. St. Kamer* 1835-1836, nr. 93, 1-2.

²⁰⁵ Art. 1, eerste lid Wet 31 december 1836 betreffende het uitoefenen van toezicht op de in vrijheid gestelde veroordeelden, *BS* 1836.

²⁰⁶ Art. 1, tweede lid Wet 31 december 1836 betreffende het uitoefenen van toezicht op de in vrijheid gestelde veroordeelden, *BS* 1836.

²⁰⁷ Art. 2, eerste-tweede lid Wet 31 december 1836 betreffende het uitoefenen van toezicht op de in vrijheid gestelde veroordeelden, *BS* 1836.

Ondanks het ontbreken van een wettelijke regeling voor correctionalisering konden veroordeelden voor gecorrectionaliseerde misdaden 2 tot 5 jaar onder bijzonder toezicht staan.²⁰⁸ Indien de veroordeelde een nieuw misdrijf zou plegen, dat in aanmerking kwam voor bijzonder toezicht, na reeds een misdrijf te hebben gepleegd waar bijzonder toezicht voor mogelijk was kwam die onder bijzonder toezicht te staan voor 5 tot 10 jaar.²⁰⁹ Net zoals in de *Code Pénal* kreeg de overheid de macht te bepalen waar de ex-gedetineerde zich diende te begeven en zich te onthouden. Bij niet-naleving volgde voor de ex-gedetineerde een veroordeling tot een gevangenisstraf van 2 jaar of bij recidive tot 5 jaar.²¹⁰

Het Belgische Strafwetboek voorzag het bijzonder toezicht door de politie op gelijkaardige wijze. Voorafgaand aan de vrijlating van de veroordeelde liet die zijn reis- en verblijfsgegevens achter aan de overheid zodat die plaats- en reisverboden kon opleggen. Nadien diende de veroordeelde zich op welbepaalde momenten te gaan melden bij overheidsdiensten en wijzigingen aan zijn verblijf en/of reis door te geven.²¹¹ Criminele veroordeelden konden voor een periode van 5 tot 20 jaar onder dit statuut vallen.²¹² Bij criminele herhaling was dat zelfs levenslang mogelijk.²¹³ Correctionele veroordeelden konden enkel onder het statuut vallen indien de wet dat voorzag.²¹⁴ Ter dood veroordeelden of veroordeelden tot levenslange dwangarbeid en opsluiting die een genademaatregel ontvingen, vielen behoudens uitzonderingen levenslang onder het bijzonder toezicht.²¹⁵

ii. De terbeschikkingstelling van de regering

In 1925 diende de rooms-rode regering-Poullet²¹⁶, met de katholieke dr. Paul Tschoffen als minister van Justitie, een wetsontwerp in dat 5 jaar later uitmondde in de wet tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers. Die schafte het bijzonder toezicht af en voerde ter vervanging de terbeschikkingstelling van de regering in (*la*

---

²⁰⁸ Art. 2, derde lid Wet 31 december 1836 betreffende het uitoefenen van toezicht op de in vrijheid gestelde veroordeelden, *BS* 1836.

²⁰⁹ Art. 2, vierde lid Wet 31 december 1836 betreffende het uitoefenen van toezicht op de in vrijheid gestelde veroordeelden, *BS* 1836.

²¹⁰ Art. 3-4 Wet 31 december 1836 betreffende het uitoefenen van toezicht op de in vrijheid gestelde veroordeelden, *BS* 1836.

²¹¹ Oud art. 35 Sw.

²¹² Oud art. 36, eerste lid Sw, oud art. 98 Sw.

²¹³ Oud art. 36, tweede lid Sw.

²¹⁴ Oud art. 37 Sw.

²¹⁵ Oud art. 88 Sw.

²¹⁶ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

*mise à la disposition du gouvernement, TBR).*²¹⁷ Ze voerde daar volgende reden voor aan: “*Eerstgemelde maatregel heeft nooit een ernstigen uitslag opgeleverd; verwijdert men den recidivist uit de grootste centra, dan is zijn verleden spoedig gekend en vindt hij geen werk meer; laat men hem daarentegen in een groot centrum, dan is het toezicht niet doeltreffend. Het is dan ook wenschelijk dat de Regeering koloniën oprichte voor gewoontemisdadigers en aldus de eenige mogelijke kans wage om ze tot inkeer te brengen.*” De maatschappij moest een betere bescherming genieten.²¹⁸

Het was de periode waarbij er in 1888 de zogenaamde “wet-Lejeune”²¹⁹ en in 1891 de wet op de landloperij²²⁰ ontstond. In 1912 volgde dan de wet op de kinderbescherming.²²¹ Het was de periode van het sociaal verweer en de wet op de landloperij had eerder reeds een terbeschikkingstellingsmaatregel ingevoerd.²²²

Er ontstond een verplichte terbeschikkingstelling voor criminele wettelijke herhaling.²²³ Indien er sprake was van correctionele wettelijke herhaling en de nieuwe veroordeling was een gevangenisstraf van 1 jaar of meer kon de veroordeelde tot 10 jaar terbeschikkingstelling oplopen. Die termijn kon van 5 tot 10 jaar lopen bij een nieuwe veroordeling van minder dan 1 jaar gevangenisstraf.²²⁴ Dezelfde maatregel was ook mogelijk indien een beschuldigde veroordeeld werd voor een misdaad en eerder reeds een correctionele veroordeling kende of wanneer een persoon binnen de 15 jaar drie veroordelingen opliep van minimum 6 maanden gevangenisstraf.²²⁵

De personen die onder de maatregel vielen, konden geïnterneerd worden, maar vrijheid onder voorwaarden was ook mogelijk. De regering had de macht gedurende de bij vonnis bepaalde

---

²¹⁷ Oud art. 31 Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930.

²¹⁸ MvT ontwerp van wet tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen, de gewoontemisdadigers en de schuldige jeugd, *Parl. St. Kamer* 1924-1925, nr. 124, 9-10.

²¹⁹ Wet 31 mei 1888 waarbij de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordelingen in het strafstelsel worden ingevoerd, *BS* 3 juni 1888.

²²⁰ Wet 27 november 1891 tot beteugeling van de landloperij en de bedelarij, *BS* 3 december 1891.

²²¹ Wet 15 mei 1912 betreffende de kinderbescherming, *BS* 27-29 mei 1912.

²²² C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 540, 561-562.

²²³ Oud art. 24 Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930.

²²⁴ Oud art. 25, eerste lid Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930.

²²⁵ Oud art. 25, tweede lid Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930.

periode over de veroordeelde.²²⁶ Om onder het statuut van terbeschikkinggestelde onderuit te komen kon de veroordeelde om de 3 of 5 jaar vragen aan de procureur-generaal bij het bevoegde hof van beroep inlichtingen te doen waarna het hof daar uitspraak over deed.²²⁷

In 1960 diende de rooms-blauwe regering-Eyskens III²²⁸, met de liberaal dr. Laurent Merchiers als minister van Justitie, een ontwerp in dat een nieuwe wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen moest opleveren. Aanvankelijk kwam de terbeschikkingstelling van de regering niet voor in dat wetsontwerp.²²⁹ Waardoor uiteindelijk de al bestaande regeling van de terbeschikkingstelling van de regering grotendeels bleef behouden. In geval van criminele herhaling gold er vanaf dan een verplichte 20 jaar durende terbeschikkingstelling.²³⁰ De regels inzake correctionele herhaling en 2 misdrijven binnen een tijdsperiode van 15 jaar bleven behouden net zoals de wijze waarop de veroordeelde onder het statuut uit kon raken.²³¹ Bovenvermelde wet kwam ook tot stand in een tijdsgeest waarbij de probatiewet²³² en wet op de jeugdbescherming²³³ ontstond, het nieuwe sociaal verweer.

Het Hof van Cassatie oordeelde dat een terbeschikkingstelling van de regering een strafrechtelijke sanctie, een straf, uitmaakt en geen beveiligingsmaatregel zoals de wetgever in 1930 had bedoeld. Immers kon de bijkomende straf van een terbeschikkingstelling langer duren dan de hoofdstraf van een veroordeelde.²³⁴ Toch sprak de rechtsleer over een strafaanvullende maatregel door haar gemengd karakter, of een “*beveiligende*

---

²²⁶ Oud art. 27 Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 419.

²²⁷ Oud art. 28 Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930.

²²⁸ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

²²⁹ MvT ontwerp van wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, *Parl.St.* Senaat 1959-1960, nr. 514.

²³⁰ Oud art. 22 Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930 zoals gewijzigd door art. 1 Wet 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, *BS* 17 juli 1964.

²³¹ Oud art. 23, 25-26 Wet 9 april 1930 Tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930 zoals gewijzigd door art. 1 Wet 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, *BS* 17 juli 1964.

²³² Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964.

²³³ Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, *BS* 15 april 1965.

²³⁴ Wetsontwerp betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *Parl.St.* Senaat 2006-2007, nr. 3-2054/1, 4; Cass. 17 juni 1975, *Arr.Cass.* 1975, 1103; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 540-541, 562; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 420.

strafmaatregel”. Samenloop van meerdere termijnen was mogelijk en die gingen in na het ondergaan van de hoofdstraf.²³⁵

iii. De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank²³⁶

De paarse regering-Verhofstadt II, met mevr. Laurette Onkelinx (PS) als minister van Justitie, wijzigde de terbeschikkingstelling van de regering naar de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank (*la mise à disposition du tribunal de l'application des peines*, TBS). Vanaf dan was de strafuitvoeringsrechtbank en niet langer de minister van Justitie bevoegd om te oordelen over een langer verblijf van een gedetineerde in de gevangenis na het einde van de hoofdstraf.²³⁷

De wet sprak nu ook, nadat cassatierechtspraak dat al decennia deed, officieel over een straf in plaats van een maatregel die de maatschappij beschermt tegen feiten die de integriteit van derden aantast.²³⁸ Het is een beveiligingsperiode ten bate van de maatschappij waarbij de strafuitvoeringsrechtbank voorafgaand aan het einde van de hoofdstraf beslist de veroordeelde na het einde van zijn straf vrij te laten onder toezicht of langer op te sluiten.²³⁹

De wet voorzag een verplichte toepassing bij criminele herhaling en bij specifiek opgesomde misdrijven zoals verkrachting met de dood tot gevolg. Een facultatieve toepassing is mogelijk indien de beklaagde binnen 10 jaar, na een in kracht van gewijsde gegane veroordeling voor een misdrijf dat “*opzettelijk ernstig lijden of ernstig lichamelijke letsel of schade aan de geestelijke of lichamelijke gezondheid*” veroorzaakt heeft en een gevangenisstraf van 5 jaar tot gevolg had, een gelijkaardig misdrijf heeft gepleegd. Ook voor specifieke misdrijven is het mogelijk zoals doodslag. Een terbeschikkingstelling treedt in werking na het verstrijken van de hoofdgevangenisstraf en bedraagt minimum 5 jaar en maximaal 15 jaar, in principe door de rechter te bepalen.²⁴⁰

---

²³⁵ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 401, 420, 422.

²³⁶ Huidig art. 7, vierde lid, 2° Sw.

²³⁷ Wetsontwerp betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *Parl.St.* Senaat 2006-2007, nr. 3-2054/1, 3-8.

²³⁸ Art. 3 Wet 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *BS* 13 juli 2007.

²³⁹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 154-155.

²⁴⁰ Art. 3 Wet 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *BS* 13 juli 2007.

De wet legde geen nieuwe beschuldiging of straf op waardoor die onmiddellijk toepasbaar was op al gepleegde feiten.²⁴¹ De wet trad pas in 2012 in werking.²⁴² In 2017 oordeelde het Hof van Cassatie dat de terbeschikkingstelling, in de huidige vorm, grondwettig is.²⁴³

In 2008 en 2010 diende de CD&V-N-VA-kartel een wetsvoorstel in om rechters de mogelijkheid te geven een terbeschikkingstelling uit te spreken bij samenloop van misdrijven.²⁴⁴ In 2011 voerde de wetgever die facultatieve terbeschikkingstelling in.²⁴⁵

7. De zwaarste straf: correctionele of criminele straffen

De aard, het karakter, de soort en de duur van een straf bepalen wat de zwaarste straf is.²⁴⁶ Uit de drie indeling van overtredingen, wanbedrijven en misdaden volgt dat een criminele straf altijd zwaarder is dan een correctionele gevangenisstraf. Zelfs indien de correctionele straf langer dan de criminele is.²⁴⁷

---

²⁴¹ Cass. 17 april 2012, *Arr.Cass.* 2012, 954.

²⁴² Art. 8 Wet 24 juli 2008 houdende diverse bepalingen, *BS* 7 augustus 2008.

²⁴³ Cass. 28 februari 2017, AR P.17.0141.N.

²⁴⁴ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank betreft, *Parl.St.* Kamer 2007-2008, nr. 52 1319/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank betreft, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 0758/001.

²⁴⁵ Art. 10 Wet 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *BS* 20 januari 2012.

²⁴⁶ Cass. 8 januari 2003, *Arr.Cass.* 2003, 72.

²⁴⁷ Cass. 12 juni 1922, *Pas.* 1922, 353; Cass. 18 april 1910, *Pas.* 1910, 189; C. BRAAS, *Précis de droit pénal*, Brussel, Bruylant, 1946, 71; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 525; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 24; J. GOEDSEELS, *Commentaire du Code Pénal Belge*, Brussel, Bruylant, 1948, 15; J. RUBBRECHT, *Inleiding tot het Belgisch strafrecht*, Leuven, Firma L. Wouters, 1958, 47-48; J.S.G. NYPELS, *Code Pénal Belge interprété principalement au point de vue de la pratique*, Brussel, Bruylant, 1896, 21; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 136, 489; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 6; N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 169.

Zijn straffen van dezelfde aard, dan is de straf met de langste duur de zwaarste, maar indien ze even lang zijn is de dwangarbeid zwaarder dan opsluiting en hechtenis. En opsluiting is zwaarder dan hechtenis.²⁴⁸ De doodstraf was zwaarder dan de andere criminele straffen.²⁴⁹

Het Grondwettelijk Hof heeft geoordeeld dat naast bovenstaande criteria ook de wil van de wetgever bepalend is om de relatieve zwaarte van een nieuwe straf te bepalen. Als de wetgever een wijziging doorvoert die als doel heeft de straf te verzwaren zonder daarbij aan hogervermelde criteria te raken kan er toch een zwaardere strafwet zijn.²⁵⁰

In het licht van de tendensen inzake correctionalisering met het optrekken van de correctionele gevangenisstraf is die redenering belangrijk. Immers blijkt uit de afgelopen hoofdstukken dat de correctionele en criminele vrijheidsstraffen en de bijhorende bijkomende straffen van ontzetting en terbeschikkingstelling doorheen de Belgische geschiedenis naar elkaar zijn toegegroeid. Daaruit valt voorlopig te concluderen dat een correctionele straf juridisch minder zwaar is dan een criminele straf, maar in realiteit minstens even zwaar kan zijn als een criminele straf.

8. De bevoegdheid van de jury in criminele zaken

a. Het Nationaal Congres

Op 21 januari 1831, bij het artikelsgewijs bespreken en stemmen van de Grondwet, stelde Dr. de Robaulx een amendement voor, op het toenmalig artikel 74 van het grondwetsontwerp, dat de jury ook instelde “*pour toutes les affaires criminelles*”. Hij vond dat de jury eerder regel dan uitzondering moest zijn in strafzaken en stelde dat politieke en drukpersmisdrijven ook kwalificeerbaar zijn als gemeenrechtelijke misdrijven. Daarnaast zou het volstrekt onlogisch zijn misdrijven met de zwaarste sancties door beroepsrechters te laten beoordelen en

---

²⁴⁸ Oud en huidig art. 64 Sw.; C. BRAAS, *Précis de droit pénal*, Brussel, Bruylant, 1946, 71, 282; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 525; J. GOEDSEELS, *Commentaire du Code Pénal Belge*, Brussel, Bruylant, 1948, 15; J. RUBBRECHT, *Inleiding tot het Belgisch strafrecht*, Leuven, Firma L. Wouters, 1958, 47-48; J.S.G. NYPELS, *Code Pénal Belge interprété principalement au point de vue de la pratique*, Brussel, Bruylant, 1896, 22, 162; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 136, 489; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 6, 114.

²⁴⁹ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: eerste boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 153-154; G. SCHUIND en A. VANDEPLAS, *Traité pratique de droit criminel*, Brussel, Bruylant, 1989-1993, 91.

²⁵⁰ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 124-125, 526-527; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 6-7; N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 170.

eenvoudige drukpersmisdrijven door een jury. Hij waarschuwde de liberalen en vooral de katholieken, die strafbaar waren indien ze contact hadden met de paus. In zijn slotwoord ging hij zelfs nog een stap verder en stelde dat de jury “*en toutes matières*” moet bevoegd zijn.²⁵¹

In het Nationaal Congres deelde niet iedereen die visie en ontstond er verdeeldheid.

Dhr. baron De Leuze had zowel ideologische als praktische bezwaren. Hij vond de jury een barbaarse en aftandse instelling die een te grote burgerdemocratie zou installeren. Daarenboven argumenteerde hij uit eigen ervaring dat het een te grote verantwoordelijkheid is voor een jurylid om over zwaarwichtige zaken te oordelen. Een jurylid is partijdig en kent geen plichtplegingen in tegenstelling tot een beroepsrechter.²⁵²

Dhr. Raikem steunde daarentegen dr. de Robaulx. Een jury in strafzaken zou beter de onschuld van de beschuldigde beschermen. Zij waren tenslotte gebonden aan hun geweten wanneer ze oordeelden over de feiten.²⁵³ Echter zag hij geen enkel juridisch probleem in het oorspronkelijke grondwetsontwerp. Daar stond namelijk in dat de jury ingesteld wordt “*au moins*” politieke en drukpersmisdrijven.²⁵⁴

Eerwaarde dhr. de Haerne hield eerder een pleidooi voor de jury in het algemeen dan specifiek in te gaan op de jury in strafzaken. Hij had het over “*la prédominance de l'opinion publique sur le sens privé du magistrat. Les dissentiments, d'ailleurs, religieux ou politiques, qui partagent les hommes de l'époque, rendent indispensable l'institution d'une magistrature, à laquelle toutes les classes ont leur contingent à fournir.*”. Niet onverwacht gaf hij aandacht aan godsdienstvrijheid en de garantie van een jury.²⁵⁵

Dr. graaf de Theux de Meylandt vreesde dat een jury te streng zou oordelen over criminele zaken, maar wenste een optie open te laten voor de latere wetgever om criminele zaken al dan niet toch tot de bevoegdheid van de jury toe te kennen.²⁵⁶

---

²⁵¹ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 229-230.

²⁵² E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 230.

²⁵³ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 230.

²⁵⁴ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 235.

²⁵⁵ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 232-233.

²⁵⁶ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 233.

Dr. Blargnies steunde de jury in criminele zaken. De jury aan een bevolking toebedelen is namelijk “*une question d’honneur et de dignité nationale... La société belge est-elle assez civilisée, assez morale, assez éclairée pour supporter l’institution du jury ? en est-elle moins digne que les Français ou les Anglais?*”. Hij had het over geen vrij land zonder jury. Daarnaast zijn drukpers- en politieke misdrijven “*les matières qui exigent au plus haut degré, outre l’indépendance, la fermeté et la probité, la connaissance des hommes, des droits, des besoins, de la société et de la force de son gouvernement*”. Het zou niet logisch zijn voor zeldzame misdrijven van politieke aard of persmisdrijven dat toe te laten, maar niet voor strafzaken waar het gaat over “*l’honneur, la liberté et la vie*” van de beschuldigde.²⁵⁷

Dhr. Helias d’Huddeghem gaf ook de voorkeur aan de instelling van de jury in criminele zaken. Een beroepsrechter zou namelijk vooroordelen hebben, partijdig en routinematig zijn. Iedereen kan ooit betrokken raken in een strafzaak en een jury zou wanneer het tot een proces komt een extra garantie zijn doordat ze de samenleving vertegenwoordigt. Een jurylid heeft door zijn plotse uitloting geen mogelijkheid tot het maken van complotten in tegenstelling tot beroepsrechters.²⁵⁸

Dhr. baron Beyts was voorstander van een jury in criminele zaken, maar vond alle besproken sprekers overbodig. In het eerste grondwetsontwerp stond namelijk gewoon “*le jury sera rétabli*”. Daarnaast argumenteerde hij dat het net de politieke en drukpersmisdrijven zijn die het moeilijkst te beoordelen zijn in tegenstelling tot criminele zaken en uitgerekend die misdrijven aanvankelijk enkel toebedeeld waren tot de jury.²⁵⁹

Uiteindelijk stemde de meerderheid voor een jury in criminele zaken waarmee zij aangaf dat de maatschappij moet oordelen over misdrijven die de maatschappelijke onrust veroorzaken.²⁶⁰ 12 juryleden zouden een betere garantie geven op een grondige beoordeling.²⁶¹ Door de jury expliciet in een apart artikel te plaatsen in tegenstelling tot de andere rechtbanken en hoven heeft het Nationaal Congres haar intentie geuit het assisenhof

---

²⁵⁷ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 233.

²⁵⁸ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 233-234.

²⁵⁹ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 234-235.

²⁶⁰ Art. 98 Gw.; A. MAST en J. DUJARDIN, *Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht*, Brussel, E. Story-Scientia, 1987, 437-438; E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II, Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 236; J. VANDE LANOTTE, G. GOEDERTIER en Y. HAECK, *Belgisch publiekrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 981.

²⁶¹ M. VERDUSSEN, *Contours et enjeux du droit constitutionnel pénal*, Brussel, Bruylant, 1995, 658-659.

een bijzonder statuut te geven met eigen procedure.²⁶² De jury die zij voor ogen had was een twaalfkoppige jury zoals die bestond in het Wetboek van Strafvordering, echter heeft het Nationaal Congres zich niet expliciet uitgesproken over de te volgen procedure met die jury.²⁶³ Een meerderheid van een rechtsprekend college dat juryleden uitmaakt, waarbij naast die lekenrechters ook beroepsmagistraten aanwezig zijn, is ook een grondwettelijke jury.²⁶⁴

b. Criminele zaken

Om te duiden wat criminele zaken zijn, wordt meestal verwezen naar artikel 1 van het Strafwetboek, dat bepaalt dat een misdaad strafbaar is met een criminele straf, samen met artikel 7 van het Strafwetboek, dat bepaalt wat criminele straffen zijn. Echter werkte België in 1830-1831 nog met de *Code Pénal* van 1810.

Daarenboven is “*criminele zaken*” veeleer een grondwettelijk dan een strafrechtelijk begrip volgens de Raad van State. Echter is dat niet correct. De *Code Pénal* spreekt over “*en matière criminelle*”, wanneer het gaat over de beteugeling van misdaden, en de oorspronkelijke Belgische Grondwet doet dat ook. Nederlandstalige wetgeving kwam in 1830-1831 niet voor, het is een taalkundige kwestie.²⁶⁵ Echter had de grondwetgever zich voorgenomen een nieuw Strafwetboek tot stand te brengen²⁶⁶ en kan de *Code Pénal* niet 100% als leidraad dienen. Het Nationaal Congres kan voor verheldering zorgen. Dr. de Robaulx gaf aan dat het gaat om misdrijven waarop de zwaarste sancties staan en zijn collega’s traden hem daarin bij. De wetgever kan bepalen wat criminele zaken zijn zolang het de kwantitatief zwaarste misdrijven zijn, in 2021-2022 namelijk misdaden strafbaar met levenslange opsluiting.²⁶⁷

---

²⁶² Cass. 7 juni 2017, AR P.17.0165.F.

²⁶³ J. VELAERS, *De Grondwet en de Raad van State, afdeling wetgeving: vijftig jaar adviezen aan wetgevende vergaderingen, in het licht van de rechtspraak van het Arbitragehof*, Antwerpen, Maklu, 1999, 490; K. REYBROUCK en S. SOTTIAUX, *De federale bevoegdheden*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 317.

²⁶⁴ J. VELAERS, *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel III: de rechtsbescherming, de ondergeschikte besturen, de buitenlandse betrekkingen, financiën, de gewapende macht, algemene bepalingen dln., Brugge, Die Keure, 2019, 133.

²⁶⁵ J.J. THONISSEN, *La Constitution belge annotée, offrant, sous chaque article, l'état de la doctrine, de la jurisprudence et de la législation*, Brussel, Bruylant-Christophe, 1879, 296; M. VERDUSSEN, *Contours et enjeux du droit constitutionnel pénal*, Brussel, Bruylant, 1995, 627-628.

²⁶⁶ Oud art. 139, 9° Gw.

²⁶⁷ Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer 2015-2016*, nr. 54 1418/001, 265-266.

9. Correctionalisering en gebruik van verzachtende omstandigheden

In 2021-2022 staat nog steeds in de Belgische Grondwet dat alle criminele zaken voor de jury komen.²⁶⁸ Echter is dat de uitzondering in plaats van de regel en komen correctionaliseerbare misdaden voor de correctionele rechtbank.²⁶⁹

a. *Ratio*²⁷⁰

Door de facultatieve aannahme en motivering²⁷¹ van een verzachtende omstandigheid (*une circonstance atténuante*) of een strafverminderende of -uitsluitende verschoningsgrond (*une cause d'excuse*)²⁷², door de onderzoeksgerechten bij de doorverwijzing²⁷³ of het openbaar ministerie in een rechtstreekse dagvaarding²⁷⁴ of het vonnisgerecht bij het bepalen van haar

---

²⁶⁸ Art. 150 Gec. Gw.

²⁶⁹ Art. 14 Wet 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen, *BS* 11 januari 2010; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, 244.

²⁷⁰ C. BRAAS, *Précis de droit pénal*, Brussel, Bruylant, 1946, 79-80, 245-246; C. BRAAS, *Précis de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 1950, 381-387; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 268-270, 497-501, 512-513; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 195-196, 508-510; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 47-50, 169-173; G. SCHUIND en A. VANDEPLAS, *Traité pratique de droit criminel*, Brussel, Bruylant, 1989-1993, 107-109; J. GOEDSEELS, *Commentaire du Code Pénal Belge*, Brussel, Bruylant, 1948, 8; J. RUBBRECHT, *Inleiding tot het Belgisch strafrecht*, Leuven, Firma L. Wouters, 1958, 73-74; J.S.G. NYPELS, *Le Code pénal belge interprété principalement au point de vue de la pratique: par ses motifs, par la comparaison des nouveaux textes avec ceux du code de 1810 et pour les textes anciens conservés par la doctrine et par la jurisprudence des cours de Belgique et de France*, Brussel, Bruylant-Christophe, 1868, 1; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 167-169, 462; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 4, 162-163, 856-861, 863-865; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2012, 613-615; N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 137-140; R. DECLERCQ, *Beginnelsen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 373-375, 376-378, 379-380; T. MOREAU en D. VANDERMEERSCH, *Éléments de droit pénal*, Brussel, La Charte, 2018, 53-54, 58, 309-319.

²⁷¹ Cass. 12 september 1989, *Arr.Cass.* 1989-90, 44; Cass. 13 juni 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 1293; Cass. 15 juni 1994, *Arr.Cass.* 1994, 622; Cass. 21 januari 1991, *Arr.Cass.* 1990-91, 533; Cass. 22 mei 1996, *Arr.Cass.* 1996, 478; Cass. 22 september 1993, *Arr.Cass.* 1993, 742; Cass. 26 mei 1998, *Arr.Cass.* 1998, 604; Cass. 27 april 1994, *Arr.Cass.* 1994, 424; Cass. 28 april 1993, *Arr.Cass.* 1993, 414; Cass. 28 november 1989, *Arr.Cass.* 1989-90, 428; Cass. 29 mei 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 1240; Cass. 30 oktober 2018, AR P.18.0539.N; Cass. 4 maart 1987, *Arr.Cass.* 1986-1987, 891; Cass. 6 februari 1996, *Arr.Cass.* 1996, 151; Cass. 8 december 1993, *Arr.Cass.* 1993, 1033; Cass. 9 juni 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 1363.

²⁷² Cass. 10 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 407; R. DECLERCQ, *Beginnelsen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 371.

²⁷³ Cass. 11 januari 1983, *Arr.Cass.* 1982-83, 637; Cass. 14 september 1959, *Arr.Cass.* 1960, 36; Cass. 2 juni 1947, *Arr.Cass.* 1947, 173; Cass. 30 januari 1985, *Arr.Cass.* 1984-85, 714; Cass. 6 april 2005, *Arr.Cass.* 2005, 780; Cass. 8 april 1981, *Arr.Cass.* 1980-81, 898; Cass. 8 juni 2006, AR P.16.0236.F; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, 195.

²⁷⁴ Hoofdstuk VII Wet 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtspleging, *BS* 21 juni

bevoegdheid^{275, 276} wordt een misdaad *ab initio* geacht een wanbedrijf te zijn.²⁷⁷ Daardoor is het hof van assisen, met een jury, niet langer bevoegd om kennis te nemen van het misdrijf maar de correctionele rechtbank.²⁷⁸

Er is een verschil tussen de aard (*nature*) van het misdrijf en de straf *in abstracto*, en *in concreto*. Het misdrijf *in abstracto*, ook de voorlopige aard genoemd, is bepaald door de wettelijk voorziene maximumstraf. Het gaat om een kwantitatief of formeel criterium.²⁷⁹ Het misdrijf *in concreto*, ook de definitieve aard genoemd, staat vast door de toegepaste straf bij een definitieve strafrechtelijke veroordeling.²⁸⁰ Het wijzigt de klassieke indeling van misdrijven.²⁸¹

De correctionalisering (*correctionnalisation*) van misdaden is hetzelfde als ontarding of denaturatie (*dénaturation*) van een misdaad. Bijgevolg zal de correctionele rechtbank lagere straffen als maximumstraf moeten hanteren. De aanname van verzachtende omstandigheden heeft echter geen betrekking op de eventuele schuld van een beklaagde waar de bodemrechter na de correctionalisering over zal oordelen.²⁸² Correctionalisering is voordelig en is niet strijdig met het recht op een eerlijk proces want “*In geval van verwijzing naar de correctionele rechtbank, bij correctionalisering, zal in beginsel geen criminele straf kunnen worden opgelegd. Derhalve is het niet voorzien in een mogelijkheid tot het instellen van een*

1994; Cass. 4 april 2001, *Arr.Cass.* 2001, 605; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, 119.

²⁷⁵ Art. 9-10 Wet 9 juni 2008 houdende diverse bepalingen, *BS* 16 juni 2008; Cass. 21 september 2021, AR P.21.0512.N; Cass. 7 januari 2020, AR P.19.0806.N.

²⁷⁶ Cass. 28 november 2017, AR P.2016.1325.N.

²⁷⁷ GwH 15 december 2011, nr. 193/2011; GwH 22 december 2011, nr. 199/2011; Cass. 18 februari 2004, *Arr.Cass.* 2004, 265; Cass. 24 april 2001, *Arr.Cass.* 2001, 707; Cass. 28 mei 1997, *Arr.Cass.* 1997, 581; Cass. 24 september 1996, *Arr.Cass.* 1996, 798; Cass. 5 februari 2003, *Arr.Cass.* 2003, 327.

²⁷⁸ Cass. 29 november 2011, *Arr.Cass.* 2011, 2527.

²⁷⁹ Cass. 17 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990, 189; Cass. 25 juli 1940, *Pas.* 1940, 194; Cass. 7 oktober 1942, *Arr.Cass.* 1942, 114.

²⁸⁰ Cass. 14 maart 1892, *Pas.* 1982, 127; Cass. 23 maart 1920, *Pas.* 1920, 106; Cass. 23 november 1874, *Pas.* 1875, 24; Cass. 23 oktober 1916, *Pas.* 1917, 289; Cass. 30 juni 1913, *Pas.* 1913, 358; Cass. 7 januari 1935, *Pas.* 1935, 99; ver.k. 23 december 1998, *Arr.Cass.* 1998, (1166) 1183; ver.k. 5 april 1996, *Arr.Cass.* 1996, (247) 275.

²⁸¹ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 195.

²⁸² C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 497; M.A. BEERNAERT, N. COLETTE-BASECQZ, C. GUILLAIN, L. KENNES, O. NEDERLANDT en D. VANDERMEERSCH, *Introduction à la procédure pénale*, Brussel, La Charte, 2021, 253.

*hoger beroep door de inverdenkinggestelde tegen de verwijzingsbeschikking niet zonder redelijke verantwoording”.*²⁸³

Wat de correctionalisering met verschoningsgronden betreft is er, ondanks de misleiding door de wetgever, geen sprake van correctionalisering, maar van herkwalificering. Immers zijn verschoonbare misdrijven opgenomen in de wet als afzonderlijke misdrijven. Het gevolg is evenwel hetzelfde want de aard van de misdaad wijzigt naar een wanbedrijf en de onderzoeksgerechten verwijzen naar de correctionele rechtbank.²⁸⁴

b. Grondwettelijkheid

In de rechtsleer zijn vragen gesteld over de grondwettelijkheid van correctionalisering. Immers vindt dat in de praktijk automatisch plaats vanaf het moment dat de wetgever de mogelijkheid daartoe heeft voorzien, waardoor de jury misdaden ontloopt. De rechtspraak ontkent evenwel het gebruik van standaard stijlformules in motiveringen en automatische correctionalisering.²⁸⁵

De Raad van State zegt dat *“artikel 150 van de Grondwet, dat vergt dat de zwaarste misdaden – waarop de wet een levenslange opsluiting of een levenslange hechtenis heeft gesteld –, door het hof van assisen worden berecht, tenzij de wet de misdaad voor correctionalisering vatbaar heeft verklaard en een onafhankelijk en onpartijdig rechtscollege – het weze een onderzoeksgerecht of de rechter ten gronde – heeft vastgesteld dat verzachtende omstandigheden of redenen van verschoning een lagere bestraffing kunnen verantwoorden.”* Correctionalisering van misdaden is niet strijdig met artikel 150 van de Grondwet.²⁸⁶

---

²⁸³ Arbitragehof 11 januari 2007, nr. 7/2007; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 166; R. DECLERCQ, *Beginnelsen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 371, 375.

²⁸⁴ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 49.

²⁸⁵ A. MAST en J. DUJARDIN, *Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht*, Brussel, E. Story-Scientia, 1987, 438; C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 270; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 199, 512; J. VELAERS, *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel III: de rechtsbescherming, de ondergeschikte besturen, de buitenlandse betrekkingen, financiën, de gewapende macht, algemene bepalingen dln., Brugge, Die Keure, 2019, 136; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 161, 163-165.

²⁸⁶ Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer 2015-2016*, nr. 54 1418/001, 268, 270, 274.

10. Correctionalisering tot 1977

a. De wet van 29 februari 1832 tot wijziging van het Strafwetboek²⁸⁷

De unionistische regering-De Mûelenaere²⁸⁸, met als minister van Justitie de katholiek dhr. Jean Raikem, diende in 1832 een wetsontwerp in dat correctionalisering *avant la lettre* inhield. Door besluiten van 9 september 1814 en 20 januari 1815 konden rechtbanken immers in specifiek voorgeschreven omstandigheden verzachtende omstandigheden aannemen waardoor er voor misdaden correctionele straffen volgden in plaats van lijf- en onterende straffen. De regering haalde inspiratie voor bovenvermelde juridische constructie uit Frankrijk. Door de wetwijziging was voor specifieke diefstallen, zoals diefstal van paarden, en poging tot diefstallen, onmiddellijk de correctionele rechtbank bevoegd in plaats van het hof van assisen die dan straffen die in de *Code Pénal* voor wanbedrijven omschreven stonden kon uitspreken. Tot slot benadrukte de regering ook nog dat het slechts een wijziging was in afwachting van een nieuw Strafwetboek. De wet liet de voor correctionalisatie vatbare misdaden onmiddellijk toe te correctionaliseren. Zelfs reeds geadieerde assisenhoven moesten zaken naar de correctionele rechtbank verwijzen. In de besprekingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers hielden de kamerleden rekening met de gunstige gevolgen op de ontlasting van de assisenhoven²⁸⁹

b. De wet van 15 mei 1838 betreffende de jury²⁹⁰

De wet van 15 mei 1838 regelde dat alle misdaden strafbaar met opsluiting correctionaliseerbaar waren mits aanneming van verzachtende omstandigheden en het vermelden van de veroorzaakte schade, die niet boven de 50 Belgische frank mocht uitkomen, zoals voorzien in het besluit van 9 september 1814. De raadkamer diende het over de verwijzing naar de correctionele rechtbank unaniem eens te zijn, de kamer van inbeschuldigingstelling had een eenvoudige meerderheid nodig. De raadkamer bestond nog uit meerdere rechters. Het openbaar ministerie en de burgerlijke partijen konden zich verzetten tegen correctionalisatie.²⁹¹

---

²⁸⁷ BS 1832.

²⁸⁸ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

²⁸⁹ Wet 29 februari 1832 tot wijziging van het Strafwetboek, BS 1832; *Projet de loi portant diverses modifications au Code Pénal présenté par le Ministre de la Justice, Parl.St. Kamer 1831-1832, nr. /, 1-3*; *Rapport de la Commission Spéciale, fait par m. Lebègue, sur la proposition de m. Devaux relative au jury et sur le projet de loi relat au Code Pénal, Parl.St. Kamer 1831-1832, nr. /, 1-2*.

²⁹⁰ Wet 15 mei 1838 betreffende de jury, *Pasin.*, 1838.

²⁹¹ Art. 26 wet 15 mei 1838 betreffende de jury, *Pasin.*, 1838.

Op die manier verving een correctionele gevangenisstraf en/of geldboete de opsluiting. De doorverwijzing met correctionalisatie hield een bijzondere motiveringsplicht in waarbij de onderzoeksgerechten het bewijs van de vereiste aanwezige verzachtende omstandigheden en de veroorzaakte schade (*le préjudice causé*) dienden vast te stellen waarna de bodemrechter zich niet langer onbevoegd kon verklaren.²⁹² Immers door aanneming van verzachtende omstandigheden is de correctionele rechtbank de natuurlijke rechter waardoor de grondwettelijke toegang tot de natuurlijke rechter niet geschonden was.²⁹³

Het was de unionistische regering-Goblet²⁹⁴, met de liberaal dr. Joseph Lebeau als Justitieminister, die een wetsontwerp indiende in 1834. De wet kwam maar tot stand onder het bewind van de unionistische regering-De Theux I, met als minister van Justitie de liberaal professor Antoine Ernst, in 1838. De redenen voor de wetsinvoering waren uiteenlopend. Enerzijds stonden de zware straffen in de *Code Pénal* niet in verhouding tot de ernst van het delict. Anderzijds zou een snellere en doeltreffende aanpak door beroepsrechters mogelijk zijn. Daardoor zou de voorlopige hechtenis ook korter duren. Assisenprocessen zouden te hoge kosten veroorzaken en zouden door de ingreep van de wetgever verminderen in aantal en minder lang duren.²⁹⁵

Assisenjury's waren ook niet langer onomstreden. Zo hekelde het verslag van de Senaat, de Belgische Hoge Vergadering, haar fouten zoals het onterecht vrijspreken wanneer er overtuigende bewijzen van schuld aanwezig waren. De jury's hadden niet voldaan aan 's lands verwachtingen en leden aan kinderziektes.²⁹⁶

De belangrijkste reden voor de invoering was echter het legaliseren van een al bestaande praktijk. De onderzoeksgerechten verwezen nog voor er een wettelijke regeling, sedert 1816, bestond misdaden door naar de correctionele rechtbank. Die regeling was gunstig voor de beklaagde omdat een correctionele straf juridisch minder zwaar is dan een criminele straf.²⁹⁷

---

²⁹² Art. 26-27 wet 15 mei 1838 betreffende de jury, *Pasin.*, 1838.

²⁹³ *Hand.* Kamer 1837-1838, 24 februari 1838, nr. 57.

²⁹⁴ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

²⁹⁵ Rapport fait par m. De Behr au nom de la section centrale sur le projet de loi relatif au jury, *Parl. St.* Kamer 1836-1837, nr. 119, 5, 9-10; Rapport de la Commission chargée d'examiner le Projet de Loi sur le Jury, *Parl. St.* Senaat 1837-1838, nr. 33, 5.

²⁹⁶ Rapport de la Commission chargée d'examiner le projet de loi sur le jury, *Parl. St.* Senaat 1837-1838, nr. 33, 1.

²⁹⁷ Rapport de la Commission chargée d'examiner le projet de loi sur le jury, *Parl. St.* Senaat 1837-1838, nr. 33, 5; *Hand.* Kamer 1837-1838, 19 februari 1838; J.S.G. NYPELS, *Le Code pénal belge interprété principalement au point de vue de la pratique: par ses motifs, par la comparaison des*

In het oorspronkelijke ontwerp en verslag waren enkel misdaden tegenover eigendommen vatbaar voor correctionalisatie. Misdaden tegen personen waren te ernstig. Lichamelijke schade zou 50 Belgische frank altijd te boven gaan.²⁹⁸ Tijdens de bespreking in de plenaire vergadering legde de minister van Justitie een amendement neer zodat elke misdaad met opsluiting correctionaliseerbaar was.²⁹⁹ Zodoende ontstond er een “*droit de correctionnaliser certains crimes*”.³⁰⁰

c. De wet van 15 mei 1849 betreffende de bevoegdheid in strafzaken³⁰¹

De wet van 15 mei 1849 verruimde het aantal misdaden dat vatbaar was voor correctionalisatie. Misdaden strafbaar met tijdelijke dwangarbeid of met opsluiting waren correctionaliseerbaar in geval van verzachtende omstandigheden. Na correctionalisatie door de onderzoeksgerechten bedroeg de strafmaat voor een misdaad bestraft met tijdelijke dwangarbeid 6 maanden tot 5 jaar gevangenisstraf. Een misdaad bestraft met opsluiting kreeg een strafmaat tussen 8 dagen en 5 jaar gevangenisstraf.³⁰²

Verzachtende omstandigheden waren niet langer beperkt tot het besluit van 9 september 1814.³⁰³ *La préjudice causé* is namelijk veranderbaar en moeilijk te begroten. Daarenboven zegt ze niets over de schuld van de beklaagde.³⁰⁴

Voortaan konden onderzoeksgerechten ook op basis van verschoningsgronden correctionaliseren. Voor het overige bleven de onderzoeksgerechtigden, de bodemrechter en de procespartijen dezelfde bevoegdheden behouden als in 1838, met onder andere de bijzondere motiveringsplicht.³⁰⁵ Het toestaan van correctionaliseren op basis van verschoningsgronden was logisch want een verschoonbare misdaad is in regel strafbaar met

---

nouveaux textes avec ceux du code de 1810 et pour les textes anciens conservés par la doctrine et par la jurisprudence des cours de Belgique et de France, Brussel, Bruylant-Christophe, 1868, 1.

²⁹⁸ Rapport fait par m. De Behr au nom de la section centrale sur le projet de loi relatif au jury, *Parl.St.* Kamer 1836-1837, nr. 119, 5, 9-10.

²⁹⁹ Amendement de m. le ministre de la Justice à la loi sur le jury, *Parl.St.* Kamer 1837-1838, nr. 130, 1; *Hand.* Kamer 1837-1838, 19 februari 1838, nr. 51.

³⁰⁰ Rapport de la Commission chargée d'examiner le projet de loi sur le jury, *Parl.St.* Senaat 1837-1838, nr. 33, 1.

³⁰¹ *BS* 21 juni 1849.

³⁰² Art. 3 juncto 5, tweede lid Wet van 15 mei 1849 betreffende de bevoegdheid in strafzaken, *BS* 21 juni 1849.

³⁰³ Art. 7 Wet van 15 mei 1849 betreffende de bevoegdheid in strafzaken, *BS* 21 juni 1849.

³⁰⁴ Exposé des motifs: compétence en matière criminelle, *Parl.St.* Kamer 1848-1849, nr. 59, 6; Rapport de la Commission chargée d'examiner le projet de loi sur la composition des cours d'assises, *Parl.St.* Senaat 1848-1849, nr. 84, 2-3.

³⁰⁵ Art. 4-5 Wet van 15 mei 1849 betreffende de bevoegdheid in strafzaken, *BS* 21 juni 1849.

een correctionele straf.³⁰⁶ Daardoor komen enkel de ernstigste misdaden voor het hof van assisen.³⁰⁷

De liberale regering-Rogier I, met als minister van Justitie de liberaal François-Philippe de Haussy, diende in 1848 het wetsontwerp in. De redenen daarvoor bestonden enerzijds uit het aanslepen van de herziening van de wetboeken, het versnellen van de rechtspleging en nieuwe rechten geven aan verdachten. Finaal zou dat tot besparingen moeten leiden.³⁰⁸ In het slotwoord van de toelichting ging het over een overgangsmaatregel in afwachting van een nieuw Strafwetboek met minder zware straffen.³⁰⁹ De Senaat hekelde zelfs dat er nog geen herziening was van de zware misdrijven en het gebrek aan een coherent geheel aan wetgevende hervormingen, en wees op de uitdrukkelijke vraag naar extra mogelijkheden tot correctionalisatie uit het werkveld.³¹⁰

- d. De wet van 4 oktober 1867 houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden³¹¹

De wet van 1867 is nog steeds de basiswet in 2021-2022. In navolging van het nieuwe Strafwetboek ontstond ook een nieuwe wet op de verzachtende omstandigheden die de wet van in 1849 verving op initiatief van de liberale regering-Rogier II, met als minister van Justitie prof. dr. Jules Bara.³¹² In eerste instantie moet het Strafwetboek de toepassing van de verzachtende omstandigheden toelaten en moeten er verzachtende omstandigheden of verschoningsgronden aanwezig zijn.³¹³

Wat betreft de bevoegdheden en plichten van de procespartijen, de onderzoeksgerechten en de bodemrechter bleef alles zoals in 1849.³¹⁴ Die bijzondere motiveringsplicht was nochtans al snel uitgegroeid tot een beperking van stijlformules: “*de jeugdige leeftijd van de dader; uit*

---

³⁰⁶ Exposé des motifs: compétence en matière criminelle, *Parl.St.* Kamer 1848-1849, nr. 59, 7; Rapport de la Commission chargée d'examiner le projet de loi sur la composition des cours d'assises, *Parl.St.* Senaat 1848-1849, nr. 84, 3.

³⁰⁷ Exposé des motifs: compétence en matière criminelle, *Parl.St.* Kamer 1848-1849, nr. 59, 3.

³⁰⁸ Exposé des motifs: compétence en matière criminelle, *Parl.St.* Kamer 1848-1849, nr. 59, 1.

³⁰⁹ Exposé des motifs: compétence en matière criminelle, *Parl.St.* Kamer 1848-1849, nr. 59, 7.

³¹⁰ Rapport de la Commission chargée d'examiner le Projet de loi sur la composition des cours d'assises, *Parl.St.* Senaat 1848-1849, nr. 84, 3-4.

³¹¹ *BS* 5 oktober 1867.

³¹² Art. 7 Wet 4 oktober 1867 Houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.

³¹³ Oud art. 1-2 Wet 4 oktober 1867 houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.

³¹⁴ Oud. art 1, tweede lid, oud art. 2 en oud art. 3 eerste lid, oud art. 6 Wet 4 oktober 1867 houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.

de afwezigheid van vroegere veroordelingen, van vroegere zware veroordelingen, van vroegere zware veroordelingen wegens feiten van dezelfde aard en zelfs van vroegere criminele veroordelingen.” Nochtans moest een bijzondere motiveringsplicht het al te snel gebruik maken van verzachtende omstandigheden vermijden. Het is maatschappelijk niet wenselijk een dader te licht te bestraffen.³¹⁵

Oorspronkelijk ging in het nieuwe Strafwetboek staan of het aan de jury of aan beroepsrechters is te oordelen over verzachtende omstandigheden. De voorbereidende commissie wees erop dat verzachtende omstandigheden een invloed hebben op de straf, maar dat het eerder een bevoegdheidskwestie is. Desondanks bleef er verdeeldheid over, waarop aangeraden werd een overgangswet, die overeenkomt met het nieuwe Strafwetboek, daarover te maken in afwachting van een nieuw Wetboek van Strafvordering.³¹⁶ De bevoegdheid om verzachtende omstandigheden toe te passen kwam aan beroepsrechters toe, zijnde de onderzoeksgerechten of de vonnisgerechten.³¹⁷

Parlementsleden zagen de wet als een tijdelijke maatregel terwijl de toenmalige minister van Justitie expliciet zei dat het dat niet was met enig voorbehoud: “*Messieurs, lorsque le gouvernement a rédigé le projet de loi dont le Sénat est saisi, il n'attachait à ce projet aucun caractère transitoire et il n'a rien entendu changer... Il a donc examiné tous les précédents, et il a présenté le projet actuel; la question reste entière et on la discutera lorsque le Code d'instruction criminelle sera présenté à la législature.*”³¹⁸

Correctionalisering was mogelijk voor misdaden strafbaar met dwangarbeid van 10 tot 15 jaar en misdaden strafbaar met opsluiting.³¹⁹ De misdaad gestraft met dwangarbeid kreeg een

---

³¹⁵ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 494-495; J. RUBBRECHT, *Inleiding tot het Belgisch strafrecht*, Leuven, Firma L. Wouters, 1958, 211.

³¹⁶ Exposé des motifs: attribution aux cours et aux tribunaux de l'appréciation des circonstances atténuantes, *Parl.St.* Kamer 1866-1867, nr. 161; Rapport fait au nom de la Commission par m. Carlier: attributions aux cours et aux tribunaux de l'appréciation des circonstances atténuantes, *Parl.St.* Kamer 1866-1867, nr. 177; Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi qui attribue aux cours et tribunaux l'appréciation des circonstances atténuantes, *Parl.St.* Senaat 1866-1867, nr. 83; C. BRAAS, *Précis de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 1950, 381.

³¹⁷ Oud art. 1, eerste lid Wet 4 oktober 1867 houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867; merk op dat de jury ook die bevoegdheid kreeg met de Wet 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *BS* 25-26 augustus 1919.

³¹⁸ Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi qui attribue aux cours et tribunaux l'appréciation des circonstances atténuantes, *Parl.St.* Senaat 1866-1867, nr. 83; *Hand.* Senaat 1866-1867, 25 mei 1867, 337.

³¹⁹ Oud art. 3, tweede lid Wet 4 oktober 1867 houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.

straf van 3 tot 5 jaar gevangenisstraf.³²⁰ De misdaad gestraft met opsluiting kreeg een straf van 3 maanden tot 5 jaar gevangenisstraf.³²¹

Daarnaast voorzag artikel 84 van het Strafwetboek, in 2021-2022 trouwens ook nog altijd, bijkomende straffen na correctionalisering³²². Een bijkomende geldboete, indien de wet geen geldboete voorzag³²³, van 26 tot 1000 Belgische frank (nu euro) was mogelijk.³²⁴ Ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten was mogelijk voor een termijn van 5 of 10 jaar, tenzij de straf *in abstracto* specifiek een verplichte ontzetting voorzag.³²⁵ Daarenboven kon bijzonder toezicht van de politie voor 5 tot 10 jaar ook.³²⁶

- e. De wet van 4 september 1891 houdende uitbreiding tot de Hoven van beroep te Brussel en te Luik van de wet van 3 mei 1889 op het gebruik van de Vlaamse taal in strafzaken, en tot wijziging van de wetten betreffende de rechterlijke inrichting en de wet op de verzachtende omstandigheden³²⁷

De wet bracht een aantal wijzigingen aan de rechterlijke inrichting aan. De kamer van inbeschuldigingstelling bestond uit 5 raadsheren waarbij een meerderheid van 3 raadsheren voldoende was. De wet wijzigde het aantal tot 3 raadsheren, evenveel als de toenmalige samenstelling van de raadkamer. Doordat de raadkamer over het doorverwijzen van een gecorrectionaliseerde misdaad naar de correctionele rechtbank het unaniem diende eens te

---

³²⁰ Oud art. 80, vierde lid Sw.

³²¹ Oud art. 80, vijfde lid Sw.

³²² Cass. 20 december 1848, *Arr.Cass.* 1948, 652.

³²³ Cass. 10 oktober 2017, AR P.17.0096.N; Cass. 13 januari 2014, AR P.03.1382.N; Cass. 23 februari 2004, *Arr.Cass.* 2004, 47; Cass. 5 oktober 2016, AR P.16.0676.F; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 175; R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 376; T. MOREAU en D. VANDERMEERSCH, *Éléments de droit pénal*, Brussel, La Charte, 2018, 319.

³²⁴ Oud en huidig Art. 84, eerste lid Sw.

³²⁵ Oud art. 84, tweede lid Sw.; Cass. 24 oktober 1989, *Arr.Cass.* 1989, 256; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 386-387.

³²⁶ Oud art. 84, derde lid Sw.

³²⁷ BS 20 september 1891.

zijn, zou het onlogisch zijn dat de kamer van inbeschuldigingstelling slechts een meerderheid van 2 raadsheren nodig zou hebben.³²⁸

Of het daardoor moeilijker zou worden om tot correctionalisering over te gaan, omwille van de vereiste eenparigheid van stemmen, is onduidelijk want daarvoor moesten ook minstens 3 raadsheren instemmen. Volgens rechtsleer zou dat ongunstig voor de inverdenkinggestelde zijn.³²⁹ In 1967 verliet de wetgever de vereiste van een bijzondere meerderheid.³³⁰

f. Voorstellen voorafgaand aan de Eerste Wereldoorlog

In 1911 dienden de liberale kamerleden dr. Paul Janson en dr. Emile Royer een wetsvoorstel in dat de wet op verzachtende omstandigheden ingrijpend wou wijzigen. De verdachte van een misdaad zou zelf kunnen vragen om als beschuldigde terecht te staan voor een jury op het hof van assisen. Daarnaast zou de jury en niet langer enkel rechtbanken en hoven bestaande uit beroepsmagistraten kunnen oordelen over het bestaan van verzachtende omstandigheden. Tot slot zou een *a posteriori* correctionalisatie beperkt worden.³³¹ Het liberale kamerlid Ferdinand Flechet diende in 1914 hetzelfde onderwerp opnieuw in zonder resultaat.³³²

---

³²⁸ Amendements présentés par le gouvernement: réduction du nombre des conseillers nécessaires dans les cours d'appel pour juger les affaires correctionnelles et pour former la chambre des mises en accusation-emploi de la langue flamande en matière répressive devant la cour d'appel de Bruxelles, *Parl.St. Kamer 1890-1891*, nr. 195, 2-3; Exposé des motifs: réduction du nombre des conseillers nécessaires dans les cours d'appel pour juger les affaires correctionnelles et pour former la chambre des mises en accusation-emploi de la langue flamande en matière répressive devant la cour d'appel de Bruxelles, *Parl.St. Kamer 1890-1891*, nr. 59, 2; Les Chambres ont adopté et nous sanctionnons ce qui suit: projet de loi étendant aux cours d'appel de Bruxelles et de Liège la loi du 3 mai 1889 sur l'usage de la langue flamande en matière répressive, et modifiant les lois d'organisation judiciaire et la loi sur les circonstances atténuantes, *Parl.St. Senaat 1890-1891*, nr. 92, 2-3; Projet de loi adopté par la chambre au premier vote: projet de loi étendant aux cours d'appel de Bruxelles et de Liège la loi du 3 mai 1889 sur l'usage de la langue flamande en matière répressive, et modifiant les lois d'organisation judiciaire et la loi sur les circonstances atténuantes, *Parl.St. Kamer 1890-1891*, nr. 209, 2-3; Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi étendant aux cours d'appel de Bruxelles et de Liège la loi du 3 mai 1889 sur l'usage de la langue flamande en matière répressive, et modifiant les lois d'organisation judiciaire et la loi sur les circonstances atténuantes, *Parl.St. Senaat 1890-1891*, nr. 97, 3-4; Rapport fait au nom de la section centrale par m. De Corswarem: réduction du nombre des conseillers nécessaires dans les cours d'appel pour juger les affaires correctionnelles et pour former la chambre des mises en accusation-emploi de la langue flamande en matière répressive devant la cour d'appel de Bruxelles, *Parl.St. Kamer 1890-1891*, nr. 126, 2.

³²⁹ C. BRAAS, *Précis de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 1950, 388.

³³⁰ Art. 2 Wet 10 oktober 1867 houdende het Gerechtelijk Wetboek, *BS 31 oktober 1867*.

³³¹ Toelichting wetsvoorstel waarbij sommigen artikelen van het Wetboek van Strafvordering van 27 november 1808, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis worden gewijzigd, *Parl.St. Kamer 1912-1913*, nr. 10, 1-18.

³³² Toelichting wetsvoorstel waarbij sommigen artikelen van het Wetboek van Strafvordering van 27 november 1808, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis worden gewijzigd, *Parl.St. Kamer 1913-1914*, nr. 95, 1-19.

- g. De wet van 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen³³³

De wet kwam relatief snel na de Eerste Wereldoorlog tot stand onder het bewind van de regering-Delacroix I, een klassieke tripartite en met voor het eerst een socialistisch minister van Justitie prof. dr. Emile Vandervelde. De assisenhoven hadden veel zaken waar zij over dienden te oordelen, mede veroorzaakt door de vertraging ontstaan door de bezetting. Anderzijds waren er vrijspraken door assisenjury's die angst hadden voor de straf die het hof ging uitspreken. Daarom voerde de wetgever een gemengd beraad in over de strafmaat.³³⁴

Dezelfde misdaden bleven correctionaliseerbaar, maar de artikelen 471-472 van het Strafwetboek werden toegevoegd. Die artikelen betroffen diefstal met verzwarende omstandigheden die de strafmaat op konden trekken tot 20 jaar dwangarbeid. Ter rechtvaardiging van die wijziging vermeldde de toelichting dat de verzwarende omstandigheden zorgen voor een te zware straf en er geen reden voor een assisenproces is indien de raadkamer een correctionele straf gepast vindt.³³⁵

De wetgever paste de strafmaat voor gecorrectionaliseerde misdaden aan naar Nederlands model. De assisenhoven kregen meer ruimte bij het bepalen van de straf, waardoor de correctionele rechter mee profiteerde. De minimumstraf lag zelfs lager in vergelijking met 1867.³³⁶

- Opsluiting van 5 tot 10 jaar: 1 maand tot 5 jaar gevangenisstraf;
- Dwangarbeid van 10 tot 15 jaar: 1 jaar tot 5 jaar gevangenisstraf;
- Dwangarbeid van 15 tot 20 jaar: 2 jaar tot 5 jaar gevangenisstraf.

---

³³³ BS 25-26 augustus 1919.

³³⁴ MvT wetsontwerp op de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *Parl.St.* Kamer 1918-1919, nr. 225.

³³⁵ Art. 3, vijfde lid Wet 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, BS 25-26 augustus 1919; MvT wetsontwerp op de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *Parl.St.* Kamer 1918-1919, nr. 225, 4.

³³⁶ Art. 2, vierde- zesde lid Wet 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, BS 25-26 augustus 1919; MvT wetsontwerp op de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *Parl.St.* Kamer 1918-1919, nr. 225, 3; Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi sur la détention préventive, les circonstances atténuantes et la participation du jury à l'application des peines, *Parl.St.* Senaat 1918-1919, nr. 166, 2-3; Verslag namens de middenafdeling uitgebracht door de heer Neujean: wetsontwerp op de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *Parl.St.* Kamer 1918-1919, nr. 303, 2-3.

Wat betreft de bevoegdheden van de procespartijen, de onderzoeksgerechten en de bodemrechter bleef alles zoals in 1867.³³⁷

- h. De wet van 1937 tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden³³⁸

De wet breidde het aantal misdaden vatbaar voor correctionalisatie gevoelig uit. Hetzelfde ontwerp was reeds ingediend in de legislatuur 1935-1936 door de minister van Justitie prof. dr. Eugène Soudan (BWP), maar raakte vervallen door de ontbinding van de Wetgevende Kamers.³³⁹ Voortaan waren alle misdaden, strafbaar met maximum 20 jaar dwangarbeid, uit de hoofdstukken V en VI van titel VII uit boek II correctionaliseerbaar.³⁴⁰

Daardoor konden verkrachtingen en aanrandingen grotendeels naar de correctionele rechtbank verwezen worden. Volgens de toelichting was een assisenproces omtrent zedenmisdrijven, zoals prostitutie, niet wenselijk. Ook daar weer wees de wetgever op de te zware straffen voor misdrijven om die beslissing te rechtvaardigen. Een assisenproces zou toch uitmonden in een vrijspraak of correctionele straf. En een beklagde zou er enkel nadeel aan hebben om voor een jury te verschijnen. De proceskosten liggen hoger, het proces duurt langer en zorgt voor een publiekelijke schande. Misdaden strafbaar met levenslange dwangarbeid vond daarentegen de wetgever te ernstig om te correctionaliseren.³⁴¹ Daaraan gekoppeld wijzigde de wetgever de strafmaat voor verkrachting en aanranding bij verzwarende omstandigheden.³⁴²

---

³³⁷ Art. 3 Wet 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *BS* 25-26 augustus 1919.

³³⁸ *BS* 18 mei 1937.

³³⁹ MvT wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1935-1936, nr. 61.

³⁴⁰ Art. 3, tweede lid Wet 14 mei 1937 tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 18 mei 1937.

³⁴¹ MvT wetsontwerp tot wijziging van de artt. 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1936-1937, nr. 101, 1-2; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door den heer Collet: wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek; alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1936-1937, nr. 134, 4.

³⁴² Art. 1-2 Wet 14 mei 1937 tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 18 mei 1937; MvT wetsontwerp tot wijziging van de artt. 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1936-1937, nr. 101, 2-4.

Tot slot verlaagde de wetgever de minimum strafmaat voor gecorrectionaliseerde misdaden strafbaar met maximum 15 jaar dwangarbeid tot 6 maanden gevangenisstraf.³⁴³ Het voorgaande minimum van een jaar gevangenisstraf zou namelijk te zwaar zijn.³⁴⁴ In de Senaat was er minder overtuiging over die wetswijziging en wouden de senatoren 1 jaar gevangenisstraf met uitstel als alternatief.³⁴⁵ Finaal namen de Kamer en de Senaat, geruisloos, het voorstel zonder amendementen aan.³⁴⁶

- i. De wet van 19 maart 1956 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden³⁴⁷

De wet van in 1956 werkte verder op het systeem dat ingang vond in 1937 en kwam er op initiatief van de CVP-PSC Regering-Van Houtte³⁴⁸, met als minister van Justitie dr. Charles du Bus de Warnaffe. De misdaden in de eerste afdeling van hoofdstuk III van titel IX van boek II werden correctionaliseerbaar indien ze strafbaar waren met maximum 20 jaar dwangarbeid.³⁴⁹ Die misdaden omvatten misdrijven in verband met vernieling, beschadiging en schade waarbij de straffen *in abstracto* te zwaar zijn en een assisenproces geen meerwaarde zou bieden indien de onderzoeksgerechten overtuigd zijn dat het niet nodig is. Daarvoor bestond een vacuüm waarbij in verdenkinggestelden geen doorverwijzing kregen naar assisen noch naar de correctionele rechtbank.³⁵⁰

---

³⁴³ Art. 4, 1°, eerste lid Wet 14 mei 1937 tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 18 mei 1937.

³⁴⁴ MvT wetsontwerp tot wijziging van de artt. 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1936-1937, nr. 101, 5; Verslag namens de Commissie voor de Justitie wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1936-1937, nr. 134, 4.

³⁴⁵ Verslag uit naam van de Commissie van Justitie belast met het onderzoek van het wetsontwerp ter wijziging van artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1936-1937, nr. 165, 2.

³⁴⁶ *Hand.* Kamer 1936-1937, 19 maart 1937, 1126; *Hand.* Senaat 1936-1937, 5 mei 1937, 1236-1239.

³⁴⁷ *BS* 26-27 maart 1956.

³⁴⁸ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

³⁴⁹ Art. 1 Wet 19 maart 1956 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 26-27 maart 1956.

³⁵⁰ MvT wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1953-1954, nr. 729, 1; Verslag namens de Commissie van de Justitie uitgebracht door de heer Nossent: wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1955-1956, nr. 370 nr. 2, 2; Verslag uit naam van de Commissie van Justitie belast met het onderzoek van het wetsontwerp ter wijziging van artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1936-1937, nr. 165, 2.

Doordat er steeds meer uitzonderingen kwamen op de regel dat enkel misdaden strafbaar met maximum 15 jaar dwangarbeid correctionaliseerbaar waren, stelde een senator voor de regel aan te passen naar 20 jaar dwangarbeid. De Senaatscommissie Justitie vond dat te vergaand.³⁵¹ Uiteindelijk nam zowel de Kamer als Senaat zonder problemen de wet aan.³⁵²

11. Correctionalisering na 1977 en voor 2009

- a. De wet van 1 februari 1977 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek³⁵³

In 1977 deed de wetgever exact waar het tegen was in 1956 op initiatief van de rooms-blauwe regering-Tindemans II³⁵⁴ met als PVV-minister van Justitie dr. Herman Vanderpoorten. Alle misdaden strafbaar met opsluiting of tijdelijke dwangarbeid werden correctionaliseerbaar.³⁵⁵ Die zouden in dezelfde omstandigheden als de tot dan al bestaande correctionaliseerbare misdaden gepleegd zijn.³⁵⁶

Doordat tot dan toe de maximumstraf die een correctionele rechtbank kon uitspreken, in beginsel 5 jaar gevangenisstraf, ontoereikend was, verlengde de wetgever die tot 10 jaar voor gecorrectionaliseerde misdaden strafbaar met tijdelijke dwangarbeid.³⁵⁷

---

³⁵¹ Verslag uit naam van de Commissie van Justitie belast met het onderzoek van het wetsontwerp ter wijziging van artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1936-1937, nr. 165, 2.

³⁵² *Hand.* Kamer 1955-1956, 14 december 1955, nr. 17-18, 5; *Hand.* Kamer 1955-1956, 20 december 1955, nr. 21, 27; *Hand.* Senaat 1955-1956, 6 maart 1956, nr. 45, 793; *Hand.* Senaat 1955-1956, 8 maart 1956, nr. 47-18, 749.

³⁵³ *BS* 19 februari 1977.

³⁵⁴ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

³⁵⁵ Art. 1, derde lid Wet 1 februari 1977 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *BS* 19 februari 1977.

³⁵⁶ MvT ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1974-1975, nr. 540 nr. 1, 1; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Calewaert: ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1975-1976, nr. 540 nr. 2, 1.

³⁵⁷ Art. 4 Wet 1 februari 1977 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *BS* 19 februari 1977; MvT ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1974-1975, nr. 540 nr. 1, 2; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Calewaert: ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1975-1976, nr. 540 nr. 2, 2.

Indien de veroordeelde zich in staat van herhaling bevond kon de strafmaat oplopen tot 20 jaar.³⁵⁸ In geval van meerdaadse samenloop ook.³⁵⁹ Indien wettelijke herhaling en samenloop samen zouden voorkomen zou er theoretisch een maximum gevangenisstraf van 40 jaar mogelijk zijn.³⁶⁰

De maximumstraf waar een staat van herhaling bij misdaden voor mogelijk was, was 20 jaar dwangarbeid.³⁶¹ Voor misdaden strafbaar met levenslange dwangarbeid of de doodstraf was geen wettelijke herhaling voorzien in het Strafwetboek. Daarnaast was er geen wettelijke herhaling voorzien voor een misdaad na een wanbedrijf. Bij meerdaadse samenloop tussen misdaden bedroeg de maximumstraf 25 jaar dwangarbeid.³⁶² Kortom, een misdaad strafbaar met 20 jaar dwangarbeid, zou in geval van meerdaadse samenloop een maximumstraf van 25 jaar tot gevolg hebben. Een staat van herhaling van misdaad na misdaad zou een minimumstraf van 17 jaar met een maximum van 20 jaar dwangarbeid teweegbrengen.

Indien echter een staat van herhaling van wanbedrijf na wanbedrijf of wanbedrijf na misdaad in combinatie met meerdaadse samenloop aanwezig zou zijn voor de correctionele rechtbank zou een gevangenisstraf van 40 jaar mogelijk zijn. Omdat het onredelijk zou zijn een straf uit te spreken voor wanbedrijven die hoger ligt na correctionalisatie kwam er een begrenzing van maximum 20 jaar gevangenisstraf bij meerdaadse samenloop, zelfs indien er combinatie met wettelijke herhaling is.³⁶³

In de rechtsleer zijn er vragen gesteld bij het bestaan van een minder gunstige toestand van wettelijke herhaling voor de correctionele rechtbank dan voor het hof van assisen. Immers de beklaagde, al veroordeeld voor een misdaad of wanbedrijf, die een gecorrectionaliseerde misdaad pleegde strafbaar met een correctionele gevangenisstraf van 10 jaar riskeerde voor het hof van assisen slechts 15 jaar dwangarbeid en voor de correctionele rechtbank 20 jaar gevangenisstraf.³⁶⁴ Indien een misdaad strafbaar was met 20 jaar dwangarbeid, was er ook

---

³⁵⁸ Oud art. 56 eerste-tweede lid Sw.

³⁵⁹ Oud art. 56 Sw.

³⁶⁰ MvT ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1974-1975, nr. 540 nr. 1, 2; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Calewaert: ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1975-1976, nr. 540 nr. 2, 2.

³⁶¹ Oud art. 54, derde lid Sw.

³⁶² Oud art. 62 Sw.

³⁶³ Art. 5 Wet 1 februari 1977 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *BS* 19 februari 1977.

³⁶⁴ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 452.

geen verschil in de duur van de correctionele of criminele vrijheidsstraf. Tot slot kon ook meerdaadse samenloop het gunstige effect van een correctionalisering te niet doen indien het een misdad strafbaar met 15 jaar dwangarbeid of minder betrof.³⁶⁵

Ook voor de optrekking van de maximale correctionele gevangenisstraf konden zich bedenkelijke situaties voordoen. Een beklaagde die een misdad pleegde strafbaar met 10 tot 15 jaar dwangarbeid riskeerde een gevangenisstraf van 5 jaar. In geval van samenloop samen met wettelijke herhaling 20 jaar.³⁶⁶ Die staat van herhaling zou niet vastgesteld zijn door het hof van assisen waar enkel door samenloop de maximumstraf zou oplopen tot 20 jaar dwangarbeid.³⁶⁷ Correctionalisering heeft dus geen gunstig effect gehad voor de beklaagde. Een beklaagde die vervolgd werd voor een misdad strafbaar met 10 jaar dwangarbeid, riskeerde in geval van wettelijke herhaling en/of samenloop een even lange of nog langere vrijheidsstraf na correctionalisatie.³⁶⁸

Zowel in de Kamer als in de Senaat was er weinig animo, slechts 1 senator, professor Melchior Wathelet (PSC), in de Senaat verzette zich uitdrukkelijk tegen de nakende wetswijziging, in de plenaire vergadering omtrent de wetswijziging.³⁶⁹

- b. De wet van 26 februari 1981 tot vaststelling van de gevolgen van een door een Hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak³⁷⁰

In het Wetboek van Strafvordering van 1808 stond er “*Toute personne acquittée légalement ne pourra plus être reprise ni accusée à raison du même fait.*”³⁷¹ Echter liet een interpretatieve wet daterend uit 1850, tot stand gekomen onder het bewind van een liberale minister van Justitie dhr. Francois-Philippe de Haussy, toe dat een een vrijgesproken beschuldigde te vervolgen was voor dezelfde feiten, maar in een andere juridische kwalificatie dan diegene waarvoor hij vrijgesproken is.³⁷² Die wet codificeerde de tot dan toe geldende cassatierechtspraak en kwam tot stand nadat een vrouw vrijgesproken was van

---

³⁶⁵ Oud en huidig art. 60 juncto 62 Sw.

³⁶⁶ Oud art. 56 juncto 60 Sw.

³⁶⁷ Oud art. 62 Sw.

³⁶⁸ Oud art. 56 juncto 60 Sw.

³⁶⁹ *Hand.* Kamer 1976-1977, nr. 40, 27 januari 1977, 978, 989; *Hand.* Senaat 1975-1976, 25 maart 1976, nr. 73, 1866, 1872.

³⁷⁰ BS 11 april 1981.

³⁷¹ Oud art. 360 Sv.; huidig art. 339 Sv.

³⁷² Art. 1 Wet 21 april 1850 tot interpretatie van artikel 360 van het Wetboek van Strafvordering, BS 25 april 1850.

kindermoord voor het hof van assisen en nadien voor de correctionele rechtbank onder een andere kwalificatie terechtstond.³⁷³

In 1978 diende PRL-kamerlid dr. Jean Defraigne een wetsvoorstel in³⁷⁴, en hij herhaalde dat in 1979 wat uiteindelijk zou leiden tot een wet die definitief komaf maakte met *a posteriori* correctionalisatie.³⁷⁵ Het in stand houden van de tot dan toe toegelaten correctionalisatie zou een “*grove onbillijkheid*” betekenen volgens het verslag van de Kamercommissie Justitie. De toenmalige minister van Justitie, dr. Renaat van Elslande (CVP), wou de afschaffing van een *a posteriori* correctionalisatie echter koppelen aan het invoeren van een gemengd beraad omtrent de schuld naar Frans model, maar de kamerleden gingen daar niet op in. De redenen voor een gemengd beraad waren een mogelijke verplichting om de jury te laten beantwoorden op alle mogelijke juridische kwalificaties.³⁷⁶ De Senaatscommissie Justitie merkte trouwens op dat het behouden van die mogelijkheid tot correctionalisatie een ongelijkheid in de hand werkt. Daar waar veroordeelden door het hof van assisen geen beroepsmogelijkheden hadden, kon het openbaar ministerie iemand vervolgen onder een andere kwalificatie voor de correctionele rechtbank na een eerdere vrijspraak omtrent dezelfde materiële feiten.³⁷⁷

Intussen is het volgens het Hof van Cassatie, het Grondwettelijk Hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) een algemeen rechtsbeginsel dat er geen 2

---

³⁷³ Exposé des motifs: interprétation de l'art 360 du Code d'instruction criminelle, *Parl.St. Kamer* 1849-1850, nr. 78, 1-2; Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi portant interprétation de l'art 360 du Code d'instruction criminelle, *Parl.St. Senaat* 1849-1850, nr. 68, 2; Rapport fait au nom de la section centrale par m. Julien: interprétation de l'article 360 du Code d'instruction criminelle, *Parl.St. Kamer* 1949-1950, nr. 146, 1-5.

³⁷⁴ Toelichting wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Kamer* 1977-1978, nr. 445 nr. 1.

³⁷⁵ Art. 1 Wet 26 februari 1981 tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *BS* 11 april 1981; Toelichting wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1979, nr. 25 nr. 1, 1.

³⁷⁶ Amendement: wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1979, nr. 25 nr. 2; Amendement: wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1979, nr. 25 nr. 4; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer De Meyer: ontwerp van wet tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Senaat* 1980-1981, nr. 226 nr. 2; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Weckx: wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1979, nr. 25 nr. 3, 1-12.

³⁷⁷ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer De Meyer: ontwerp van wet tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Senaat* 1980-1981, nr. 226 nr. 2, 3-4.

veroordelingen voor dezelfde materiële feiten mogelijk zijn. Het Zevende Protocol bij het EVRM en het IVBPR voorzien trouwens expliciet het *non bis in idem*-principe.³⁷⁸

- c. De wet van 6 februari 1985 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden³⁷⁹

De wet regelde uitzonderingen op de regel dat misdaden correctionaliseerbaar zijn zolang die strafbaar zijn met maximum 20 jaar dwangarbeid.

De rooms-blauwe regering-Martens VI³⁸⁰, met dr. Jean Gol als minister van Justitie (PRL), diende een wetsontwerp in dat oorspronkelijk enkel diefstallen met verzwarende omstandigheden die strafbaar zijn met levenslange dwangarbeid ging toevoegen aan de lijst correctionaliseerbare misdaden aangezien, naar hun mening, een behandeling door een correctionele rechtbank beter zou zijn.³⁸¹ Volgens de Senaatscommissie Justitie, en ook de gelijknamige Kamercommissie, kon niemand dat betwisten.³⁸² Immers kent de correctionele rechtbank een snellere procedure.³⁸³

Die Senaatscommissie vond de voorgestelde uitzondering niet vergaand genoeg en stelde een verruiming voor waarna de regering zijn eigen wettekst amendeerde en 5 types misdaden correctionaliseerbaar maakte boven op de al bestaande regel van 20 jaar dwangarbeid. Onder andere gijzeling met verzwarende omstandigheden en brandstichting met verzwarende omstandigheden waren voortaan correctionaliseerbaar.³⁸⁴

---

³⁷⁸ Cass. 11 mei 2004, AR P.03.1705.N; J. VANDE LANOTTE, G. GOEDERTIER en Y. HAECK, *Belgisch publiekrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 423-426; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, 598; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 22-23, 26; M. VAN DAMME, *Overzicht van het grondwettelijk recht*, Brugge, Die Keure, 2015, 379.

³⁷⁹ BS 19 februari 1985.

³⁸⁰ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

³⁸¹ MvT ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1982-1983, nr. 449 nr. 1, 2.

³⁸² Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Collignon: wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1984-1985, nr. 1036 nr. 3, 2; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Lallemand: ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1983-1984, nr. 449 nr. 2, 1.

³⁸³ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Collignon: wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1984-1985, nr. 1036 nr. 3, 3.

³⁸⁴ Art. 1 Wet 6 februari 1985 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, BS 19 februari 1985.

De Senaatscommissie Justitie rechtvaardigde die ingreep door te wijzen op de ontlastingen van assisenhoven van misdaden “*die geen voldoende graad van ernstigheid*” vertonen. Alle misdaden met blijvende psychische of fysieke ongeschiktheid werden correctionaliseerbaar, ondanks de strafbaarheid met levenslange dwangarbeid. Zelfs gijzeling die met verzwarende omstandigheden de doodstraf tot gevolg kon hebben.³⁸⁵

In de Kamercommissie Justitie twijfelden de kamerleden of het correctionaliseerbaar maken van extra misdaden een signaal van laksheid zou uitstralen. Zeker in die periode waarin de Bende van Nijvel en de CCC actief waren. Echter wees de Commissie erop dat een correctionele rechtbank niet per definitie lagere straffen zal uitspreken dan een assisenhof.³⁸⁶

Net zoals bij de voorgaande wettelijke ingrepen was er in de plenaire vergaderingen van de Wetgevende Kamers geen aandacht en kwam de wet geruisloos tot stand.³⁸⁷ De wetgever vergat aanvankelijk het Strafwetboek (artikel 25) aan te passen waardoor de maximumstraf voor gecorrectionaliseerde misdaden strafbaar met levenslange dwangarbeid of de doodstraf strafbaar was met 5 jaar gevangenisstraf in tegenstelling tot misdaden strafbaar met 20 jaar dwangarbeid die na correctionalisatie strafbaar waren met 10 jaar gevangenisstraf.³⁸⁸

Wat de minimumstraf voor de correctionele rechtbank betreft met betrekking tot levenslange dwangarbeid en de doodstraf moest ten minste 3 jaar gevangenisstraf te worden gehanteerd.³⁸⁹

---

³⁸⁵ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Lallemand: ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1983-1984, nr. 449 nr. 2, 2-3.

³⁸⁶ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Collignon: wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1984-1985, nr. 1036 nr. 3, 2-3.

³⁸⁷ *Hand.* Kamer 1984-1985, 29 januari 1985, nr. 52-53, 1465-1466; *Hand.* Kamer 1984-1985, 31 januari 1985, nr. 54, 1515; *Hand.* Senaat 1984-1985, 6 november 1984, nr. 11, 244-245; *Hand.* Senaat 1984-1985, 8 november 1984, nr. 14, 314-315.

³⁸⁸ Art. 1 Wet 28 november 1986 tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *BS* 30 december 1986; MvT ontwerp van wet tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1985-1986, nr. 220 nr. 1, 1, 4; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Detaille: wetsontwerp tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1985-1986, nr. 513/2, 1-2; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Willemsens: ontwerp van wet tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1985-1986, nr. 220 nr. 2, 2; *Hand.* Kamer 1986-1987, 12 november 1986, nr. 7, 204; *Hand.* Kamer 1986-1987, 13 november 1986, nr. 8, 227; *Hand.* Senaat 1985-1986, 11 juni 1986, nr. 58, 1337; *Hand.* Senaat 1985-1986, 12 juni 1986, nr. 59, 1367.

³⁸⁹ Art. 2, tweede- derde lid Wet 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *BS* 25-26 augustus 1919.

d. De wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen³⁹⁰

De wet omvatte maatregelen met het oog op het bestrijden van seksueel misbruik van minderjarigen en kwam tot stand op initiatief van de rooms-rode regering-Dehaene I³⁹¹, met professor Melchior Wathelet (PSC) als Justitieminister.³⁹² Verkrachting van een kind onder de 10 jaar, strafbaar met levenslange dwangarbeid, werd voortaan ook correctionaliseerbaar.³⁹³

Als reden voor die toevoeging aan de lijst van een zesde categorie correctionaliseerbare misdaden, als uitzondering op de regel van 20 jaar dwangarbeid, wees de wetgever op de logge assisenprocedure en het mogelijk traumatisch effect ervan op het, minderjarige, slachtoffer. Zeker de grote aandacht die een assisenproces trekt. Daarnaast zou de straf niet in verhouding staan tot de gepleegde feiten of zou het slachtoffer dat vrezen. Het kwam in de praktijk voor dat de onderzoeksgerechten overgingen tot internering om een assisenzaak te voorkomen of een andere kwalificatie gaven zodat de misdaad correctionaliseerbaar was.³⁹⁴

Volgens de toelichting was het geenszins de bedoeling misdaden automatisch te correctionaliseren, maar kwam de wijziging er op vraag van de procureurs-generaal en bouwt het voort op een eerder wetsvoorstel van kamerleden Stefaan De Clerck (CVP) en Luc Goutry (CVP)³⁹⁵. Dat de maximale correctionele gevangenisstraf slechts 10 jaar bedraagt wees erop dat het zeker niet de bedoeling was tot een automatische correctionalisering te komen, senator Jacqueline Herzet (PRL-FDF) diende zelfs een wetsvoorstel³⁹⁶ in dat het

---

³⁹⁰ BS 25 april 1995.

³⁹¹ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

³⁹² MvT ontwerp van wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 1994-1995, nr. 1348-1, 1.

³⁹³ Art. 5 Wet 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, BS 25 april 1995.

³⁹⁴ MvT ontwerp van wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 1994-1995, nr. 1348-1, 5-6; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door mevr. Herzet: ontwerp van wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 1994-1995, nr. 1348-2, 3, 9, 28-32; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door mevr. Merckx-Van Goeij: wetsontwerp betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl.St.* Kamer 1994-1995, nr. 1785/3, 2, 12; *Hand.* Kamer 1994-1995, 3 april 1995, nr. 38, 1251-1252; *Hand.* Kamer 1994-1995, 7 april 1995, nr. 41, 1358; *Hand.* Senaat 1994-1995, 30 maart 1995, nr. 58-59, 1962-1963, 1869, 1999.

³⁹⁵ Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, teneinde een meer efficiënte vervolging van kinderverkrachting mogelijk te maken, *Parl.St.* Kamer 1994-1995, nr. 1620/1.

³⁹⁶ Toelichting voorstel van wet houdende wijziging van de bepalingen van het Strafwetboek betreffende de verzachtende omstandigheden met het oog op een betere bescherming van kinderen, *Parl.St.* Senaat 1993-1994, nr. 1063-1.

louter afwezig zijn van eerdere gerechtelijke antecedenten uitsloot als verzachtende omstandigheid. Het voorstel zou ze terug intrekken, maar ze zou het in 1995 als kamerlid opnieuw indienen.³⁹⁷ Correctionalisering voor reeds gepleegde feiten voor de inwerkingtreding van de wet was mogelijk.³⁹⁸

Na het uitbreken van de zaak-Dutroux dienden PRL-FDF-kamerleden Jacqueline Herzet en Didier Reynders, behorende tot de oppositie, een wetsvoorstel in dat voorgaande wet grotendeels moest opgeven wat de mogelijkheden tot correctionalisatie betreft, van onder andere kinderverkrachting.³⁹⁹

- e. De wet van 11 december 2001 tot wijziging van de artikelen 80, 471 en 472 van het Strafwetboek en artikel 90ter, § 2, 8°, van het Wetboek van Strafvordering⁴⁰⁰

De paars-groene regering-Verhofstadt I⁴⁰¹, met dhr. Marc Verwilghen (VLD) als minister van Justitie, wijzigde de minimumstraffen na correctionalisatie waardoor die bij een misdaad strafbaar met 15 tot 20 jaar opsluiting verlaagd werd naar 1 in plaats van 2 jaar gevangenisstraf. De reden daarvoor was dat diezelfde wet de verzwarende omstandigheden bij diefstal en afpersing wijzigde en de regering de rechters meer mogelijkheden wou geven bij de straftoemeting in die gevallen.⁴⁰²

De nieuwe strafscales na correctionalisatie betroffen:⁴⁰³

- Levenslange opsluiting: 3-10 jaar gevangenisstraf;
- 20-30 jaar opsluiting: 3-10 jaar gevangenisstraf;
- 15-20 jaar opsluiting: 1-10 jaar gevangenisstraf;

---

³⁹⁷ MvT ontwerp van wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl. St.* Senaat 1994-1995, nr. 1348-1, 5-6; Toelichting wetsvoorstel houdende wijziging van de bepalingen van het Strafwetboek betreffende de verzachtende omstandigheden met het oog op een betere bescherming van kinderen, *Parl. St.* Kamer B.Z. 1995, nr. 55/1; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door mevr. Herzet: ontwerp van wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl. St.* Senaat 1994-1995, nr. 1348-2, 3, 9, 28-32.

³⁹⁸ Cass. 21 mei 1996, *Arr. Cass.* 1996, 474.

³⁹⁹ Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden teneinde de correctionalisering van bepaalde misdrijven gepleegd op de persoon van minderjarige kinderen te verbieden, *Parl. St.* Kamer 1996-1997, nr. 745/1.

⁴⁰⁰ BS 7 februari 2002.

⁴⁰¹ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

⁴⁰² MvT wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 80, 471 en 472 van het Strafwetboek en artikel 90ter, § 2, 8°, van het Wetboek van Strafvordering, *Parl. St.* Kamer 2000-2001, nr. 50 1342/001, 4-5, 8, 10.

⁴⁰³ Art. 2 Wet 11 december 2001 tot wijziging van de artikelen 80, 471 en 472 van het Strafwetboek en artikel 90ter, § 2, 8°, van het Wetboek van Strafvordering, BS 7 februari 2002.

- 10-15 jaar opsluiting: 6 maanden tot 10 jaar gevangenisstraf;
- 5-10 jaar opsluiting: 1 maand tot 5 jaar gevangenisstraf.

12. Correctionalisering na 2009

a. De wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen⁴⁰⁴

In 2004 richtte de toenmalige minister van Justitie, mevr. Laurette Onkelinx (PS), de “*Commissie hervorming van het assisenhof*” op, die zich diende te beraden over de toekomst van de assisenprocedure. Die stelde in haar eerste rapport voor enerzijds het huidige jurystelsel op te doeken of anderzijds een vergaande vereenvoudiging van de huidige procedure. De commissie had een voorkeur voor de eerste optie. De minister koos echter voor de tweede optie waarna diezelfde commissie de opdracht kreeg een wetsontwerp voor te bereiden, wat uitmondde in een rapport in 2005.⁴⁰⁵

PS-senator dr. Philippe Mahoux diende in 2007 een wetsvoorstel in, gebaseerd op het eindverslag van de “*Commissie voor de hervorming van het assisenhof*”, dat echter verviel door de federale verkiezingen.⁴⁰⁶ In 2008 diende hij hetzelfde ontwerp opnieuw in.⁴⁰⁷

De behandeling van het voorstel raakte in een stroomversnelling na de eerste veroordeling in de zaak-Taxquet van België door het EHRM. België liet tot dan toe na om de verklaring van de jury omtrent de schuld van de beschuldigde te motiveren waardoor de beschuldigde niet kon weten wat tot zijn veroordeling heeft geleid. Dat was in strijd met het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 van het EVRM.⁴⁰⁸

Het vraagstuk omtrent de bevoegdheden van het hof van assisen was echter niet nieuw. Reeds in 2007, 2008 en 2009 had het College van procureurs-generaal aangedrongen op een uitbreiding van de correctionaliseerbare misdaden.⁴⁰⁹

⁴⁰⁴ BS 11 januari 2010.

⁴⁰⁵ Art. 2 KB 20 juli 2005 oprichting van een Commissie hervorming van het assisenhof, BS 9 augustus 2005; C. VAN DEN WYNGAERT en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 2: strafprocesrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 683-684.

⁴⁰⁶ Toelichting wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2006-2007, nr. 3-2426/1.

⁴⁰⁷ Toelichting wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-924/1.

⁴⁰⁸ EHRM 13 januari 2009, Taxquet/Belgium.

⁴⁰⁹ Verslag 2008: overzicht van de wetten die voor de hoven en rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 0844/002, 45; Verslag 2009: overzicht van de wetten die voor de hoven en rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 0844/003, 86-87; Verslag van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de

Het voorstel wou de grondwettelijke bevoegdheid van de jury in criminele zaken oplijsten, in het Wetboek van Strafvordering en door het wijzigen van de Grondwet, door te werken met een zogenaamde positieve en limitatieve lijst. Dat zou voor gelijkheid en eenvormigheid zorgen in de berechting van criminele zaken. In eerste instantie zouden alle misdaden strafbaar met 30 jaar en levenslange opsluiting voor een jury komen. Wat betreft de misdaden strafbaar met 30 jaar opsluiting dient er een overleden slachtoffer en een dodelijke intentie in hoofde van de beschuldigde aanwezig te zijn of een dodelijk slachtoffer in combinatie met een bijzondere wreedheid. Wat die laatste categorie misdaden betreft vallen ook misdaden onder de 30 jaar opsluiting onder de bevoegdheid van het hof van assisen. Afwijkend daarop zouden de pogingen tot die misdaden voor de correctionele rechtbank komen net zoals alle andere misdaden niet opgenomen in die positieve lijst waarna de correctionele rechtbank de criminele straf kan uitspreken en het systeem van correctionalisering stopt. De bedoeling was geenszins de bevoegdheid van het hof van assisen uit te breiden.⁴¹⁰

De enige uitzondering, waarin correctionalisering nog zou voorkomen zijn verschoningsgronden die de onderzoeksgerechtigden moeten aannemen teneinde de zaak door te verwijzen naar de correctionele rechtbank.⁴¹¹ De positieve en limitatieve lijst zou onder andere gijzeling en verkrachting met de dood tot gevolg, foltering met de dood tot gevolg, opzettelijk doden en roofmoord... als misdaden exclusief behorend tot het hof van assisen bevatten.⁴¹² Daarnaast zou het hof van beroep bevoegd zijn kennis te nemen van terroristische misdaden na 2 mislukte pogingen tot het samenstellen van een jury. Burgers zouden angst hebben om te zetelen in zaken met terrorisme.⁴¹³

Prof. dr. Raf Verstraeten, voormalig lid van de “*Commissie hervorming van het assisenhof*”, wees in de Senaatscommissie Justitie op het gevaar van schending van het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel indien misdaden aan de positieve limitatieve lijst toegevoegd zijn en anderen niet zonder objectieve criteria die het onderscheid rechtvaardigen. Daarnaast is correctionalisering nodig zolang de wetgever de niet-proportionele straffen voorzien in het

---

wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2007-2008, nr. 52 0844/001, 37.

⁴¹⁰ Toelichting wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-924/1, 3-4.

⁴¹¹ Toelichting wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-924/1, 31.

⁴¹² Advies van de Hoge Raad voor de Justitie: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/2, 23.

⁴¹³ Toelichting wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-924/1, 8.

Strafwetboek niet aanpast. Anders dreigt een correctionele rechtbank een te strenge straf te moeten uitspreken zonder verzachtende omstandigheden.⁴¹⁴

Ook een mogelijke veralgemeende correctionalisering zou mogelijk moeten zijn, maar dan diende de wetgever de strafmaat voor de correctionele rechtbank op te trekken om een onevenwicht in correctionele en criminele vrijheidsstraffen te vermijden. Prof. dr. Philip Traest stelde zich vragen bij de onvoorspelbaarheid van de beslissingen van de kamer van inbeschuldigingstelling bij een veralgemeende correctionaliseerbaarheid. Dat zou tot gevolg hebben dat een doorverwijzing naar het hof van assisen afhankelijk is van het ressort waar de strafvordering plaatsvindt en de daaraan verbonden kamer van inbeschuldigingstelling.⁴¹⁵

Tijdens de hoorzitting wees enkel CD&V-senator prof. dr. Hugo Vandenberghe op de bedoeling van het Nationaal Congres de zwaarste straffen te laten uitspreken door een jury in tegenstelling tot het voorstel dat afhankelijk van de misdaad criminele vrijheidsstraffen zowel door een correctionele rechtbank als door het hof van assisen laat uitspreken.⁴¹⁶

De Hoge Raad voor de Justitie bracht ambtshalve een advies uit. Zij merkte op dat de tot dan toe gangbare praktijk van quasi-automatische correctionalisatie strijdig kan zijn met het legaliteits- en gelijkheidsbeginsel en stelde een oplossing voor. Enerzijds zouden alle tot dan toe correctionaliseerbare misdaden rechtstreeks tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank gaan behoren, inclusief de straf *in abstracto*. Anderzijds moeten de niet-correctionaliseerbare misdaden correctionaliseerbaar zijn door de kamer van inbeschuldigingstelling. Om tegemoet te komen aan een positieve en limitatieve lijst zou de bevoegdheid van het hof van assisen begrensd zijn tot alle misdaden boven de 20 jaar opsluiting met uitzondering van de tot dan toe correctionaliseerbare misdaden. Voorts liet ze de mogelijkheid van correctionaliseren op basis van een verschoningsgrond door de

---

⁴¹⁴ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen en wetsvoorstel tot invoering van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen de arresten van het hof van assisen, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/4, 14-26.

⁴¹⁵ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen en wetsvoorstel tot invoering van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen de arresten van het hof van assisen, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/4, 14-26, 54, 185-186.

⁴¹⁶ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen en wetsvoorstel tot invoering van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen de arresten van het hof van assisen, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/4, 14-26.

onderzoeksgerechten bestaan. Zelf was de Hoge Raad voorstander van het afschaffen van het hof van assisen. Dat herhaalde het in een advies in 2011 nog eens uitdrukkelijk.⁴¹⁷

De maximumstraf die een correctionele rechtbank kan uitspreken voor misdaden behorend tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank zou 20 jaar opsluiting bedragen. De toenmalige minister van Justitie, dhr. Stefaan De Clerck (CD&V), ondersteunde het voorstel van de Hoge Raad voor de Justitie. Afhankelijk van de specifieke zaak zou correctionalisering of een assisenprocedure opportuun zijn. Op die manier raakt het hof van assisen ontlast. In het bijzonder zou een moordpoging toch nog voor het hof van assisen kunnen komen. De kamer van inbeschuldigingstelling zou moeten oordelen, maar de inverdenkinggestelde heeft geen garantie op correctionalisering noch assisen.⁴¹⁸

Omdat het voorstel van de Hoge Raad inhield dat elke misdaad voor de correctionele rechtbank zou kunnen komen waardoor het hof van assisen *de facto* afgeschaft is stelde de Senaatscommissie Justitie voor een “grijze zone” op te stellen van misdaden die tot de bevoegdheid van het hof van assisen behoren en correctionaliseerbaar zijn. De overige misdaden, die niet-correctionaliseerbaar waren en niet tot de “grijze zone” behoorden, zouden exclusief behoren tot de bevoegdheid van het hof van assisen. De “grijze zone” zou als nadeel hebben dat er geen rechtszekerheid voor de inverdenkinggestelde is over de bevoegde rechter is. De regering voegde ook 2 tot dan toe niet-correctionaliseerbare misdaden toe aan de rechtstreekse bevoegdheid van de correctionele rechtbank. Een jury van beroepsrechters zou daarnaast moeten oordelen over terroristische misdaden. De regering haalde zijn inspiratie daarvoor uit Frankrijk. Hevige tegenkanting en grondwettelijke bezwaren ontstonden. Er zou een afzonderlijk debat omtrent terrorismebestrijding moeten volgen. Enkel Vlaams Belang kantte zich tegen het uitstellen van een debat daaromtrent.⁴¹⁹

---

⁴¹⁷ Advies van de Hoge Raad voor de Justitie: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, Parl.St. Senaat 2008-2009, nr. 4-924/2, 21-27, 33-35; HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Advies over de wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen*, Brussel, HRJ, 2011, 1, 7-8.

⁴¹⁸ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen en wetsvoorstel tot invoering van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen de arresten van het hof van assisen, *Parl.St. Senaat 2008-2009*, nr. 4-924/4, 58-60.

⁴¹⁹ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Eric Libert en mevrouw Els De Rammelaere: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St. Kamer 2009-2010*, nr. 52 2127/008, 67-68; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen en wetsvoorstel tot invoering van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen de arresten van het hof van assisen, *Parl.St. Senaat 2008-2009*, nr. 4-924/4, 64-68, 146, 151, 154-155, 160-161, 172-175, 182-186, 229-231, 260-263.

De regering-Van Rompuy⁴²⁰ en zijn minister van Justitie, dhr. Stefaan De Clerck, wouden het voorstel van de Hoge Raad voor de Justitie in praktijk brengen. Daarom amendeerden senatoren dr. Philippe Mahoux (PS), prof. dr. Hugo Vandenberghe (CD&V), prof. dr. Francis Delpérée (Cdh), dr. Patrik Vankrunkelsven (Open Vld), Tony Van Parys (CD&V) en dr. Philippe Monfils (PS) het oorspronkelijke wetsvoorstel in overeenstemming met de Hoge Raad zijn visie en in samenspraak met de regering en keurde de Senaatscommissie Justitie en de plenaire vergadering van de Senaat het goed.⁴²¹

Daarnaast diende ook de Grondwet een wijziging te ondergaan.⁴²² Een deel van de misdaden zou onmiddellijk tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank gaan behoren zonder zijn criminele aard te verliezen. Het systeem van correctionalisering en bijhorend het oneigenlijk gebruik van verzachtende omstandigheden zou stoppen.⁴²³ De Senaatscommissie Institutionele Aangelegenheden keurde het voorstel tot herziening goed en zond het over naar de Kamer van Volksvertegenwoordigers waar het finaal onbehandeld zou blijven.⁴²⁴

Na ontvangst van het door de Senaat goedgekeurde ontwerp vroeg de Kamer van Volksvertegenwoordigers advies aan de Raad van State. De Raad van State waarschuwde voor de te zware criminele straffen indien de tot dan toe correctionaliseerbare misdaden rechtstreeks tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank zouden gaan behoren. Evenzeer zag de Raad van State problemen in het toewijzen van een reeks misdaden behorende tot de bevoegdheid van het hof van assisen, maar die door de kamer van

---

⁴²⁰ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

⁴²¹ Amendementen: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/3, 2, 4-5, 48-49; Ontwerp overgezonden door de Senaat: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St.* Kamer 2008-2009, nr. 52 2127/001; Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/5, 2, 4-6, 62-63; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen en wetsvoorstel tot invoering van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen de arresten van het hof van assisen, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/4, 105, 107-109, 150-152, 160-161; *Hand.* Senaat 2008-2009, 16 juli 2009, nr. 4-85; *Hand.* Senaat 2008-2009, 16 juli 2009, nr. 4-86, 29-39, 94, 97.

⁴²² Art. 150 Gec. Gw.

⁴²³ Toelichting herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1380/1, 3-4; Toelichting herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl. St.* Senaat B.Z. 2007, nr. 4-106/1, 3-4; Verslag namens de Commissie voor de Institutionele Aangelegenheden uitgebracht door de heer Vandenberghe: herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1380/2, 7-8.

⁴²⁴ Ontwerp overgezonden door de Senaat: herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl. St.* Kamer 2008-2009, nr. 52 2126/001; Tekst aangenomen door de Commissie voor de Institutionele Aangelegenheden: herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1380/3; *Hand.* Senaat 2008-2009, 15 juli 2009, nr. 4-84, 7-8; *Hand.* Senaat 2008-2009, 16 juli 2009, nr. 4-86, 29-39, 94, 97.

inbeschuldigingstelling correctionaliseerbaar zijn. De correctionele rechtbank zou na correctionalisatie daarbij ook een criminele straf in plaats van een correctionele uitspreken zoals na correctionalisatie gangbaar is.⁴²⁵

Een nog groter probleem is het ontbreken van objectieve criteria die de verschillen in de drie categorieën misdaden rechtvaardigen. Bovendien zijn de wettelijke criteria die het onderscheid bepalen onduidelijk en inconsistent wat problemen veroorzaakt met het wettelijkheidsbeginsel. Enerzijds zijn alle misdaden met een maximumstraf van 20 jaar opsluiting correctionaliseerbaar, waaronder een poging tot doodslag strafbaar met 15 tot 20 jaar opsluiting. Anderzijds staat poging tot doodslag op de lijst die de zogenaamde “grijze zone” omvat volgens de Raad van State. Het kabinet van de toenmalige minister van Justitie vond daarentegen dat de Raad van State de tekst foutief had gelezen en dat er gelezen zou moeten worden “*pogingen tot misdaad behorende tot de bevoegdheid*” en niet “*misdaden die behoren tot ... en de pogingen*”. Een ander voorbeeld dat de Raad van State aankaartte was verkrachting van een kind strafbaar met minimum 22 jaar opsluiting. Die zou tot de rechtstreekse bevoegdheid van de correctionele rechtbank gaan behoren die maximum 20 jaar opsluiting zou kunnen uitspreken. Daardoor voorziet het Strafwetboek straffen die de correctionele rechtbank nooit zou kunnen uitspreken. Tot slot verfiende de Raad van State dat een onderscheid voor hetzelfde misdrijf tussen 2 personen waarbij de ene na de correctionele rechtbank verwezen is en de andere naar het hof van assisen mogelijk is indien het voordelig is voor de beklaagden of beschuldigen en met het oog op de individualisering van de straf.⁴²⁶

Het kabinet van de toenmalige minister van Justitie stelde dat de grondwettelijke belofte om de jury in criminele zaken in te stellen nooit gerealiseerd is. Het brengt de wet overeen met de realiteit, waardoor de hoven van assisen ontlast worden. Dat er objectieve criteria ontbreken die het correctionaliseren van bepaalde misdaden rechtvaardigen zou geen probleem zijn, voorheen bestonden die ook niet.⁴²⁷

De minister zag twee opties. Enerzijds het Strafwetboek aan te passen zodat misdaden die exclusief zouden behoren tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank maximum 20

---

⁴²⁵ Advies van de Raad van State: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2008-2009, nr. 52 2127/002, 1, 6-12.

⁴²⁶ Advies van de Raad van State: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2008-2009, nr. 52 2127/002, 6-12; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Eric Libert en mevrouw Els De Rammelaere: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 2127/008, 17.

⁴²⁷ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Eric Libert en mevrouw Els De Rammelaere: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 2127/008, 22-25, 42-43, 49-67, 105-107.

jaar opsluiting betreffen, daar waar het hof van assisen alle misdaden boven de 20 jaar opsluiting ter kennisneemt en een niet-automatische correctionalisatie-mogelijkheid bestaat van misdaden in de zogenaamde “grijze zone”. Anderzijds zouden alle 8 categorieën misdaden die tot de rechtstreekse bevoegdheid van de correctionele rechtbank zouden behoren, en tevens langer dan 20 jaar opsluiting bedragen, aan de “grijze zone” kunnen toegevoegd worden waarbij de raadkamer kan correctionaliseren. Een andere optie zou een veralgemeende correctionalisering zijn.⁴²⁸

In de Kamercommissie Justitie kwamen de *Ordre des barreaux francophones et germanophone de Belgique (OBFG)* en de *Orde van Vlaamse Balies (OVB)* aan het woord. De OBFG stelde zich vragen bij de toekomst van een assisenhof door de afbouw van haar bevoegdheid. De OVB zei monde van mr. John Maes dat er enkel nog een symboolfunctie restte voor het hof van assisen.⁴²⁹

Uiteindelijk wijzigde de Kamercommissie het voorliggende concept volledig. De correctionele gevangenisstraf werd verlengd tot 20 jaar en de correctionele maximumstraf was de criminele minimumstraf. De kamerleden gingen, om de beoogde ontlasting van de assisenhoven te bewerkstelligen, voor een handhaving en uitbreiding van de correctionaliseerbare misdaden. De misdaden die voordien tot de “grijze zone” behoorden maakte de Kamercommissie Justitie correctionaliseerbaar. De enige misdaden die nog exclusief behoren tot de bevoegdheid van het hof van assisen zijn zij met een dodelijk slachtoffer in combinatie met de dodelijke intentie in hoofde van de dader en misdaden strafbaar met levenslange opsluiting. De voltallige oppositie bestaande uit Vlaams Belang, Sp.a en N-VA stemden tegen het voorstel.⁴³⁰

---

⁴²⁸ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Eric Libert en mevrouw Els De Rammelaere: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Kamer* 2009-2010, nr. 52 2127/008, 22-25, 42-43, 49-67, 105-107.

⁴²⁹ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Eric Libert en mevrouw Els De Rammelaere: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Kamer* 2009-2010, nr. 52 2127/008, 157-158.

⁴³⁰ Amendementen: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Kamer* 2008-2009, nr. 52 2127/004, 12-15, 27-30; Amendementen: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Kamer* 2009-2010, nr. 52 2127/007, 1-8; Ontwerp geamendeerd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en teruggezonden naar de Senaat: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Senaat* 2009-2010, nr. 4-924/6; Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Kamer* 2009-2010, nr. 52 2127/009, 3, 6, 66-68; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Eric Libert en mevrouw Els De Rammelaere: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Kamer* 2009-2010, nr. 52 2127/008, 22-25, 44-48, 66-67, 105-106, 109-129; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl. St. Senaat* 2009-2010, nr. 4-924/8, 6-7; *Hand. Kamer* 2009-2010, 29 oktober 2009, nr. CRIV 52 PLEN 119, 36-44, 48-82, 88-89.

Het mag niet verbazen dat de Senaat niet kon lachen met die koerswijziging. Daar waar ze tijdens de eerste besprekingen uitdrukkelijk ervoor hadden gekozen het systeem van stelselmatig correctionaliseren stop te zetten kwam er een uitbreiding. Dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers dat deed naar aanleiding van een advies van de Raad van State, over een reeds goedgekeurd ontwerp, zette kwaad bloed omdat de Senaat bewust geen advies had gevraagd.⁴³¹

Enkele senatoren, onder andere dr. Philippe Monfils (MR), dienden amendementen in om enerzijds de invoering van de motiveringsplicht af te splitsen van de bevoegdheidsproblematiek en anderzijds om het oorspronkelijke ontwerp zoals het door de Senaat was overgezonden naar de Kamer van Volksvertegenwoordigers wat betreft de bevoegdheidsregeling in ere te herstellen. Echter diende de Senaat met de nodige urgentie te werk te gaan omdat het ontwerp ook de motiveringsplicht van de jury regelde. In afwachting van een wet liepen alle assisenzaken risico op een verbreking in cassatie door het ontbreken van een afdoende motivering. Gelet op die urgentie stemden de senatoren de amendementen weg en keurden het voorliggende onderwerp goed ondanks hun bezwaren met betrekking tot de uitbreiding van het aantal correctionaliseerbare misdaden.⁴³²

Doordat de wetgever het aantal correctionaliseerbare misdaden uitbreidde tot 14 categorieën, waaronder 13 categorieën strafbaar met 30 jaar of levenslange opsluiting, is de lijst van misdaden exclusief behorend tot de bevoegdheid van het hof van assisen interessanter. Namelijk stuk voor stuk misdaden strafbaar met 30 jaar of levenslange opsluiting:⁴³³

- Artikel 101 Sw.: aanslag op het leven of de persoon van de Koning;
- Artikel 102 Sw.: aanslag op het leven of de persoon van de troonopvolger;
- Artikel 104 Sw.: aanslag met het oogmerk op een staatsgreep;
- Artikel 113 Sw.: wapens opnemen tegen België;

---

⁴³¹ Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2009-2010, nr. 4-924/8, 13-26.

⁴³² Amendementen: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2009-2010, nr. 4-924/7; Tekst aangenomen door de plenaire vergadering en aan de Koning ter bekrachtiging voorgelegd: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2009-2010, nr. 4-924/9; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2009-2010, nr. 4-924/8, 13-37; *Hand.* Senaat 2009-2010, 10 december 2009, nr. 4-100, 10-22; *Hand.* Senaat 2009-2010, 10 december 2009, nr. 4-101, 41.

⁴³³ Art. 230 Wet 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen, *BS* 11 januari 2010; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 510; K. DEFOORT, "De wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen: enkele veranderingen in de praktijk", *T.Strafr.* 2010, 17-25.

- Artikelen 114, 115, 116, 117, 118bis, 121, 121bis en 122 Sw.: misdaden tegen de uitwendige veiligheid van de Staat (collaboratie, ...);
- Artikelen 136bis e.v. Sw.: sommige ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht (genocide, ...);
- Artikelen 137 e.v. Sw.: sommige terroristische misdrijven;
- Artikel 376 Sw.: verkrachting of aanranding van de eerbaarheid met de dood tot gevolg;
- Artikel 393 Sw.: doodslag;
- Artikel 394 Sw.: moord;
- Artikel 395 Sw.: oudermoord;
- Artikel 396 Sw.: kindermoord;
- Artikel 397 Sw.: vergiftiging;
- Artikel 417ter, derde lid Sw.: foltering van een minderjarige of een behoeftige door bloedverwanten of gezaghebbenden en foltering met ongewild de dood tot gevolg;
- Artikel 475 Sw.: roofmoord;
- Artikel 518, derde lid Sw.: brandstichting van een bewoond gebouw met de dood tot gevolg;
- Artikel 532 Sw.: doodslag om vernieling of beschadiging van roerende goederen te vergemakkelijken of om de straffeloosheid ervan te verzekeren.

Alle pogingen zijn correctionaliseerbaar van misdaden die levenslange opsluiting of minder bedragen.⁴³⁴ Aanvankelijk leek de Franstalige tekst dat niet toe te staan en “*pogingen die strafbaar zijn met levenslange opsluiting*” in plaats van “*pogingen van misdaden die strafbaar zijn met levenslange opsluiting*” correctionaliseerbaar te maken. Het Hof van Cassatie heeft echter, op basis van een teleologische interpretatie, beslist dat pogingen tot moord correctionaliseerbaar zijn.⁴³⁵

⁴³⁴ Art. 2, derde lid, 2° wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden.

⁴³⁵ Verslag 2010 van het Collège van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1414/002, 23-24; Verslag 2011 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2011-2012, nr. 53 1414/005, 149-151; Verslag 2011-2012 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2012-2013, nr. 1414/008, 176-178; Verslag 2012-2013 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2013-2014, nr. 1414/012, 204-206; Cass. 3 november 2010, AR

Het College van procureurs-generaal ging ervan uit dat bovendien ook strafbare pogingen strafbaar met levenslange opsluiting correctionaliseerbaar zijn.⁴³⁶ De wetgever deed, op vraag van het College van procureurs-generaal, een aantal pogingen het probleem te verhelpen, maar zonder succes.⁴³⁷

Daarnaast vergat de wetgever gijzeling met foltering en met verzwarende omstandigheid zoals voorzien in artikel 417ter, tweede-derde lid van het Strafwetboek correctionaliseerbaar te maken door enkel artikel 417, eerste lid van het Strafwetboek in de lijst correctionaliseerbare misdaden te plaatsen. Voor 2009 was dat correctionaliseerbaar. Hetzelfde probleem doet zich voor bij foltering als zelfstandig misdrijf met verzwarende omstandigheden.⁴³⁸

Het College van procureurs-generaal vond dat er geen automatische correctionalisering meer kon plaatsvinden zoals die in het verleden zich voordeed omwille van de zwaarwichtige feiten die correctionaliseerbaar waren.⁴³⁹

P.10.1611.F; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 510; R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 372.

⁴³⁶ Omz. 28 november 2013 Col. 6/2010,

https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/herziene_versie_28_november_2013_-_col_6-2010_-_assen-1.pdf; Verslag 2010 van het Collège van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl. St. Kamer 2010-2011*, nr. 53 1414/002, 24-25.

⁴³⁷ Amendementen: wetsontwerp houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *Parl. St. Kamer 2012-2013*, nr. 53 2429/003, 22-26; Toelichting wetsvoorstel tot verbetering van artikel 2, derde lid, 2°, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl. St. Senaat 2011-2012*, nr. 5-1794/1; Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 409 en 410 van het Wetboek van Strafvordering, van de artikelen 56, 347bis, 473 en 477sexies van het Strafwetboek en van artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl. St. Senaat 2010-2011*, nr. 5-626/1; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Stefaan Van Hecke: wetsontwerp houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *Parl. St. Kamer 2012-2013*, nr. 53 2429/006, 72-73; Wetsvoorstel tot aanbrenging van verscheidene technische correcties in een aantal wetboeken en wetten, *Parl. St. Kamer 2011-2012*, nr. 53 1993/001, 4, 6; Wetsvoorstel tot aanbrenging van verscheidene technische correcties in een aantal wetboeken en wetten, *Parl. St. Kamer B.Z. 2014*, nr. 54 0139/001, 4, 6; Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat het hof van assisen betreft, *Parl. St. Kamer B.Z. 2010*, nr. 53 0249/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen (II), *Parl. St. Kamer 2010-2011*, nr. 53 0253/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen, *Parl. St. Kamer B.Z. 2014*, nr. 54 0241/001.

⁴³⁸ Omz. 28 november 2013 Col. 6/2010,

https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/herziene_versie_28_november_2013_-_col_6-2010_-_assen-1.pdf; Amendementen: wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen (II), *Parl. St. Kamer 2010-2011*, nr. 53 0253/002, 3; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen, *Parl. St. Kamer B.Z. 2014*, nr. 54 0241/001, 4-6; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen (II), *Parl. St. Kamer 2010-2011*, nr. 53 0253/001, 4-5.

⁴³⁹ Omz. 28 november 2013 Col. 6/2010,

https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/herziene_versie_28_november_2013_-_col_6-2010_-_assen-1.pdf.

Artikel 25 van het Strafwetboek voorzag voor de wetswijziging van 2009 een begrenzing op 10 jaar correctionele gevangenisstraf. In plaats daarvan nam de wetgever de criminele minimumstraf als maximum voor een correctionele gevangenisstraf. Daardoor ontstond de volgende situatie op vlak van correctionele maximumstraf.⁴⁴⁰

- 20 tot 30 jaar opsluiting of levenslange opsluiting: 20 jaar gevangenisstraf;
- 15 tot 20 jaar opsluiting: 15 jaar gevangenisstraf;
- 10 tot 15 jaar opsluiting: 10 jaar gevangenisstraf;
- 5 tot 10 jaar opsluiting: 5 jaar gevangenisstraf.

Problematisch was het ontbreken van een duidelijke overgangsregeling. Feiten reeds gecorrectionaliseerd voor de wetswijziging kenden een maximum gevangenisstraf van 10 jaar. Voor feiten gecorrectionaliseerd na de inwerkingtreding van de wet, maar reeds voorheen correctionaliseerbaar, liet het College van procureurs-generaal de mogelijkheid open toch 10 jaar gevangenisstraf in plaats van 15 of zelfs 20 jaar te hanteren als maximumstraf. Voor misdrijven die door de wetswijziging correctionaliseerbaar waren zijn de nieuwe straffen toepasbaar. Dat omdat een criminele straf voor assisen juridisch zwaarder zou zijn dan de een correctionele gevangenisstraf van 20 jaar.⁴⁴¹

Bovendien betreft correctionalisering een bevoegdheidskwestie waardoor die onmiddellijk toepasbaar is op reeds gepleegde feiten krachtens artikel 3 van het Gerechtelijk Wetboek.⁴⁴² Behalve indien de rechtspraak correctionalisering zou beschouwen als intrinsiek nadelig, wat niet gebeurt.⁴⁴³

---

⁴⁴⁰ Art. 2 Wet 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen, BS 11 januari 2010.

⁴⁴¹ Omz. 28 november 2013 Col. 6/2010,

https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/herziene_versie_28_november_2013_-_col_6-2010_-_assen-1.pdf.

⁴⁴² Cass. 16 oktober 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, 207; C. BRAAS, *Précis de droit pénal*, Brussel, Bruylant, 1946, 74-75; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 119; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 27-28; G. SCHUIND en A. VANDEPLAS, *Traité pratique de droit criminel*, Brussel, Bruylant, 1989-1993, 92-93; J. GOEDSEELS, *Commentaire du Code Pénal Belge*, Brussel, Bruylant, 1948, 14; J. RUBBRECHT, *Inleiding tot het Belgisch strafrecht*, Leuven, Firma L. Wouters, 1958, 52; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 131, 138; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2012, 613; N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 177; R. DECLERCQ, *Beginnelen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 371; T. MOREAU en D. VANDERMEERSCH, *Eléments de droit pénal*, Brussel, La Chartre, 2018, 38.

⁴⁴³ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht: eerste boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, 148; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 27-28; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 137.

Uiteindelijk beslechte het Hof van Cassatie dat dispuut in de doctrine door correctionalisering toe te laten waardoor de maximumstraf van een moordpoging 20 jaar en geen 10 jaar gevangenisstraf bedroeg. Immers: *“Aangezien een poging tot moord niet correctionaliseerbaar was vóór de wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden door artikel 230 van de wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen, en bestraft werd met opsluiting van twintig tot dertig jaar of, zo bij toepassing van de artikelen 79 en 80, tweede lid, Sw., verzachtende omstandigheden werden aangenomen, door opsluiting van vijftien tot twintig jaar of door een kortere termijn of door een gevangenisstraf van drie jaar, is de gevangenisstraf van ten hoogste twintig jaar die door artikel 25, vijfde lid, Sw., zoals gewijzigd door artikel 2 van voornoemde wet van 21 december 2009, in werking getreden op 21 januari 2010, op een dergelijke thans wel correctionaliseerbare en effectief gecorrectionaliseerde inbreuk is gesteld niet strenger dan de voor deze wetswijzigingen bepaalde straf, zodat de thans bepaalde straf ook kan worden toegepast op feiten gepleegd voor deze wetswijzigingen.”*⁴⁴⁴

De termijn voor ontzetting, uit burgerlijke en politieke rechten, voor gecorrectionaliseerde misdaden werd verlengd naar de mogelijkheid voor tenminste 10 tot en met 20 jaar voor misdaden strafbaar met 20 jaar opsluiting of meer. De mogelijkheid voor de gebruikelijke termijn van 5 tot en met 10 jaar bleef voor de andere gecorrectionaliseerde misdaden.⁴⁴⁵ Potpourri-V⁴⁴⁶ zou uiteindelijk artikel 84 van het Strafwetboek opheffen, wat betreft de ontzetting, die bepaling was door de invoering van Potpourri-II tegenstrijdig.⁴⁴⁷

b. Het Grondwettelijk Hof en correctionalisering na de wetswijziging in 2009

Reeds in 1991 kwamen twistpunten omtrent de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden voor het Arbitragehof. In 1991 oordeelde het Hof dat het niet toelaten van het verlenen van een opschorting voor een gecontraventionaliseerd wanbedrijf door de politierechtbank toegelaten is omdat alle plegers van overtredingen dezelfde behandeling krijgen en zij objectief en redelijk onderscheid uitmaken van wanbedrijfplegers.⁴⁴⁸ Daaruit

---

⁴⁴⁴ Cass. 14 juni 2011, AR P.11.0593.N; Cass. 7 februari 2012, Arr.Cass. 2012, 300.

⁴⁴⁵ Art. 3 Wet 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen, BS 11 januari 2010.

⁴⁴⁶ Art. 209 Wet 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BS 24 juli 2017.

⁴⁴⁷ Wetsontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie, Parl.St. Kamer 2016-2017, nr. 54 2259/001, 153-154.

⁴⁴⁸ Arbitragehof 12 maart 1992, nr. 21/92; Arbitragehof 12 november 1992, nr. 68/92; Arbitragehof 16 oktober 1991, nr. 27/91; Arbitragehof 2 mei 1991, nr. 9.

valt af te leiden dat ook wanbedrijven, of gecorrectionaliseerde misdaden, op een andere manier bestraft kunnen en mogen worden dan misdaden.

De bepalingen uit de wet van 2009 gaven aanleiding tot constitutionele bezwaren omdat de correctionele rechtbank langere straffen zou kunnen uitspreken dan het hof van assisen over hetzelfde feit met dezelfde juridische kwalificatie. De procureur-generaal bij het Hof van Cassatie had de wetgever daarvoor nochtans gewaarschuwd.⁴⁴⁹

“Artikel 56, tweede lid, van het Strafwetboek, in samenhang gelezen met artikel 25 van hetzelfde Wetboek, met artikel 216novies van het Wetboek van strafvordering en met artikel 2, eerste lid en derde lid, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doch enkel in zoverre het toelaat de inverdenkinggestelde die naar de correctionele rechtbank is verwezen wegens een gecorrectionaliseerde misdaad die is gepleegd minder dan vijf jaar nadat hij een gevangenisstraf van minstens één jaar heeft ondergaan of nadat die straf is verjaard, te veroordelen tot een hogere straf dan die welke kan worden uitgesproken ten aanzien van de inverdenkinggestelde die wegens dezelfde misdaad die in diezelfde omstandigheid is gepleegd, verwezen is naar het hof van assisen dat verzachtende omstandigheden in aanmerking neemt.” In casu ging het over een beklaagde die verwezen was naar de correctionele rechtbank voor een moordpoging en zich na correctionalisering bevond in een staat van wettelijke herhaling waardoor de strafmaat, theoretisch kon oplopen tot 40 jaar gevangenisstraf. Indien de feiten niet gecorrectionaliseerd zouden zijn zou die strafmaat begrensd zijn tot 30 jaar opsluiting. Daardoor zou de beklaagde door een correctionele rechtbank voor een wanbedrijf een langere vrijheidsberoving kennen dan door het hof van assisen voor een misdaad.⁴⁵⁰

Aldus volgens het Hof: *“In afwachting dat de wetgever optreedt, komt het de correctionele rechter toe bij de bepaling van de straf erover te waken dat hij in zodanig geval niet veroordeelt tot een vrijheidsberovende straf waarvan de duur de maximumtermijn van de vrijheidsberovende straf die door het hof van assisen dat verzachtende omstandigheden in aanmerking neemt, zou kunnen worden opgelegd, te boven gaat.”*⁴⁵¹ Het Hof liet daardoor de

---

⁴⁴⁹ Verslag 2010 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St. Kamer* 2010-2011, nr. 53 1414/001, 6.

⁴⁵⁰ GwH 15 december 2011, nr. 193/2011; GwH 22 december 2011, nr. 199/2011.

⁴⁵¹ GwH 15 december 2011, nr. 193/2011; GwH 22 december 2011, nr. 199/2011.

correctionele rechtbank, in theorie, de mogelijkheid de straf op te trekken tot de maximumstraf die geldt voor het hof van assisen, in casu 30 jaar gevangenisstraf. Daardoor heeft geen correctionalisering nog steeds geen voordeel voor de beklaagde.

Het College van procureurs-generaal stelde voor een nieuwe herhaling van misdaad na wanbedrijf in te voeren en klaagde onmiddellijk ook de ongelijkheid van meerdaadse samenloop tussen misdaden en wanbedrijven onderling aan. Immers kan meerdaadse samenloop tussen wanbedrijven oplopen tot 20 jaar gevangenisstraf. Is er echter 1 misdaad bij van bijvoorbeeld 10 jaar opsluiting, dan is dat de zwaarste straf, de criminele straf, en zullen de overige straffen opgeslorpt worden.⁴⁵² De wetgever, met zowel meerderheids- als oppositiepartijen, deed pogingen in 2005⁴⁵³, 2006⁴⁵⁴ en 2012⁴⁵⁵ om de samenloopregels te wijzigen. Uiteindelijk schafte de wetgever in 2019 de regels over meerdaadse samenloop tussen misdaden en wanbedrijven af.⁴⁵⁶

Omdat het al dan niet bestaan van een staat van wettelijke herhaling ook repercussies heeft op de strafuitvoering zorgde ook dat voor constitutionele problemen: “*Artikel 56, tweede lid, van het Strafwetboek, in samenhang gelezen met artikel 25 van hetzelfde Wetboek, met artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en met artikel 25, § 2, b), van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doch enkel in*

---

⁴⁵² Oud art. 365, tweede lid en 379 Sv.; Oud art. 61-62 Sw.; Verslag 2011-2012 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2012-2013, nr. 1414/008, 209-211; Verslag 2012-2013 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2013-2014, nr. 1414/012, 195-197; Verslag 2013-2014 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 0435/002, 26-28; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 522.

⁴⁵³ Wetsvoorstel tot verstrenging van de regels betreffende de samenloop van misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 51 2114/001.

⁴⁵⁴ Toelichting wetsvoorstel tot verstrenging van de regelgeving betreffende de samenloop van misdrijven, *Parl.St.* Senaat 2005-2006, nr. 3-1514/1.

⁴⁵⁵ Wetsvoorstel tot verstrenging van de regels betreffende de samenloop van misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2011-2012, nr. 53 2090/001.

⁴⁵⁶ Art. 70 Wet 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, en tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en van het Sociaal Strafwetboek, *BS* 24 mei 2019; Wetsvoorstel houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3515/001, 89-91; Wetsvoorstel tot hervorming van de assisenprocedure en houdende wijziging van diverse bepalingen met betrekking tot strafrecht en strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3329/001, 4-6.

zoverre het tot gevolg heeft de persoon die voor een poging tot moord is veroordeeld door de correctionele rechtbank wegens een gecorrectionaliseerde misdaad die is gepleegd minder dan vijf jaar nadat hij een gevangenisstraf van minstens één jaar heeft ondergaan of nadat die straf is verjaard, langer uit te sluiten van de mogelijkheid van een voorwaardelijke invrijheidstelling dan de persoon die door het hof van assisen tot een criminele straf is veroordeeld wegens dezelfde misdaad die in diezelfde omstandigheid is gepleegd.”⁴⁵⁷

Een gelijkaardige uitspraak volgde in 2017 en 2018: *“Artikel 25, § 2, b), van de wet van 17 mei 2006 « betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten », in samenhang gelezen met de artikelen 25, 56, tweede lid, en 80 van het Strafwetboek en met artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het tot gevolg heeft dat een persoon die zich in staat van wettelijke herhaling bevindt in de zin van artikel 56, tweede lid, van het Strafwetboek en die door de correctionele rechtbank wordt veroordeeld wegens een met opsluiting van vijftien tot twintig jaar strafbare misdaad die is gecorrectionaliseerd, pas aanspraak kan maken op een voorwaardelijke invrijheidstelling nadat hij twee derden van zijn straf heeft ondergaan, terwijl een persoon die wegens dezelfde misdaad die in dezelfde omstandigheden is gepleegd, naar het hof van assisen is verwezen en die tot een criminele straf wordt veroordeeld, reeds aanspraak kan maken op een voorwaardelijke invrijheidstelling nadat hij één derde van zijn straf heeft ondergaan.”⁴⁵⁸*

Volgens het College van procureurs-generaal bestond die ongelijke behandeling niet meer na Potpourri-II doordat een hof van assisen ook een correctionele gevangenisstraf van 40 jaar kon uitspreken en daarbij horend de staat van wettelijke herhaling vaststellen.⁴⁵⁹ De procureur-generaal bij het Hof van Cassatie vond daarentegen dat de wetgever een oplossing moest voorzien omdat de veralgemeende correctionalisering discriminaties zou veroorzaken en voorlopig de tijdsvoorwaarden, in het kader van de strafuitvoering, voor een in staat van wettelijke herhaling zijnde gedetineerde niet toepasbaar zijn voor gecorrectionaliseerde

---

⁴⁵⁷ GwH 18 december 2014, nr. 185/2014; Cass. 19 oktober 2016, AR P.16.0837.F; Cass. 26 november 2013, Arr.Cass. 2013, 2545; Cass. 28 maart 2018, AR P.17.0545.F.

⁴⁵⁸ GwH 26 juli 2017, nr. 102/2017; GwH 7 februari 2018, nr. 15/2018; Cass. 10 mei 2017, AR P.17.0461.F; Cass. 2 augustus 2017, AR P.17.0766.N; Cass. 27 september 2017, AR P.17.0461.F; Cass. 31 mei 2017, AR P.17.0545.F.

⁴⁵⁹ Omz. 23 februari 2017 Col. 3/2017, https://www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/circulaires/COL%20PG-2017/NL/COL03_2017.pdf.

misdaden.⁴⁶⁰ Het Grondwettelijk Hof vernietigde uiteindelijk de veralgemeende correctionaliseerbaarheid. Daarom besliste de wetgever, op initiatief van de N-VA-Kamerfractie, een nieuwe wettelijke herhaling, misdaad na wanbedrijf, in te voeren ten einde de strafuitvoering gelijk te laten verlopen tussen recidivisten.⁴⁶¹ Desondanks oordeelde de procureur-generaal van het Hof van Cassatie dat die nieuwe wettelijke herhaling ontoereikend is om de ongelijkheid op te lossen met een staat van wettelijke herhaling voor gecorrectionaliseerde misdaden.⁴⁶² Immers is er geen staat van herhaling mogelijk voor misdaden strafbaar met meer dan 20 jaar opsluiting na wanbedrijven, wat een invloed heeft op de strafuitvoering.⁴⁶³

---

⁴⁶⁰ HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2016*, s.l., /, s.d., 156; HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2017*, s.l., /, s.d., 157-158; HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2018*, s.l., /, 2019, 152-154.

⁴⁶¹ Art. 2 Wet 5 mei 2019 tot invoeging van een artikel 55bis in het Strafwetboek, wat de herhaling betreft, *BS 28 mei 2019*; Amendement: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 54 3213/002; Amendement: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 54 3213/005; Amendementen: wetsvoorstel houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, *Parl.St. Kamer 2018-2019*, nr. 54 3515/004, 8; Amendementen: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 54 3213/008; Verslag van de eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Gilles Foret: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 54 3213/003; Verslag van de eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Stefaan Van Hecke en Christian Brotcorne: wetsvoorstel houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, *Parl.St. Kamer 2018-2019*, nr. 54 3515/005, 22-23, 98-102; Wetsvoorstel houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, *Parl.St. Kamer 2018-2019*, nr. 54 3515/001, 83-89, 308-309; Verslag van de tweede lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Gilles Foret: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 54 3213/006; Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 54 3213/001; GwH 14 oktober 2021, nr. 138/2021; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 517; N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 538.

⁴⁶² A. HENKES, *Verslag 2019 van de procureur-generaal bij het hof van cassatie aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie*, s.l., /, 2019, 21-23; A. HENKES, *Verslag 2020 van de procureur-generaal bij het hof van cassatie aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie*, s.l., /, 2020, 22-24; A. HENKES, *Verslag 2021 van de procureur-generaal bij het hof van cassatie aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie*, s.l., /, 2021, 18-20; HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2019*, s.l., /, 2020, 111-113.

⁴⁶³ Huidig art. 55bis Sw.

Reeds in 1890⁴⁶⁴, 1893⁴⁶⁵, 1906⁴⁶⁶, 2004⁴⁶⁷, 2005⁴⁶⁸, 2006⁴⁶⁹, 2007⁴⁷⁰, 2008⁴⁷¹, 2009⁴⁷², 2011⁴⁷³ en 2012⁴⁷⁴ deed de wetgever, zowel de oppositie als meerderheidspartijen, pogingen om de wettelijke herhaling van misdaden en wanbedrijven te verzwaren en een nieuwe wettelijke herhaling van misdaad na wanbedrijf toe te voegen.

Tot slot kan er zich nog een problematische situatie voordoen. Wanneer het hof van assisen een niet-correctionaliseerbare misdaad kwalificeert als een correctionaliseerbare misdaad en een hogere straf oplegt dan degene die door een correctionele rechtbank zou zijn uitgesproken doet zich geen schending van het gelijkheids- of non-discriminatiebeginsel voor. Het Hof van Cassatie oordeelde dat een beschuldigde zich in een andere rechtstoestand bevindt dan een beklaagde.⁴⁷⁵

---

⁴⁶⁴ Exposé des motifs: aggravation des peines en cas de récidive, *Parl.St.* Kamer 1889-1890, nr. 151.

⁴⁶⁵ Exposé des motifs: aggravation des peines de la récidive, *Parl.St.* Kamer 1892-1893, nr. 263.

⁴⁶⁶ Toelichting ontwerp van wet tot verscherping der straffen bij herhaling, *Parl.St.* Kamer 1905-1906, nr. 188; Toelichting wetsvoorstel tot beteugeling der herhaling van misdrijf, *Parl.St.* Kamer 1906-1907, nr. 39.

⁴⁶⁷ Toelichting wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 56 van het Strafwetboek teneinde herhaling van misdaad na wanbedrijf te bestraffen, *Parl.St.* Senaat 2004-2005, nr. 3-871/1. Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten, wat de herhaling betreft, *Parl.St.* 2003-2004, nr. 3-848/1.

⁴⁶⁸ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot verzachtende omstandigheden voor de gevallen van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 51 2113/001.

⁴⁶⁹ Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek inzake de regelgeving betreffende de verzachtende omstandigheden ingeval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Senaat 2005-2006, nr. 3-1505/1; Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 51 2061/001.

⁴⁷⁰ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2007-2008, nr. 52 0572/001.

⁴⁷¹ Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten, wat de herhaling betreft, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-330/1.

⁴⁷² Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek inzake de regelgeving betreffende de verzachtende omstandigheden ingeval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1237/1.

⁴⁷³ Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl.St.* Senaat 2010-2011, nr. 5-1048/1; Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1556/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de regels voor herhaling in het kader van de voorwaardelijke invrijheidstelling betreft, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1645/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, teneinde de herhaling van misdaad na wanbedrijf in te voeren, en tot wijziging van de bepalingen betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling, de voorlopige invrijheidstelling met het oog op de verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering, en de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1563/001.

⁴⁷⁴ Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Senaat 2011-2012, nr. 5-1588/1.

⁴⁷⁵ Cass. 17 februari 2015, *Arr.Cass.* 2015, 447; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, 517.

- c. De wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (Potpourri-II)⁴⁷⁶

De wet van 5 februari 2016 kaderde in een grootschalige hervorming van justitie, en meer in het bijzonder het strafproces- en strafrecht, door toenmalig minister van Justitie prof. dr. Koen Geens (CD&V) en de Zweedse regeringscoalitie-Michel I⁴⁷⁷. In eerste instantie trachtte de minister “*quick wins*” te realiseren, die voornamelijk een kostenbesparende werking moeten hebben, om dan in een latere fase de echte hervorming te realiseren van het strafrecht en strafprocesrecht. De wet kwam er mede op vraag van de magistratuur. Immers is het College van het openbaar ministerie, het College van hoven en rechtbanken en het College van procureurs-generaal tegen het voortbestaan van het hof van assisen. In het verslag van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie van 2014 gaf die uitdrukkelijk zijn voorkeur voor een afschaffing aan. De wet, Potpourri-II, dient de strafrechtspleging “*efficiënter, sneller en goedkoper te maken*”.⁴⁷⁸

De wetgever schafte de limitatieve lijst correctionaliseerbare misdaden in de wet op de verzachtende omstandigheden af en voerde daarmee een veralgemeende correctionaliseerbaarheid van misdaden in. Echter betrof tot dan toe de maximale correctionele gevangenisstraf 20 jaar. Een beklaagde die een misdaad heeft gepleegd strafbaar met levenslange opsluiting zou voor de correctionele rechtbank een serieuze korting kunnen krijgen. Om daaraan tegemoet te komen voerde de wetgever een nieuwe criminele strafmaat in, namelijk misdaden strafbaar met 30 tot 40 jaar opsluiting. Daarnaast kwam er een

---

⁴⁷⁶ BS 19 februari 2016.

⁴⁷⁷ P. ASPESLAGH, F. VERLEDEN, N. MATHEVE, C. HEYNEMAN en E. GERARD, *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.

⁴⁷⁸ Verslag 2013-2014 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl. St. Kamer* 2014-2015, nr. 54 0435/001, 20-21; Verslag 2013-2014 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl. St. Kamer* 2014-2015, nr. 0435/002, 35; Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Özen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/005, 4-5, 39-40, 56-57, 74, 182, 189-190; Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Christian Brotcorne: bespreking van het Justitieplan, *Parl. St. Kamer* 2014-2015, nr. 54 1019/001, 120-121; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/001, 1; HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2014*, Brussel, Larcier, 2014, 125-126; HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2015*, s.l., /, 2016, 146-147.

wijziging in artikel 25 van het Strafwetboek die de correctionele gevangenisstraffen regelt. Voortaan zou de strafmaat na correctionalisatie zich als volgt bedragen.⁴⁷⁹

- Levenslange opsluiting: 3-40 jaar gevangenisstraf;
- 30 tot 40 jaar opsluiting: 3-38 jaar gevangenisstraf;
- 20 tot 30 jaar opsluiting: 3-28 jaar gevangenisstraf.

Die lange straffen zouden niet leiden tot zwaardere veroordelingen omdat na de wetswijziging van 2009 dat ook niet gebeurd zou zijn. Daarnaast komen langere straffen tegemoet aan de langere levensverwachting van de huidige bevolking. De voorgestelde straffen lagen hoger dan de maximumstraf voor het Internationaal Strafhof in Den Haag. De *Ligue des Droits de l'homme* protesteerde tegen de strafverzwaring. In de Kamer waren er amendementen van de PS-cdH-Groen-oppositie die, tevergeefs, trachtten de correctionele gevangenisstraffen ongemoeid te laten al dan niet in combinatie met het behouden van de huidige lijst correctionaliseerbare misdaden.⁴⁸⁰ De eigenlijke bedoeling van de wetgever was de mogelijkheid geven aan de correctionele rechtbank een straf uit te spreken die

---

⁴⁷⁹ Art. 2-6 Wet 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 19 februari 2016; Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/005, 6; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/001, 5-6, 13-14; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 45-46.

⁴⁸⁰ Advies van de Raad van State: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/013, 6; Amendementen: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvorderingen en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/003, 6-16; Amendementen: wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/010, 2-8, 19; Amendementen: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/011, 2-12, 22; Amendementen: houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/12, 4-5; Artikelen aangenomen in eerste lezing door de Commissie voor de Justitie: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvorderingen en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/006, 3-8, 49; Tekst aangenomen in tweede lezing door de Commissie voor de Justitie: wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/009, 3-8, 50; Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/005, 20, 42, 44, 58, 65, 68, 75-77, 255-256; Verslag van de tweede lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/008, 5-6, 27; *Hand. Kamer* 2015-2016, 14 januari 2016, nr. CRIV 54 PLEN 094, 34-39; *Hand. Kamer* 2015-2016, 28 januari 2016, nr. CRIV 54 PLEN 096, 51-128, 133-147.

gelijkwaardig aan een levenslange opsluiting was.⁴⁸¹ Maar door tegelijk de criminele vrijheidsstraffen op te trekken wou de wetgever doen lijken alsof de correctionele vrijheidsstraffen lager zouden liggen dan de criminele.⁴⁸²

De Raad van State was bijzonder kritisch voor deze nieuwe categorieën criminele en correctionele straffen. Het zou het “*oneigenlijk*” gebruik van verzachtende omstandigheden in de hand werken met als enige doel de bevoegdheid van het hof van assisen te ontlopen. Tot voor Potpourri-II was er een verschil van minstens 5 jaar tussen de criminele en correctionele maximumstraf en was de correctionele maximumstraf even groot of kleiner dan de criminele minimumstraf. Door de wetwijziging zou het verschil tussen de correctionele en criminele maximumstraf verkleinen tot 2 jaar en ligt de correctionele maximumstraf 8 jaar hoger dan de criminele minimumstraf. Bovendien gaf de regering toe dat het onderscheid tussen opsluiting en gevangenisstraf nog moeilijk waarneembaar is. De Raad van State adviseerde de correctionele maximumstraf te verlagen zodat correctionalisering voor beloning van de beklaagde zorgt. De wetgever maakte de politieke keuze, zo verklaarde N-VA-kamerlid Sophie De Wit, dat niet te doen.⁴⁸³

Het College van hoven en rechtbanken vond dat de wetgever de correctionaliseerbare misdaden wanbedrijven moest maken met een lagere strafmaat en een beperkt aantal niet-correctionaliseerbare misdaden met criminele straffen moest behouden blijven. De OVB was ook voorstander van veralgemeende correctionalisering indien het onderzoek ter terechtzitting zoals bij een assisenproces binnen de correctionele rechtbank plaatsvindt. Hun Franstalige tegenhanger *AVOCATS* was daar radicaal tegen gekant.⁴⁸⁴

De regering vond dat de bijzondere motiveringsplicht als voldoende waarborg zou dienen tegen automatische correctionalisering. Een stereotiepe argumentatie zou niet langer mogelijk zijn. De Raad van State vond dat er nood was aan een andere waarborg tegen het

---

⁴⁸¹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 46.

⁴⁸² M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 166.

⁴⁸³ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Özen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/005, 32-33; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/001, 6-7, 114-115, 269-273.

⁴⁸⁴ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Ozlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/005, 182, 243-244, 248.

“*oneigenlijk*” gebruik van verzachtende omstandigheden. Daarbij zou een strengere motiveringsplicht of de gevolgen die het slachtoffer heeft opgelopen als leidraad kunnen dienen. De wetgever heeft dat advies naast zich neergelegd.⁴⁸⁵

Ter rechtvaardiging van de veralgemening van de correctionaliseerbaarheid van misdaden wees het ontwerp op het ontbreken van een tweede aanleg bij het hof van assisen.⁴⁸⁶ Daarnaast: “*De assisenprocedure is zwaar, de samenstelling van de jury is niet steeds representatief voor de diversiteit van onze samenleving is en de risico’s op pogingen tot beïnvloeding van de juryleden door bedreiging of geweld op hun familie en naasten, zijn in het geval van zware en georganiseerde criminaliteit niet denkbeeldig. Bovendien is in complexe dossiers, waarin bijvoorbeeld gespecialiseerde en technische onderzoeksmethoden werden aangewend, ook de specialisatie en ervaring van de beroepsrechter een meerwaarde tegenover de volksjury, om de waarde en de wettigheid van het aangeleverde bewijs correct te kunnen inschatten. Tot slot brengt deze procedure voor justitie een bijzonder zware kost met zich mee voor de organisatie van het proces en de noodzakelijke beveiligingsmaatregelen.*”⁴⁸⁷

Om al die hogergenoemde redenen zou een uitspraak van het hof van assisen grotere kans op vernietiging hebben dan een uitspraak van een beroepsrechter. In dat geval moet een nieuw proces plaatsvinden. Beschuldigten komen door de overbelastingen van de assisenhoven vrij in afwachting van hun proces. Voorts creëert een assisenproces hogere werklust voor alle betrokken partijen en gerechtelijke achterstand. De Hoge Raad voor de Justitie is daarom een afschaffing van het hof van assisen genegen. Echter ontkende de regering met klem dat tot doel te hebben. Meer nog, ze beklemtoonde dat de veralgemeende correctionaliseerbaarheid niet ervoor zorgt dat het hof van assisen in werkelijkheid afgeschaft is, noch dat correctionalisering een automatisme is. De Raad van State merkte echter op dat de genoemde

---

⁴⁸⁵ Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/001, 6-7, 114-115, 269-273.

⁴⁸⁶ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Özen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/005, 21, 57; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/001, 6-7; *Hand.* Kamer 2015-2016, 28 januari 2016, nr. CRIV 54 PLEN 096, 124.

⁴⁸⁷ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Özen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/005, 21, 182, 189-190; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/001, 102.

motivering eerder past in een voorstel tot herziening van artikel 150 van de Grondwet dan een veralgemening van de correctionaliseerbare misdaden.⁴⁸⁸

De regering vond het niet nuttig een onderscheid tussen misdaden, niet-correctionaliseerbare en correctionaliseerbare, te behouden omdat de meerderheid van misdaden al correctionaliseerbaar zijn. Een hof van assisen kan behouden worden voor enkel “*misdaden van een uitzonderlijke ernstige aard of met een bijzonder grote impact*” die *in concreto* bekeken moeten worden gebaseerd op omzendbrieven van het College van procureurs-generaal. Objectieve criteria op voorhand vastleggen is onmogelijk zonder het gelijkheidsbeginsel te schenden en extra misdaden correctionaliseerbaar maken zou onverantwoord zijn.⁴⁸⁹

De regering had enkele pistes afgetoetst. Zo was er eensgezindheid over de correctionalisatie van de niet-correctionaliseerbare terroristische misdaden, maar niet over passieele doodslagen. Echter zou een onderscheid tussen die misdaden aangeven dat er een verschil in ernst is. Ook over voorbedachtheid als verzwarende omstandigheid twijfelde de regering.⁴⁹⁰

In het voorontwerp gingen enkel niet-correctionaliseerbare misdaden met de dood tot gevolg voor een politieagent en overheidsfunctionarissen in functie of een minderjarige nog voor het hof van assisen moeten komen door de “*bijzonder grote impact*”. De Raad van State vond het maken van een uitzondering zonder objectieve en redelijke argumenten echter een schending van het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel. Enerzijds ontstaat er een ongelijkheid dat de dader van die misdaden slechts verzachtende omstandigheden voor het hof van assisen kan inroepen en tijdens de regeling van de rechtspleging of door het openbaar ministerie in een rechtstreekse dagvaarding. Daarnaast kennen andere misdaden ook een “*bijzonder grote*

---

⁴⁸⁸ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Özen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/005, 20-21, 75, 189-190; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/001, 112-114, 279-280; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 511.

⁴⁸⁹ Verslag 2013-2014 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl. St. Kamer* 2014-2015, nr. 54 0435/001, 20-21; Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Özlem Özen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/005, 21, 57-58, 66, 190-191; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/001, 112-114.

⁴⁹⁰ Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/001, 113-114.

impact’. Het voorontwerp voorzag dat ingeval het dodelijk slachtoffer een minderjarige is de persoon met ouderlijk gezag, die niet in verdenking is gesteld voor dat feit, zich kan verzetten om haar eigen subjectieve redenen tegen correctionalisatie. Dat is in strijd met het grondrecht op toegang tot de natuurlijke rechter gewaarborgd door de Grondwet, het EVRM, het IVBPR. Bovendien veroorzaakt het een ongelijkheid met ouders van overleden meerderjarige slachtoffers en ontstaat een risico op secundaire victimisering voor het hof van assisen.⁴⁹¹

De Hoge Raad voor Justitie maakte zich zorgen omtrent het ontbreken van objectieve criteria die bepalen wanneer al dan niet te correctionaliseren. Er zouden verschillen in behandeling kunnen ontstaan tussen de rechtsgebieden. Doordat de maximale correctionele gevangenisstraf 40 jaar bedraagt, heeft een inverdenkinggestelde weinig te verliezen bij een inbeschuldigingstelling in plaats van een verwijzing naar de correctionele rechtbank. Om dat te vermijden moet het hof van assisen afgeschaft worden.⁴⁹²

In de hunkering naar repressie verhoogde de wetgever het aantal situaties waarbij de rechter verplicht een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank dient uit te spreken. Ook de levenslange ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten is verplicht vanaf een gevangenisstraf van 20 jaar en de facultatieve ontzetting is mogelijk voor gevangenisstraffen tussen 10 en minder dan 20 jaar.⁴⁹³ Daarnaast sloot de wetgever de toepassing van alternatieve straffen zoals de werkstraf en autonome probatie uit op de tot dan toe niet-correctionaliseerbare misdaden net zoals de toepassing van opschorting.⁴⁹⁴

Verder anticipeerde de regering deze keer, aangemaand door de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, op problemen bij wettelijke herhaling. De correctionele maximumstraf bij wettelijke herhaling van wanbedrijf na wanbedrijf of wanbedrijf na misdaad mag nooit hoger liggen dan degene die de beklaagde als beschuldigde voor het hof van assisen zou

---

⁴⁹¹ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Ozlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/005, 21-22, 65; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/001, 113-114, 275-279.

⁴⁹² HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Ambtshalve advies: voorontwerp van wet tot wijziging van het strafrecht en de strafprocedure*, Brussel, HRJ, 2015, 9-11.

⁴⁹³ Huidig art. 31-32 Sw.

⁴⁹⁴ Art. 7-12 en 17-18 Wet 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 19 februari 2016; Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Ozlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/005, 6, 77-78; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/001, 7-10, 29-30, 46.

riskeren of 40 jaar bij een misdaad strafbaar met levenslange opsluiting. Bij meerdaadse samenloop is het twintig jaar of de zwaarste gevangenisstraf indien die meer dan 20 jaar bedraagt, die als maximum geldt.⁴⁹⁵ De bepaling omtrent de wettelijke herhaling heeft het Grondwettelijk Hof niet vernietigd, de gewijzigde samenloopregels wel waardoor terug maximum 20 jaar gevangenisstraf bij meerdaadse samenloop van toepassing is. Andere rechtsleer denkt dat de zwaarste straf boven de 20 jaar gevangenisstraf ook mogelijk moet zijn. Dat zou het geval kunnen zijn indien er combinatie met wettelijke herhaling is.⁴⁹⁶

De gewijzigde regels omtrent wettelijke herhaling zijn problematisch. Dat laat de situatie toe waarbij een beschuldigde, veroordeeld voor een wanbedrijf in het verleden, voor een misdaad strafbaar met levenslange opsluiting door het hof van assisen veroordeeld wordt tot 40 jaar opsluiting na aanname van verzachtende omstandigheden. De beklaagde die, reeds eerder veroordeeld voor een wanbedrijf, voor een misdaad strafbaar met levenslange opsluiting voor de correctionele rechtbank komt na correctionalisatie kan tot 40 jaar gevangenisstraf veroordeeld worden na vaststelling van de staat van wettelijke herhaling. Correctionalisatie heeft voor de beklaagde geen voordeel gehad.⁴⁹⁷ Meer nog, in de rechtsleer is betwist of het hof van assisen na toepassing van verzachtende omstandigheden een straf van 30 tot 40 jaar opsluiting kan uitspreken. Indien dat niet het geval zou zijn is de toestand voor de correctionele rechtbank nadeliger.⁴⁹⁸ Het Grondwettelijk Hof oordeelde reeds eerder dat zo een toestand ongrondwettig zou zijn, aldus zou de maximum gevangenisstraf 30 jaar moeten zijn.⁴⁹⁹

De beschuldigde die, reeds een wanbedrijf gepleegd, een misdaad strafbaar met 30 jaar opsluiting pleegde en voor de correctionele rechtbank komt, kent in beginsel een maximumstraf van 20 jaar. Echter bij het vaststellen van de wettelijke herhaling komt de gevangenisstraf op 30 jaar te liggen. Opnieuw heeft de veroordeelde geen belang bij

---

⁴⁹⁵ Art. 14-16 Wet 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 19 februari 2016; Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/001, 11-13.

⁴⁹⁶ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 521; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 182-183, 194-195.

⁴⁹⁷ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 184.

⁴⁹⁸ M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 30.

⁴⁹⁹ T. MOREAU en D. VANDERMEERSCH, *Éléments de droit pénal*, Brussel, La Chartre, 2018, 339-341.

correctionalisering en heeft de correctionele rechtbank de macht een even hoge straf uit te spreken als het hof van assisen.⁵⁰⁰

Volgens de rechtsleer bestaat er dus nog altijd een ongelijkheid of discriminatie omdat de reeds aangehaalde wettelijke herhaling misdaad na wanbedrijf niet bestaat boven de 20 jaar opsluiting.⁵⁰¹ Een grondwettelijke interpretatie van wettelijke herhaling van wanbedrijf na wanbedrijf of een misdaad zou 30 jaar gevangenisstraf voor een misdaad strafbaar met levenslange opsluiting, 20 jaar voor een misdaad strafbaar met 20 tot 30 jaar opsluiting, 15 jaar voor een misdaad strafbaar met 15 tot 20 jaar opsluiting... kunnen zijn.⁵⁰²

In de rechtspraak ontstond er discussie over de maximale vrijheidsstraf voor de correctionele rechtbank voor misdaden die niet correctionaliseerbaar waren op het moment dat de beklaagde ze beweerdelijk pleegde en dat wel waren op het moment van de doorverwijzing en berechting. Het ontwerp voorzag dat procedureregels, zoals correctionaliseerbaarheid, onmiddellijk toepasbaar zijn en dat die samen te lezen zijn met de wijzigingen in het Strafwetboek “*met het oog op het bepalen van het gevolg van de correctionalisering op de straftoemeting*”.⁵⁰³

Het Hof van Cassatie besliste dat een een veroordeling tot 28 jaar gevangenisstraf voor een misdrijf gepleegd voor de inwerkingtreding van de wet en niet correctionaliseerbaar voor de inwerkingtreding van de wet het niet-retroactiviteitsbeginsel van de zwaardere strafwet niet schendt.⁵⁰⁴ Later oordeelde het dat 30 jaar de maximum gevangenisstraf was gelet op de retroactieve mildere straf.⁵⁰⁵

In 2016 kwam het College van procureurs-generaal met een omzendbrief waarin ze de criteria meegaf wanneer het openbaar ministerie een verwijzing naar assisen nog zou vragen. In casu zou dat het geval zijn wanneer ze levenslang zouden vorderen voor het hof van assisen. Wat de verzachtende omstandigheden betreft die het openbaar ministerie zou gebruiken kunnen die te vinden zijn in de context, de feiten of de dader. Daarnaast belichtte het extra de aanwezigheid van “*voorgaande feiten en/of voorgaande veroordelingen*” al

---

⁵⁰⁰ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 184.

⁵⁰¹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 184-185.

⁵⁰² T. MOREAU en D. VANDERMEERSCH, *Éléments de droit pénal*, Brussel, La Chartre, 2018, 342.

⁵⁰³ Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St. Kamer 2015-2016*, nr. 54 1418/001, 115.

⁵⁰⁴ Cass. 25 oktober 2017, AR P.17.0535.F.

⁵⁰⁵ Cass. 17 april 2018, AR P.18.0028.N.

benadrukte ze tegelijk dat dat geen “*decisief criterium*” kan zijn voor een mogelijke verwijzing naar het hof van assisen. Tot slot moet correctionalisering een persoonlijke afweging van een parketmagistraat zijn met de ondersteuning per ressort van een referentiemagistraat.⁵⁰⁶ In de realiteit vorderde het openbaar ministerie de inbeschuldigingstelling wanneer naar hun mening de inverdenkinggestelde levenslange opsluiting verdiende.⁵⁰⁷

d. De voorspelde vernietiging

Gelet op de omstreden maatregelen in Potpourri-II stond het vast dat er vernietigingsberoepen, bij het Grondwettelijk Hof, gingen komen tegen de veralgemeende correctionaliseerbaarheid. Gelet op het kritische advies van de Raad van State leek een vernietiging voor de hand liggend.⁵⁰⁸

Zo geschiedde ook bij arrest van 21 december 2017 waarbij het Grondwettelijk Hof de bepalingen met betrekking tot de nieuwe correctionele gevangenisstraffen samen met het schrappen van de limitatieve lijst correctionaliseerbare misdaden vernietigde. Er bestond een ongelijke behandeling tussen enerzijds de beklaagden voor een correctionele rechtbank en anderzijds de beschuldigen voor een hof van assisen voor hetzelfde feit louter door het aannemen van subjectieve verzachtende omstandigheden met geen voordelig effect voor de beklaagde omwille van de opgetrokken correctionele gevangenisstraffen. Verzachtende omstandigheden werden “*oneigenlijk*” gebruikt of “*gedenatureerd*”. Immers waren de correctionele vrijheidsstraffen even hoog of hoger dan de criminele. Al heeft de federale wetgever marge om te bepalen wat de grondwettelijke criminele zaken zijn die voor een jury moeten komen, de kwantitatief zwaarste misdaden moeten voor een jury komen. De gevolgen

---

⁵⁰⁶ Omz. 17 februari 2016 Col. 2/2016, https://www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/circulaires/COL%20PG-2016/NL/COL%2002_2016%20-%20Richtlijnen%20criminele%20zaken.pdf.

⁵⁰⁷ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 512.

⁵⁰⁸ M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 166.

van de vernietigde bepalingen werden gehandhaafd tot aan de verschijning van het arrest in het Belgisch Staatsblad op 12 januari 2018.⁵⁰⁹

Die vernietiging was in tegenspraak met een arrest van het Hof van Cassatie in 2011 dat toen oordeelde: *“Uit het feit, enerzijds, dat de correctionalisering van een misdaad wegens verzachtende omstandigheden voortvloeit uit de wet die op eenieder die zich in dezelfde rechtstoestand bevindt op gelijke wijze van toepassing is en wordt toegepast in het belang van de inverdenkinggestelde vermits deze daardoor niet meer kan veroordeeld worden tot een criminele straf en, anderzijds, dat de raadkamer onaantastbaar en met opgave van redenen beoordeelt of er verzachtende omstandigheden aanwezig zijn, waarbij de inverdenkinggestelde al zijn verweermiddelen kan laten gelden en waarbij het feit dat het openbaar ministerie de correctionalisering vordert daaraan geen afbreuk doet, volgt dat wanneer een inverdenkinggestelde aan wie een misdaad ten laste wordt gelegd, naar de correctionele rechtbank wordt verwezen wegens het bestaan van verzachtende omstandigheden, dit geenszins willekeurig is en het gelijkheidsbeginsel noch de wapengelijkheid tussen de partijen in het proces in het gedrang brengt. Dergelijke correctionalisering onttrekt de inverdenkinggestelde niet aan zijn natuurlijke rechter.”*⁵¹⁰ Het Hof zag geen problemen omtrent een ongelijke behandeling door het gebruik van verzachtende omstandigheden die *an sich* subjectief zijn, wat de hoofdreden was voor de vernietiging van de veralgemeende correctionaliseerbaarheid. Al was toen de maximale gevangenisstraf lager.

Het College van procureurs-generaal stelde in haar omzendbrief wat de gevolgen waren van de vernietiging. Enerzijds kon een vonnisgerecht niet meer op en na 12 januari 2018 op rechtsgeldige wijze gevat worden voor misdaden niet correctionaliseerbaar voor Potpourri-II. Anderzijds bleven de reeds gevatte vonnisgerechten bevoegd en konden ze gevangenisstraffen tot 20 jaar uitspreken voor misdaden strafbaar met 20 to 30 jaar opsluiting

---

⁵⁰⁹ GwH 21 december 2017, nr. 148/2017; C. BEHRENDT, M. VRANCKEN en A. ALEN, *Beginselen van het Belgisch staatsrecht*, Brugge, Die Keure, 2022, 688-689; C. VAN DEN WYNGAERT en P. TRAEEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 2: strafprocesrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 682; C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 199-200, 512; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 46-47, 172; K. REYBROUCK en S. SOTTIAUX, *De federale bevoegdheden*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 316-317; M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 166-167, 862-863; N. BLAISE en N. COLETTE-BASECQZ, *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 127-137.

⁵¹⁰ Cass. 29 november 2011, *Arr. Cass.* 2011, 2527; R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 372.

en gevangenisstraffen van 30 jaar voor misdaden strafbaar met levenslange opsluiting. Als gevolg van de vernietiging is de limitatieve lijst correctionaliseerbare misdaden samen met de voormalige correctionele gevangenisstraffen zoals gewijzigd in 2009 terug van kracht. De nieuwe criminele straf van 30 tot 40 jaar opsluiting bleef bestaan.⁵¹¹ Die stellingen bevestigde het Grondwettelijk Hof in een interpretatief arrest en ook het Hof van Cassatie. Het Hof van Cassatie stelde daarbij uitdrukkelijk dat dat niet in strijd is met artikel 6 van het EVRM.⁵¹²

Feiten die plaatsvonden na de inwerkingtreding van Potpourri-II en voor de vernietiging, en die niet naar een rechtbank waren verwezen voor 12 januari 2018, kwamen terug voor het hof van assisen waar een zwaardere straf bestaat dan voor de correctionele rechtbank. Een veroordeelde voor roofmoord vond dat een ongelijke behandeling, maar het Hof van Cassatie preciseerde dat iedere persoon in dezelfde rechtstoestand gelijk behandeld is, en er een onderscheid gemaakt is tussen de verschillende rechtstoestanden, en dat er geen onderscheid door de wet gemaakt is maar door de werking in de tijd.⁵¹³

e. Actuele ontwikkelingen

Na de vernietiging van Potpourri-II door het Grondwettelijk Hof vonden er opnieuw hoorzittingen plaats, in het voorjaar van 2018, in de Kamercommissie Justitie over de toekomst van het hof van assisen en de bijhorende correctionalisatie van misdaden. Tot op heden heeft dat niet tot een wijziging van de assisenprocedure noch een uitbreiding of inperking van de mogelijkheden tot correctionalisatie geleid.⁵¹⁴

De Senaat, de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Koning verklaarde artikel 150 van de Grondwet open voor herziening zodat ze in de huidige legislatuur aanpasbaar is.⁵¹⁵ De CD&V-fractie deed dat zelfs expliciet met het oog op een veralgemeende correctionalisering.⁵¹⁶

---

⁵¹¹ Omz. 18 januari 2018 Col. 2/2018, https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/col05_2018_assisen_nl.pdf; Omz. 29 maart 2018 Col. 5/2018, https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/col05_2018_assisen_nl.pdf.

⁵¹² GwH 9 maart 2018, nr. 28/2018; Cass. 17 juli 2019, AR P.19.0655.N; Cass. 2 mei 2018, AR P.18.0133.

⁵¹³ Cass. 5 juni 2019, AR P.19.0346.F.

⁵¹⁴ Verslag over de hoorzittingen namens de Commissie voor de Justitie door de heer Stefaan Van Hecke: het vraagstuk van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3720/001.

⁵¹⁵ Verkl.Herz.Gw. 20 mei 2019 verklaring tot herziening van de Grondwet (Kamer van Volksvertegenwoordigers), *BS* 23 mei 2019; Verkl.Herz.Gw. 20 mei 2019 verklaring tot herziening van de Grondwet (Koning), *BS* 23 mei 2019; Verkl.Herz.Gw. 20 mei 2019 verklaring tot herziening van de Grondwet (Senaat), *BS* 23 mei 2019.

⁵¹⁶ Verslag namens de Commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming van de Instellingen uitgebracht door de heer Francis Delpérée: voorstellen van verklaring tot herziening van de Grondwet, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3708/001, 126-127.

In 2020 dienden de N-VA-kamerleden Kristien Van Vaerenbergh, Sophie De Wit en Koen Metsu een wetsvoorstel in dat terroristische misdrijven onttrok aan het hof van assisen.⁵¹⁷ Nog in 2020 diende de CD&V bij monde van onder andere prof. dr. Koen Geens en Servais Verherstraeten een gelijkaardig voorstel in dat artikel 150 van de Grondwet zou wijzigen waardoor “*misdaden tegen de uitwendige en inwendige veiligheid van de staat, misdaden van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht en terroristische misdaden*” voor een correctionele rechtbank zouden komen.⁵¹⁸ In 2021 dienden de CD&V-kamerleden Servais Verherstraeten, prof. dr. Koen Geens en Jan Briers een nieuw wetsvoorstel in met hetzelfde doel voor ogen.⁵¹⁹ Nog in 2021 diende de N-VA-Kamerfractie een nieuw voorstel in waardoor seksuele misdaden krachtens de Grondwet geen bevoegdheid van het hof van assisen meer zouden zijn.⁵²⁰

13. Conclusie

Artikel 150, toen artikel 98, van de Grondwet is sedert het prille begin van België buitenspel gezet. Aanvankelijk begon het met een beperkt aantal misdaden, maar de lijst correctionaliseerbare misdaden is doorheen de Belgische geschiedenis steeds uitgebreid. Tot 1985 was de lijst aanvaardbaar in het licht van de visie van het Nationaal Congres. Immers diende de jury enkel voor de zwaarste criminele zaken. Dat waren de levenslange dwangarbeid en de doodstraf. Sinds 1985 zijn die misdaden echter ook correctionaliseerbaar waardoor er geen garantie meer is dat de zwaarste criminele zaken voor een jury komen.

In 1830 konden misdaden, in tegenstelling tot wanbedrijven, nog lijfstraffen met zich meebrengen. De enige lijfstraf die echter nog uitvoering kende was de doodstraf. Daarnaast waren de vrijheidsstraffen die een hof van assisen kon uitspreken significant langer dan een correctionele rechtbank en was de daaraan gekoppelde ontzetting significant korter bij een correctionele rechtbank.

Echter zou het fout zijn te stellen dat tot 1977 een correctionele rechtbank “*slechts*” gevangenisstraffen kon uitspreken tot 5 jaar. Reeds in 1830 kon een correctionele rechtbank

---

⁵¹⁷ Voorstel tot herziening van artikel 150 van de Grondwet teneinde de juryrechtspraak voor terroristische misdaden af te schaffen, *Parl.St. Kamer 2019-2020*, nr. 55 1287/001.

⁵¹⁸ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, het Wetboek van Strafvordering, het Gerechtelijk Wetboek en de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie ingevolge de herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St. Kamer 2019-2020*, nr. 55 1455/001.

⁵¹⁹ Voorstel tot herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St. Kamer 2020-2021*, nr. 55 1760/001.

⁵²⁰ Herziening van artikel 150 van de Grondwet teneinde de juryrechtspraak voor seksuele misdaden af te schaffen, *Parl.St. Kamer 2020-2021*, nr. 55 2100/001.

tot 10 jaar gevangenisstraf uitspreken bij wettelijke herhaling. Vanaf 1867 was dat zelfs 20 jaar indien wettelijke herhaling in combinatie met meerdaadse samenloop aanwezig was.

In 1977 ontstond een hellend vlak bij de correctionele rechtbank met betrekking tot de maximale correctionele gevangenisstraf. De wetgever trok die op naar 10 jaar gevangenisstraf. Zowel bij wettelijke herhaling als meerdaadse samenloop kon dat oplopen tot 20 jaar gevangenisstraf, in tegenstelling tot de voorheen bestaande situatie waarbij meerdaadse samenloop in combinatie met wettelijke herhaling moest plaatsvinden. 20 jaar dwangarbeid was tot 1996 de maximale duur van de tijdelijke dwangarbeid zonder meerdaadse samenloop. Dat had soms tot gevolg dat de beklaagde een correctionele vrijheidsstraf riskeerde van dezelfde duur als de criminele maximumstraf waardoor correctionalisering geen gunstig effect bleek te hebben voor de beklaagde.

De wet van 2009 is verdergegaan op dat pad waardoor een tijdelijke situatie ontstond, tot aan de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, dat de correctionele rechtbank een gevangenisstraf van 40 jaar bij een vastgestelde staat van wettelijke herhaling zou kunnen uitspreken terwijl de criminele maximumstraf 30 jaar opsluiting zou zijn geweest. *Idem* wat betreft de strafuitvoering waar veroordeelden voor wanbedrijven later in aanmerking komen voor strafuitvoeringsmodaliteiten dan veroordeelden door het hof van assisen. Dat wou het Nationaal Congres vermijden.

Correctionalisering creëert discriminaties en een minder gunstige toestand voor een beklaagde dan een beschuldigde. De misdaden strafbaar met de langste, *de facto* de zwaarste, straffen komen op die manier in handen van beroepsrechters. De wetgever had kennelijk zelf enige schroom want zij wou oorspronkelijk de Grondwet wijzigen en zodoende misdaden, sommige strafbaar met levenslange opsluiting, tot de rechtstreekse bevoegdheid van de correctionele rechtbank te laten behoren.

Bij Potpourri-II dreigen woorden tekort te schieten om de veroorzaakte situatie die in strijd is met het Nationaal Congres zijn visie te beschrijven. Het Nationaal Congres had voor ogen dat de correctionele gevangenisstraf slechts 5 jaar, samenloop en wettelijke herhaling buiten beschouwing gelaten, zou bedragen gelet op wat zowel in de *Code Pénal* als in het Strafwetboek terugkomt. Na Potpourri-II bedroeg die 40 jaar, evenveel als de maximale criminele equivalent bij de tijdelijke opsluiting.

Als motivering voor die forse verhoging van de correctionele gevangenisstraffen werd de langere levensduur van de bevolking aangekaart, wat erop wijst dat 40 jaar gevangenisstraf eigenlijk dezelfde finaliteit als levenslange opsluiting voor ogen hield. Zeker gelet op de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof dat kijkt naar de wil of intentie van de wetgever en oordeelde dat de zwaarste misdaden daardoor niet meer voor een assisenjury komen.

Echter is de op dit moment toegelaten wettelijke herhaling voor de correctionele rechtbank nog altijd problematisch. Daardoor zijn wanbedrijven zwaarder bestraft dan de juridisch zwaardere misdaden. Terwijl het Nationaal Congres de misdrijven waaruit de zwaarste straffen volgden door een jury wou laten beoordelen als criminele zaken.

Doordat de lijfstraffen zijn afgeschaft en de vrijheidsstraffen voor de correctionele rechtbank zijn opgetrokken is er eigenlijk geen markant onderscheid meer tussen een correctionele en criminele vrijheids- en bijkomende straf, ondanks dat de laatste categorie juridisch zwaarder is. De duur van een vrijheidsberovende criminele straf is slechts een fractie langer dan een correctionele straf. En zeker in geval van meerdaadse samenloop of wettelijke herhaling kan een gevangenisstraf even lang duren als haar criminele equivalent. De harmonie tussen misdaden en wanbedrijven en de straffen die daaruit volgen is daarom weg.

Wat de ontzetting betreft, is er nog weinig verschil tussen de correctionele en criminele wat betreft de termijn. Dat heeft te maken met de steeds verdergaande correctionalisering. Enkel afzetting is een zuiver criminele bijkomende straf gebleven.

Daarnaast mag de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank niet vergeten worden. Daardoor is de correctionele rechtbank in de mogelijkheid *de facto* een vrijheidsstraf tot 35 jaar uit te spreken. Een misdaad strafbaar met 20 jaar opsluiting kan na correctionalisatie, maar in staat van herhaling, een maximumstraf van 20 jaar gevangenisstraf opleveren. Dan kan een terbeschikkingstelling volgen waardoor in de realiteit de beklaagde zich 35 jaar in de gevangenis kan bevinden. Voor het hof van assisen was voor dezelfde misdaad hetzelfde resultaat mogelijk.

De visie van het Nationaal Congres op de assisenjury en haar specifieke plaats in de strafrechtsbedeling is verloren gegaan op negatieve wijze. Zij wou een jury die oordeelde over criminele zaken zodat een jury zou oordelen over misdrijven die de zwaarste straffen tot gevolg hadden. Echter is dat geen garantie meer in 2021-2022. Het Nationaal Congres zou om die redenen een negatief oordeel hebben over de huidige plaats van de jury binnen de

strafrechtsbedeling. De wetgever holt de bevoegdheden van het hof van assisen uit en mede daardoor zijn de vrijheidsstraffen voor wanbedrijven soms langer dan voor dezelfde niet-gecorrectionaliseerde misdaden, wat voor ongelijkheden en discriminaties zorgt. Bovenal komen daardoor de zwaarste misdaden en de zwaarste bestraffingen, *de facto*, niet langer voor een jury waardoor criminele zaken, zoals de Grondwet die voorziet, niet langer de misdaden met de zwaarste straffen zijn.

14. Bibliografie

Internationale wetgeving

- EVRM

Belgische wetgeving

- Gecoördineerde Grondwet (Gec. Gw.)
- Grondwet (Gw.)
- Wet 2 februari 2005 herziening van Titel II van de Grondwet om er een nieuw artikel in te voegen betreffende de afschaffing van de doodstraf, *BS* 17 februari 2005.
- Verkl.Herz.Gw. 20 mei 2019 verklaring tot herziening van de Grondwet (Kamer van Volksvertegenwoordigers), *BS* 23 mei 2019.
- Verkl.Herz.Gw. 20 mei 2019 verklaring tot herziening van de Grondwet (Koning), *BS* 23 mei 2019.
- Verkl.Herz.Gw. 20 mei 2019 verklaring tot herziening van de Grondwet (Senaat), *BS* 23 mei 2019.
- Decreet 11 februari 1831 met als voorwerp de voorlopige vervanging van de uitwerkingen van de burgerlijke dood door maatregelen ertoe strekkende het evenwicht van het strafstelsel te bewaren, *BS* 1831.
- Decreet 19 juli 1831 over de herinvoering van de jury, *BS* 1831.
- Decreet 22 oktober 1830 suppression de la haute police et de toutes ses attribution, *Bulletin des arrêtés et actes du Gouvernement Provisoire de La Belgique*, 1830.
- Wet 1 februari 1977 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *BS* 19 februari 1977.
- Wet 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, *BS* 17 juli 1964.

- Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *BS* 1 augustus 1996.
- Wet 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 31 oktober 1967.
- Wet 11 december 2001 tot wijziging van de artikelen 80, 471 en 472 van het Strafwetboek en artikel 90ter, § 2, 8°, van het Wetboek van Strafvordering, *BS* 7 februari 2002.
- Wet 11 januari 1954 tot wijziging van artikel 7 der wet van 31 mei 1888 en der artikelen 22 en 23 van het Strafwetboek betreffende de wettelijke ontzetting, *BS* 15 januari 1954.
- Wet 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtspleging, *BS* 21 juni 1994.
- Wet 12 juni 1931 tot wijziging van artikel 23 van het Wetboek van strafrecht, *BS* 17 juli 1931.
- Wet 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *BS* 25 april 1995.
- Wet 13 mei 2003 houdende instemming met het Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, gedaan te Vilnius op 3 mei 2002, *BS* 3 november 2003.
- Wet 14 mei 1937 tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 18 mei 1937.
- Wet 15 mei 1838 betreffende de jury, *BS* 1838.
- Wet 15 mei 1849 betreffende de bevoegdheid in strafzaken, *BS* 21 juni 1849.
- Wet 15 mei 1912 betreffende de kinderbescherming, *BS* 27-29 mei 1912.
- Wet 18 maart 1970 tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de arbeidsprestaties van de veroordeelden, *BS* 21 maart 1970.
- Wet 19 maart 1956 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 26-27 maart 1956.
- Wet 21 april 1850 tot interpretatie van artikel 360 van het Wetboek van Strafvordering, *BS* 25 april 1850.
- Wet 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen, *BS* 11 januari 2010.

- Wet 22 november 2004 tot afschaffing van de wettelijke onbekwaamheid, *BS* 9 december 2004.
- Wet 23 augustus 1919 betreffende de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *BS* 25-26 augustus 1919.
- Wet 24 juli 2008 houdende diverse bepalingen, *BS* 7 augustus 2008.
- Wet 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *BS* 13 juli 2007.
- Wet 26 december 1881 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867, *BS* 29 december 1881.
- Wet 26 februari 1981 tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *BS* 11 april 1981.
- Wet 27 november 1891 tot beteugeling van de landloperij en de bedelarij, *BS* 3 december 1891.
- Wet 28 november 1986 tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *BS* 30 december 1986.
- Wet 29 februari 1832 tot wijziging van het Strafwetboek, *BS* 1832.
- Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964.
- Wet 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *BS* 20 januari 2012.
- Wet 31 december 1836 betreffende het uitoefenen van toezicht op de in vrijheid gestelde veroordeelden, *BS* 1836.
- Wet 31 december 1849 houdende afschaffing van de straf van het brandmerken, *BS* 9 januari 1850.
- Wet 31 mei 1888 waarbij de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordelingen in het strafstelsel worden ingevoerd, *BS* 3 juni 1888.
- Wet 4 december 1998 houdende instemming met het Tweede Facultatieve Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, gericht op de afschaffing van de doodstraf, gedaan te New York op 15 december 1989, *BS* 29 maart 2000.

- Wet 4 december 1998 houdende instemming met het Zesde Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden inzake de afschaffing van de doodstraf, gedaan te Straatsburg op 28 april 1983, *BS* 21 oktober 1999.
- Wet 4 oktober 1867 houdende de toekenning aan de hoven en rechtbanken van de beoordeling van de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.
- Wet 4 september 1891 houdende uitbreiding tot de Hoven van beroep te Brussel en te Luik van de wet van 3 mei 1889 op het gebruik van de Vlaamse taal in strafzaken, en tot wijziging van de wetten betreffende de rechterlijke inrichting en de wet op de verzachtende omstandigheden, *BS* 20 september 1891.
- Wet 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 19 februari 2016.
- Wet 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensten, en tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en van het Sociaal Strafwetboek, *BS* 24 mei 2019.
- Wet 5 mei 2019 tot invoeging van een artikel 55bis in het Strafwetboek, wat de herhaling betreft, *BS* 28 mei 2019.
- Wet 6 februari 1985 tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 19 februari 1985.
- Wet 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 24 juli 2017.
- Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, *BS* 15 april 1965.
- Wet 8 juni 1867 tot herziening van het Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867 (Strafwetboek).
- Wet 9 april 1930 tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, *BS* 11 april 1930.
- Wet 9 juni 2008 houdende diverse bepalingen, *BS* 16 juni 2008.
- KB 20 juli 2005 oprichting van een Commissie hervorming van het assisenhof, *BS* 9 augustus 2005.
- Omz. 17 februari 2016 Col. 2/2016, https://www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/circulaires/COL%20PG-2016/NL/COL%2002_2016%20-%20Richtlijnen%20criminele%20zaken.pdf.

- Omz. 18 januari 2018 Col. 2/2018,
https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/col05_2018_assisen_nl.pdf.
- Omz. 23 februari 2017 Col. 3/2017,
https://www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/circulaires/COL%20PG-2017/NL/COL03_2017.pdf.
- Omz. 28 november 2013 Col. 6/2010,
https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/herziene_versie_28_november_2013_-_col_6-2010_-_assisen-1.pdf.
- Omz. 29 maart 2018 Col. 5/2018,
https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/col05_2018_assisen_nl.pdf.

Franse wetgeving

- Code Pénal
- Code d'instruction criminelle/Wetboek van Strafvordering

Parlementaire stukken

- Abolition des peines du carcan et de la dégradation civique, *Parl.St.* Kamer 1864-1865, nr. 157.
- Advies van de Hoge Raad voor de Justitie: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/2.
- Advies van de Raad van State: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/013.
- Advies van de Raad van State: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2008-2009, nr. 52 2127/002.
- Amendement de m. le ministre de la justice à la loi sur le jury, *Parl.St.* Kamer 1837-1838, nr. 130.
- Amendement: wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St.* Kamer B.Z. 1979, nr. 25 nr. 2.
- Amendement: wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St.* Kamer B.Z. 1979, nr. 25 nr. 4.
- Amendement: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het

slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer* 2017-2018, nr. 54 3213/002.

- Amendement: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer* 2017-2018, nr. 54 3213/005.
- Amendementen: houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/12.
- Amendementen: wetsontwerp houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *Parl.St. Kamer* 2012-2013, nr. 53 2429/003.
- Amendementen: wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/010.
- Amendementen: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvorderingen en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/003.
- Amendementen: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer* 2015-2016, nr. 54 1418/011.
- Amendementen: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St. Kamer* 2008-2009, nr. 52 2127/004.
- Amendementen: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St. Kamer* 2009-2010, nr. 52 2127/007.
- Amendementen: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St. Senaat* 2009-2010, nr. 4-924/7.
- Amendementen: wetsvoorstel houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensten, *Parl.St. Kamer* 2018-2019, nr. 54 3515/004.
- Amendementen: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St. Senaat* 2008-2009, nr. 4-924/3.
- Amendementen: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St. Kamer* 2017-2018, nr. 54 3213/008.

- Amendementen: wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen (II), *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 0253/002.
- Amendements présentés par le gouvernement: réduction du nombre des conseillers nécessaires dans les cours d'appel pour juger les affaires correctionnelles et pour former la chambre des mises en accusation-emploi de la langue flamande en matière répressive devant la cour d'appel de Bruxelles, *Parl.St.* Kamer 1890-1891, nr. 195.
- Artikelen aangenomen in eerste lezing door de Commissie voor de Justitie: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvorderingen en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/006.
- Exposé des motifs: abolition de la peine de la flétrissure, *Parl.St.* Kamer 1849-1850, nr. 50.
- Exposé des motifs: aggravation des peines de la récidive, *Parl.St.* Kamer 1892-1893, nr. 263.
- Exposé des motifs: aggravation des peines en cas de récidive, *Parl.St.* Kamer 1889-1890, nr. 151.
- Exposé des motifs: amendements au 1er livre du projet de Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1860-1861, nr. 32.
- Exposé des motifs: attribution aux cours et aux tribunaux de l'appréciation des circonstances atténuantes, *Parl.St.* Kamer 1866-1867, nr. 161.
- Exposé des motifs: compétence en matière criminelle, *Parl.St.* Kamer 1848-1849, nr. 59.
- Exposé des motifs: du projet de loi sur la surveillance des condamnés libérés, *Parl.St.* Kamer 1835-1836, nr. 93.
- Exposé des motifs: interprétation de l'art 360 du Code d'instruction criminelle, *Parl.St.* Kamer 1849-1850, nr. 78.
- Exposé des motifs: le projet de loi renfermant des modifications au Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1834-1835, nr. 69.
- Exposé des motifs: réduction du nombre des conseillers nécessaires dans les cours d'appel pour juger les affaires correctionnelles et pour former la chambre des mises en accusation-emploi de la langue flamande en matière répressive devant la cour d'appel de Bruxelles, *Parl.St.* Kamer 1890-1891, nr. 59.

- Exposé des motifs: révision des chap. IV à IX du livre 1er du Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1849-1850, nr. 164.
- Exposé des motifs: révision du titre préliminaire et du 1er livre du Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1849-1850, nr. 38.
- Exposé des motifs: révision du second livre du Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1857-1858, nr. 48.
- Herziening van artikel 14 van de Grondwet met het oog op de afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Kamer B.Z. 2003, nr. 51 0226/001.
- Herziening van artikel 150 van de Grondwet teneinde de juryrechtspraak voor seksuele misdaden af te schaffen, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55 2100/001
- Les Chambres ont adopté et nous sanctionnons ce qui suit: projet de loi étendant aux cours d'appel de Bruxelles et de Liège la loi du 3 mai 1889 sur l'usage de la langue flamande en matière répressive, et modifiant les lois d'organisation judiciaire et la loi sur les circonstances atténuantes, *Parl.St.* Senaat 1890-1891, nr. 92.
- MvT ontwerp van wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 1994-1995, nr. 1348-1.
- Modification des art. 59 et 60 du Code Pénal relativement au cumul des peines, *Parl.St.* Kamer 1871-1872, nr. 46.
- MvT ontwerp van wet tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen, de gewoontemisdadigers en de schuldige jeugd, *Parl.St.* Kamer 1924-1925, nr. 124.
- MvT ontwerp van wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, *Parl.St.* Senaat 1959-1960, nr. 514.
- MvT ontwerp van wet tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1985-1986, nr. 220 nr. 1.
- MvT ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1974-1975, nr. 540 nr. 1.
- MvT ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1982-1983, nr. 449 nr. 1.
- MvT wetsontwerp op de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *Parl.St.* Kamer 1918-1919, nr. 225.

- MvT wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *Parl.St.* Kamer 1995-1996, nr. 453/1.
- MvT wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1765/1.
- Mvt wetsontwerp tot afschaffing van de wettelijke onbekwaamheid, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 51 1238/001.
- MvT wetsontwerp tot wijziging van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht, *Parl.St.* Kamer 1927-1928, nr. 139.
- MvT wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1935-1936, nr. 61.
- MvT wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 80, 471 en 472 van het Strafwetboek en artikel 90ter, § 2, 8°, van het Wetboek van Strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2000-2001, nr. 50 1342/001.
- MvT wetsontwerp tot wijziging van de artt. 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1936-1937, nr. 101.
- MvT wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1953-1954, nr. 729.
- MvT wetsontwerp tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de arbeidsprestaties van de veroordeelden, *Parl.St.* Kamer 1969-1970, nr. 509 nr. 1.
- Ontwerp geamendeerd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en teruggezonden naar de Senaat: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2009-2010, nr. 4-924/6.
- Ontwerp overgezonden door de Senaat: herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St.* Kamer 2008-2009, nr. 52 2126/001.
- Ontwerp overgezonden door de Senaat: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2008-2009, nr. 52 2127/001.
- Projet de loi adopté par la chambre au premier vote: projet de loi étendant aux cours d'appel de Bruxelles et de Liège la loi du 3 mai 1889 sur l'usage de la langue flamande en matière répressive, et modifiant les lois d'organisation judiciaire et la loi sur les circonstances atténuantes, *Parl.St.* Kamer 1890-1891, nr. 209.

- Projet de loi apportant des modifications aux Codes Pénal et d'Instruction Criminelle, *Parl.St. Kamer* 1833-1834, nr. 172.
- Projet de loi portant abrogation de l'article 18 du Code Pénal, *Parl.St. Kamer* 1899-1900, nr. 170.
- Projet de loi portant diverses modifications au Code Pénal présenté par le Ministre de la Justice, *Parl.St. Kamer* 1831-1832, nr. /.
- Proposition de loi portant abrogation de l'article 18 du Code Pénal, *Parl.St. Senaat* 1899-1900, nr. 22.
- Proposition de m. H. de Brouckere pour l'abolition de la peine de mort, de la déportation, de la flétrissure et de la mutilation, *Parl.St. Kamer* 1831-1832, nr. /.
- Proposition faite dans la séance du 25 mai 1831: institution du jury, *Parl.St. Nationaal Congres* 1830-1831, nr. 324.
- Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner la proposition de loi portant abrogation de l'article 18 du Code Pénal, *Parl.St. Senaat* 1899-1900, nr. 58.
- Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi étendant aux cours d'appel de Bruxelles et de Liège la loi du 3 mai 1889 sur l'usage de la langue flamande en matière répressive, et modifiant les lois d'organisation judiciaire et la loi sur les circonstances atténuantes, *Parl.St. Senaat* 1890-1891, nr. 97.
- Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi portant interprétation de l'art 360 du Code d'instruction criminelle, *Parl.St. Senaat* 1849-1850, nr. 68.
- Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi qui apporte une modification à la loi du 4 octobre 1867, *Parl.St. Senaat* 1881-1882, nr. 11.
- Rapport de la Commission chargée d'examiner le projet de loi sur la composition des cours d'assises, *Parl.St. Senaat* 1848-1849, nr. 84.
- Rapport de la Commission chargée d'examiner le projet de loi sur le jury, *Parl.St. Senaat* 1837-1838, nr. 33.
- Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi sur la détention préventive, les circonstances atténuantes et la participation du jury à l'application des peines, *Parl.St. Senaat* 1918-1919, nr. 166.
- Rapport de la Commission de la Justice chargée d'examiner le projet de loi qui attribue aux cours et tribunaux l'appréciation des circonstances atténuantes, *Parl.St. Senaat* 1866-1867, nr. 83.

- Rapport de la Commission Spéciale, fait par m. Lebègue, sur la proposition de m. Devaux relative au jury et sur le projet de loi relat au Code Pénal, *Parl.St.* Kamer 1831-1832, nr. /.
- Rapport fait au nom de la Commission par m. Carlier: attributions aux cours et aux tribunaux de l'appréciation des circonstances atténuantes, *Parl.St.* Kamer 1866-1867, nr. 177.
- Rapport fait au nom de la section centrale par m. De Corswarem: réduction du nombre des conseillers nécessaires dans les cours d'appel pour juger les affaires correctionnelles et pour former la chambre des mises en accusation-emploi de la langue flamande en matière répressive devant la cour d'appel de Bruxelles, *Parl.St.* Kamer 1890-1891, nr. 126.
- Rapport fait au nom de la Commission par m. Guillery: Modification des art. 59 et 60 du Code Pénal relativement au cumul des peines, *Parl.St.* Kamer 1872-1873, nr. 210.
- Rapport fait au nom de la section centrale par m. Julien: interprétation de l'article 360 du Code d'instruction criminelle, *Parl.St.* Kamer 1949-1950, nr. 146.
- Rapport fait par m. De Behr au nom de la section centrale sur le projet de loi relatif au jury, *Parl.St.* Kamer 1836-1837, nr. 119.
- Rapport fait par m. Milcamps au nom de la section centrale pour la proposition relative à l'abolition de la peine de mort, *Parl.St.* Kamer 1834-1835, nr. 130.
- Tekst aangenomen door de Commissie voor de Institutionele Aangelegenheden: herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1380/3.
- Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 2127/009.
- Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/5.
- Tekst aangenomen door de plenaire vergadering en aan de Koning ter bekrachtiging voorgelegd: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2009-2010, nr. 4-924/9.
- Tekst aangenomen in tweede lezing door de Commissie voor de Justitie: wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/009.
- Toelichting herziening van artikel 14 van de Grondwet, *Parl.St.* Kamer 1995-1996, nr. 563/1.

- Toelichting herziening van artikel 14 van de Grondwet, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 51 0541/001.
- Toelichting herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1380/1.
- Toelichting herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St.* Senaat B.Z. 2007, nr. 4-106/1.
- Toelichting ontwerp van wet tot verscherping der straffen bij herhaling, *Parl.St.* Kamer 1905-1906, nr. 188.
- Toelichting voorstel van wet houdende afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat B.Z. 1988, nr. 251-1.
- Toelichting voorstel van wet houdende afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat B.Z. 1991-1992, nr. 112-1.
- Toelichting voorstel van wet houdende goedkeuring van het Zesde Protocol bij het Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens betreffende de afschaffing van de doodstraf aangenomen in de Raad van Europa op 28 april 1983, *Parl.St.* Senaat 1988-1989, nr. 478-1.
- Toelichting voorstel van wet houdende het afschaffen van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat 1985-1986, nr. 25 nr. 1.
- Toelichting voorstel van wet houdende wijziging van de bepalingen van het Strafwetboek betreffende de verzachtende omstandigheden met het oog op een betere bescherming van kinderen, *Parl.St.* Senaat 1993-1994, nr. 1063-1.
- Toelichting voorstel van wet strekkende tot het afschaffen van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat 1973-1974, nr. 180 nr. 1.
- Toelichting voorstel van wet tot afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat 1977-1978, nr. 334 nr. 1.
- Toelichting wetsvoorstel betreffende de wettelijke onbekwaamheid, *Parl.St.* Kamer 1992-1993, nr. 968/1.
- Toelichting wetsvoorstel betreffende de wettelijke onbekwaamheid, *Parl.St.* Kamer 1995-1996, nr. 197/1.
- Toelichting wetsvoorstel houdende afschaffing van de doodstraf, *Parl.St.* Senaat B.Z. 1995, nr. 1-19/1.
- Toelichting wetsvoorstel houdende het afschaffen van de doodstraf, *Parl.St.* Kamer 1982-1983, nr. 442 nr. 1.

- Toelichting wetsvoorstel houdende wijziging van de bepalingen van het Strafwetboek betreffende de verzachtende omstandigheden met het oog op een betere bescherming van kinderen, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1995, nr. 55/1.
- Toelichting wetsvoorstel strekkende tot instelling van een volksraadpleging over de herinvoering van de doodstraf, *Parl.St. Kamer* 1996-1997, nr. 1049/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 56 van het Strafwetboek teneinde herhaling van misdaad na wanbedrijf te bestraffen, *Parl.St. Senaat* 2004-2005, nr. 3-871/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot afschaffing van de doodstraf, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1988, nr. 222/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot afschaffing van de doodstraf en tot vervanging ervan door niet-reduceerbare straffen die door beveiligingsmaatregelen worden gewaarborgd, *Parl.St. Kamer* 1995-1996, nr. 343/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot afschaffing van de doodstraf, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1991-1992, nr. 262/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot beteugeling der herhaling van misdrijf, *Parl.St. Kamer* 1906-1907, nr. 39.
- Toelichting wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St. Senaat* 2006-2007, nr. 3-2426/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St. Senaat* 2007-2008, nr. 4-924/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Kamer* 1977-1978, nr. 445 nr. 1.
- Toelichting wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St. Kamer B.Z.* 1979, nr. 25 nr. 1.
- Toelichting wetsvoorstel tot verbetering van artikel 2, derde lid, 2°, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St. Senaat* 2011-2012, nr. 5-1794/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot verstrenging van de regelgeving betreffende de samenloop van misdrijven, *Parl.St. Senaat* 2005-2006, nr. 3-1514/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, teneinde een meer efficiënte vervolging van kinderverkrachting mogelijk te maken, *Parl.St. Kamer* 1994-1995, nr. 1620/1.

- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van artikelen 21, 22 en 23 van het Wetboek van Strafrecht, van artikel 17 der wet van 31 mei 1888 en van artikel 214 i) van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wettelijke ontzetting, *Parl.St.* Kamer 1949-1950, nr. 157.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van artikelen 21, 22 en 23 van het Wetboek van Strafrecht, van artikel 17 der wet van 31 mei 1888 en van artikel 214 i) van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wettelijke ontzetting, *Parl.St.* Kamer 1949-1950, nr. 267.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 409 en 410 van het Wetboek van Strafvordering, van de artikelen 56, 347bis, 473 en 477sexies van het Strafwetboek en van artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 2010-2011, nr. 5-626/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden teneinde de correctionalisering van bepaalde misdrijven gepleegd op de persoon van minderjarige kinderen te verbieden, *Parl.St.* Kamer 1996-1997, nr. 745/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl.St.* Senaat 2010-2011, nr. 5-1048/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten, wat de herhaling betreft, *Parl.St.* 2003-2004, nr. 3-848/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten, wat de herhaling betreft, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-330/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek inzake de regelgeving betreffende de verzachtende omstandigheden ingeval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Senaat 2005-2006, nr. 3-1505/1.
- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek inzake de regelgeving betreffende de verzachtende omstandigheden ingeval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1237/1.

- Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Senaat 2011-2012, nr. 5-1588/1.
- Toelichting wetsvoorstel waarbij sommigen artikelen van het Wetboek van Strafvordering van 27 november 1808, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis worden gewijzigd, *Parl.St.* Kamer 1912-1913, nr. 10.
- Toelichting wetsvoorstel waarbij sommigen artikelen van het Wetboek van Strafvordering van 27 november 1808, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis worden gewijzigd, *Parl.St.* Kamer 1913-1914, nr. 95.
- Verslag 2008: overzicht van de wetten die voor de hoven en rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 0844/002.
- Verslag 2009: overzicht van de wetten die voor de hoven en rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 0844/003.
- Verslag 2010 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1414/001.
- Verslag 2010 van het Collège van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1414/002.
- Verslag 2011 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2011-2012, nr. 53 1414/005.
- Verslag 2011-2012 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2012-2013, nr. 1414/008.

- Verslag 2012-2013 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2013-2014, nr. 1414/012.
- Verslag 2013-2014 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 54 0435/001.
- Verslag 2013-2014 van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 0435/002.
- Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Ozlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/005.
- Verslag namens de Commissie van de Justitie uitgebracht door de heer Nossent: wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1955-1956, nr. 370 nr. 2.
- Verslag namens de Commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming van de Instellingen uitgebracht door de heer Francis Delpérée: voorstellen van verklaring tot herziening van de Grondwet, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3708/001.
- Verslag namens de Commissie voor de Institutionele Aangelegenheden uitgebracht door de heer Vandenberghe: herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1380/2.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Calewaert: ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1975-1976, nr. 540 nr. 2.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Collignon: wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1984-1985, nr. 1036 nr. 3.

- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Christian Brotcorne: bespreking van het Justitieplan, *Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 54 1019/001.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer De Meyer: ontwerp van wet tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St.* Senaat 1980-1981, nr. 226 nr. 2.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Detaille: wetsontwerp tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1985-1986, nr. 513/2.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Eric Libert en mevrouw Els De Rammelaere: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52 2127/008.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Lallemand: ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1983-1984, nr. 449 nr. 2.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Stefaan Van Hecke: wetsontwerp houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *Parl.St.* Kamer 2012-2013, nr. 53 2429/006.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Weckx: wetsvoorstel tot vaststelling van de gevolgen van een door een hof van assisen gewezen arrest van vrijspraak, *Parl.St.* Kamer B.Z. 1979, nr. 25 nr. 3.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Willemsens: ontwerp van wet tot wijziging van artikel 25 van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1985-1986, nr. 220 nr. 2.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsontwerp tot hervorming van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2009-2010, nr. 4-924/8.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Delpérée en Van Parys: wetsvoorstel tot hervorming van het hof van assisen en wetsvoorstel tot invoering van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen de arresten van het hof van assisen, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-924/4.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door den heer Collet: wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek;

alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Kamer 1936-1937, nr. 134.

- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door mevr. Herzet: ontwerp van wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 1994-1995, nr. 1348-2.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door mevr. Merckx-Van Goey: wetsontwerp betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, *Parl.St.* Kamer 1994-1995, nr. 1785/3.
- Verslag namens de middenafdeling uitgebracht door de heer Neujean: wetsontwerp op de voorlopige hechtenis, de verzachtende omstandigheden en de deelneming der gezworenen aan de toepassing der straffen, *Parl.St.* Kamer 1918-1919, nr. 303.
- Verslag over de hoorzittingen namens de Commissie voor de Justitie door de heer Stefaan Van Hecke: het vraagstuk van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3720/001.
- Verslag uit naam van de Commissie van Justitie belast met het onderzoek van het wetsontwerp ter wijziging van artikelen 80, 81, 375 en 377 van het Strafwetboek, alsmede van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1936-1937, nr. 165.
- Verslag van de Commissie van Justitie belast met het onderzoek van het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *Parl.St.* Senaat 1955-1956, nr. 129.
- Verslag van de eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Gilles Foret: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54 3213/003.
- Verslag van de eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Stefaan Van Hecke en Christian Brotcorne: wetsvoorstel houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3515/005.
- Verslag van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie: overzicht van de wetten die voor de hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij de

toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd, *Parl.St.* Kamer 2007-2008, nr. 52 0844/001.

- Verslag van de tweede lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Ozlem Ozen en Kristien Van Vaerenbergh: wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/008.
- Verslag van de tweede lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Gilles Foret: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54 3213/006.
- Voorstel tot herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55 1760/001.
- Voorstel tot herziening van artikel 150 van de Grondwet teneinde de juryrechtspraak voor terroristische misdaden af te schaffen, *Parl.St.* Kamer 2019-2020, nr. 55 1287/001.
- Wetsontwerp betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *Parl.St.* Senaat 2006-2007, nr. 3-2054/1.
- Wetsontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54 2259/001.
- Wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf (stuk verschenen tijdens de vorige zittingsperiode), *Parl.St.* Kamer 1993-1994, nr. 1429/1.
- Wetsontwerp tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1418/001.
- Wetsvoorstel houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3515/001.
- Wetsvoorstel tot aanbrenging van verscheidene technische correcties in een aantal wetboeken en wetten, *Parl.St.* Kamer 2011-2012, nr. 53 1993/001.
- Wetsvoorstel tot aanbrenging van verscheidene technische correcties in een aantal wetboeken en wetten, *Parl.St.* Kamer B.Z. 2014, nr. 54 0139/001.

- Wetsvoorstel tot hervorming van de assisenprocedure en houdende wijziging van diverse bepalingen met betrekking tot strafrecht en strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54 3329/001.
- Wetsvoorstel tot verstrenging van de regels betreffende de samenloop van misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 51 2114/001.
- Wetsvoorstel tot verstrenging van de regels betreffende de samenloop van misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2011-2012, nr. 53 2090/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van de strafwetgeving wat betreft de wederinvoering van de veroordeling tot de doodstraf, de invoering van de bijzondere levenslange opsluiting en de verzwaring van de bestraffing van sommige zware misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54 1709/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, wat de staat van herhaling betreft, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54 3213/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat het hof van assisen betreft, *Parl.St.* Kamer B.Z. 2010, nr. 53 0249/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen (II), *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 0253/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de hoven van assisen, *Parl.St.* Kamer B.Z. 2014, nr. 54 0241/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot verzachtende omstandigheden voor de gevallen van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 51 2113/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 51 2061/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2007-2008, nr. 52 0572/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op strafverzwaring in geval van wettelijke herhaling, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1556/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de regels voor herhaling in het kader van de voorwaardelijke invrijheidstelling betreft, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1645/001.

- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank betreft, *Parl.St.* Kamer 2007-2008, nr. 52 1319/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank betreft, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 0758/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, het Wetboek van Strafvordering, het Gerechtelijk Wetboek en de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie ingevolge de herziening van artikel 150 van de Grondwet, *Parl.St.* Kamer 2019-2020, nr. 55 1455/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, teneinde de herhaling van misdaad na wanbedrijf in te voeren, en tot wijziging van de bepalingen betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling, de voorlopige invrijheidstelling met het oog op de verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering, en de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53 1563/001.

Parlementaire handelingen

- *Hand.* Kamer 1837-1838, 19 februari 1838, nr. 51.
- *Hand.* Kamer 1837-1838, 24 februari 1838, nr. 57.
- *Hand.* Kamer 1852-1853, 25 februari, 747-753.
- *Hand.* Kamer 1861-1862, 4 juni, nr. 1456-1464.
- *Hand.* Kamer 1866-1867, 11 mei, 983-985.
- *Hand.* Kamer 1936-1937, 19 maart 1937, 1126.
- *Hand.* Kamer 1955-1956, 14 december 1955, nr. 17-18, 5.
- *Hand.* Kamer 1955-1956, 20 december 1955, nr. 21, 27.
- *Hand.* Kamer 1984-1985, 29 januari 1985, nr. 52-53, 1465-1466.
- *Hand.* Kamer 1984-1985, 31 januari 1985, nr. 54, 1515.
- *Hand.* Kamer 1986-1987, 12 november 1986, nr. 7, 204.
- *Hand.* Kamer 1986-1987, 13 november 1986, nr. 8, 227.
- *Hand.* Kamer 1994-1995, 3 april 1995, nr. 38, 1251-1252.
- *Hand.* Kamer 1994-1995, 7 april 1995, nr. 41, 1358.
- *Hand.* Kamer 2009-2010, 29 oktober 2009, nr. CRIV 52 PLEN 119, 36-44, 48-82, 88-89.
- *Hand.* Kamer 2015-2016, 14 januari 2016, nr. CRIV 54 PLEN 094, 34-39.
- *Hand.* Kamer 2015-2016, 28 januari 2016, nr. CRIV 54 PLEN 096, 51-128, 133-147.

- *Hand.* Senaat 1852-1853, 11 maart, 126-127.
- *Hand.* Senaat 1866-1867, 17 mei, 279-286.
- *Hand.* Senaat 1866-1867, 25 mei 1867, 337.
- *Hand.* Senaat 1936-1937, 5 mei 1937, 1236-1239.
- *Hand.* Senaat 1955-1956, 6 maart 1956, nr. 45, 793.
- *Hand.* Senaat 1975-1976, 25 maart 1976, nr. 73, 1866, 1872.
- *Hand.* Senaat 1984-1985, 6 november 1984, nr. 11, 244-245.
- *Hand.* Senaat 1984-1985, 8 november 1984, nr. 14, 314-315.
- *Hand.* Senaat 1985-1986, 11 juni 1986, nr. 58, 1337.
- *Hand.* Senaat 1985-1986, 12 juni 1986, nr. 59, 1367.
- *Hand.* Senaat 1994-1995, 30 maart 1995, nr. 58-59, 1962-1963, 1869, 1999.
- *Hand.* Senaat 2008-2009, 15 juli 2009, nr. 4-84, 7-8.
- *Hand.* Senaat 2008-2009, 16 juli 2009, nr. 4-85.
- *Hand.* Senaat 2008-2009, 16 juli 2009, nr. 4-86, 29-39, 94, 97.
- *Hand.* Senaat 2009-2010, 10 december 2009, nr. 4-100, 10-22.
- *Hand.* Senaat 2009-2010, 10 december 2009, nr. 4-101, 41.

Rechtspraak Europees Hof voor de Rechten van de Mens

- EHRM 13 januari 2009, Taxquet/Belgium.

Rechtspraak Arbitragehof en Grondwettelijk Hof

- Arbitragehof 11 januari 2007, nr. 7/2007.
- Arbitragehof 12 maart 1992, nr. 21/92.
- Arbitragehof 12 november 1992, nr. 68/92.
- Arbitragehof 16 oktober 1991, nr. 27/91.
- Arbitragehof 2 mei 1991, nr. 9.
- GwH 14 oktober 2021, nr. 138/2021.
- GwH 15 december 2011, nr. 193/2011.
- GwH 18 december 2014, nr. 185/2014.
- GwH 21 december 2017, nr. 148/2017.
- GwH 22 december 2011, nr. 199/2011.
- GwH 26 juli 2017, nr. 102/2017.
- GwH 7 februari 2018, nr. 15/2018.
- GwH 9 maart 2018, nr. 28/2018.

Rechtspraak Hof van Cassatie

- ver.k. 23 december 1998, *Arr.Cass.* 1998, (1166) 1183.
- ver.k. 5 april 1996, *Arr.Cass.* 1996, (247) 275.
- Cass. 1 juli 1940, *Arr.Cass.* 1940, 71.
- Cass. 10 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 407.
- Cass. 10 mei 2017, AR P.17.0461.F.
- Cass. 10 oktober 2017, AR P.17.0096.N.
- Cass. 11 januari 1983, *Arr.Cass.* 1982-83, 637.
- Cass. 11 mei 2004, AR P.03.1705.N.
- Cass. 12 juni 1922, *Pas.* 1922, 353.
- Cass. 12 september 1989, *Arr.Cass.* 1989-90, 44.
- Cass. 13 januari 2014, AR P.03.1382.N.
- Cass. 13 juni 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 1293.
- Cass. 14 juni 2011, AR P.11.0593.N.
- Cass. 14 maart 1892, *Pas.* 1892, 127.
- Cass. 14 september 1959, *Arr.Cass.* 1960, 36.
- Cass. 15 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1437.
- Cass. 15 juni 1994, *Arr.Cass.* 1994, 622.
- Cass. 16 oktober 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, 207.
- Cass. 17 april 2012, *Arr.Cass.* 2012, 954.
- Cass. 17 april 2018, AR P.18.0028.N.
- Cass. 17 februari 2015, *Arr.Cass.* 2015, 447.
- Cass. 17 juli 2019, AR P.19.0655.N.
- Cass. 17 juni 1975, *Arr.Cass.* 1975, 1103.
- Cass. 17 oktober 1876, *Pas.* 1876, 388.
- Cass. 17 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990, 189.
- Cass. 18 april 1910, *Pas.* 1910, 189.
- Cass. 18 februari 1957, *Pas.* 1957, 736.
- Cass. 18 februari 2004, *Arr.Cass.* 2004, 265.
- Cass. 18 januari 1932, *Pas.* 1932, 37.
- Cass. 18 juni 1923, *Pas.* 1923, 377.
- Cass. 19 mei 1970, *Pas.* 1970, 823.
- Cass. 19 oktober 2016, AR P.16.0837.F.

- Cass. 2 augustus 2017, AR P.17.0766.N.
- Cass. 2 mei 2018, AR P.18.0133.
- Cass. 2 juni 1947, *Arr.Cass.* 1947, 173.
- Cass. 20 december 1848, *Arr.Cass.* 1948, 652.
- Cass. 20 juli 1998, *Arr.Cass.* 1998, 795.
- Cass. 21 februari 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 701.
- Cass. 21 januari 1991, *Arr.Cass.* 1990-91, 533.
- Cass. 21 mei 1996, *Arr.Cass.* 1996, 474.
- Cass. 21 september 2021, AR P.21.0512.N.
- Cass. 22 mei 1996, *Arr.Cass.* 1996, 478.
- Cass. 22 september 1993, *Arr.Cass.* 1993, 742.
- Cass. 23 december 1929, *Pas.* 1930, 54.
- Cass. 23 februari 2004, *Arr.Cass.* 2004, 47.
- Cass. 23 januari 1950, *Arr.Cass.* 1950, 315.
- Cass. 23 maart 1920, *Pas.* 1920, 106.
- Cass. 23 november 1874, *Pas.* 1875, 24.
- Cass. 23 oktober 1916, *Pas.* 1917, 289.
- Cass. 24 april 2001, *Arr.Cass.* 2001, 707.
- Cass. 24 oktober 1989, *Arr.Cass.* 1989, 256.
- Cass. 24 september 1996, *Arr.Cass.* 1996, 798.
- Cass. 25 februari 2014, *Arr.Cass.* 2014, 518.
- Cass. 25 juli 1940, *Pas.* 1940, 194.
- Cass. 25 oktober 2017, AR P.17.0535.F.
- Cass. 26 mei 1998, *Arr.Cass.* 1998, 604.
- Cass. 26 november 2013, *Arr.Cass.* 2013, 2545.
- Cass. 27 april 1994, *Arr.Cass.* 1994, 424.
- Cass. 27 februari 1973, *Arr.Cass.* 1973, 637.
- Cass. 27 februari 1991, *Arr.Cass.* 1990-91, 695.
- Cass. 27 juni 1952, *Pas.* 1952, 698.
- Cass. 27 mei 1974, *Arr.Cass.* 1974, 1067.
- Cass. 27 september 2017, AR P.17.0461.F.
- Cass. 28 april 1993, *Arr.Cass.* 1993, 414.
- Cass. 28 februari 2017, AR P.17.0141.N.

- Cass. 28 maart 2018, AR P.17.0545.F.
- Cass. 28 mei 1997, *Arr.Cass.* 1997, 581.
- Cass. 28 november 1989, *Arr.Cass.* 1989-90, 428.
- Cass. 28 november 2017, AR P.2016.1325.N.
- Cass. 29 januari 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 494.
- Cass. 29 mei 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 1240.
- Cass. 29 november 1869, *Pas.* 1870, 162.
- Cass. 29 november 2011, *Arr.Cass.* 2011, 2527.
- Cass. 3 januari 1984, *Arr.Cass.* 1983-84, 491.
- Cass. 3 november 2010, AR P.10.1611.F.
- Cass. 30 januari 1985, *Arr.Cass.* 1984-85, 714.
- Cass. 30 juni 1913, *Pas.* 1913, 358.
- Cass. 30 oktober 2018, AR P.18.0539.N.
- Cass. 31 mei 2017, AR P.17.0545.F.
- Cass. 4 april 2001, *Arr.Cass.* 2001, 605.
- Cass. 4 maart 1987, *Arr.Cass.* 1986-1987, 891.
- Cass. 5 april 1976, *Arr.Cass.* 1976, 899.
- Cass. 5 februari 2003, *Arr.Cass.* 2003, 327.
- Cass. 5 juni 2019, AR P.19.0346.F.
- Cass. 5 oktober 2016, AR P.16.0676.F.
- Cass. 6 april 2005, *Arr.Cass.* 2005, 780.
- Cass. 6 februari 1996, *Arr.Cass.* 1996, 151.
- Cass. 6 mei 2009, *Arr.Cass.* 2009, 1178.
- Cass. 7 februari 2012, *Arr.Cass.* 2012, 300.
- Cass. 7 januari 1935, *Pas.* 1935, 99.
- Cass. 7 januari 2020, AR P.19.0806.N.
- Cass. 7 juli 1931, *Pas.* 1931, 210.
- Cass. 7 juni 2017, AR P.17.0165.F.
- Cass. 7 oktober 1942, *Arr.Cass.* 1942, 114.
- Cass. 7 september 1953, *Arr.Cass.* 1953, 817.
- Cass. 8 april 1981, *Arr.Cass.* 1980-81, 898.
- Cass. 8 augustus 1940, *Arr.Cass.* 1940, 76.
- Cass. 8 december 1993, *Arr.Cass.* 1993, 1033.

- Cass. 8 januari 2003, *Arr.Cass.* 2003, 72.
- Cass. 8 juni 2006, AR P.16.0236.F.
- Cass. 9 augustus 1921, *Pas.* 1922, 5.
- Cass. 9 juni 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 1363.

Rechtsleer

- ASPESLAGH, P., VERLEDEN, F., MATHEVE, N., HEYNEMAN, C. en GERARD, E., *Belelite. Databank van de Belgische regeringen sinds 1831*, www.koninklijkecommissiegeschiedenis.be/belelite.
- BEERNAERT, M.A., COLETTE-BASECQZ, N., GUILLAIN, C., KENNES, L., NEDERLANDT, O. en VANDERMEERSCH, D., *Introduction à la procédure pénale*, Brussel, La Chartre, 2021, XVI + 430 p.
- BEHRENDT, C., VRANCKEN, M. en ALEN, A., *Beginselen van het Belgisch staatsrecht*, Brugge, Die Keure, 2022, XXXVII + 870 p.
- BLAISE, N. en COLETTE-BASECQZ, N., *Manuel de droit pénal général*, Limal, Anthemis, 2019, 684 p.
- BRAAS, C., *Précis de droit pénal*, Brussel, Bruylant, 1946, 371 p.
- BRAAS, C., *Précis de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 1950, 485 p.
- BRAAS, C., *Précis de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 1951, 1160 p.
- DE BUSSCHER, M., MEESE, J., VAN DER KELEN, D. en VERBIST, J., *Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, 979 p.
- DE BUSSCHER, M., MEESE, J., VAN DER KELEN, D. en VERBIST, J., *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 2018, 904 p.
- DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1936 p.
- DEFOORT, K., "De wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen: enkele veranderingen in de praktijk", *T.Strafr.* 2010, 17-25.
- DEKKERS, R., "Doctor in de rechten", *RW* 1951, afl. 23, 897-904.
- DERUYCK, F. en VAN LANDEGHEM, Y., *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, XXI + 249 p.
- DERUYCK, F., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, XXVI + 289 p.
- DUPONT, L. en VERSTRAETEN, R., *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1990, 913 p.

- FRANCHIMONT, M., JACOBS, A. en MASSET, A., *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2012, 1603 p.
- GOEDSEELS, J., *Commentaire du Code pénal Belge*, Brussel, Bruylant, 1948, 607 p.
- HENKES, A., *Verslag 2020 van de procureur-generaal bij het hof van cassatie aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie*, s.l., /, 2020, 53 p.
- HENKES, A., *Verslag 2021 van de procureur-generaal bij het hof van cassatie aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie*, s.l., /, 2021, 45 p.
- HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2014*, Brussel, Larcier, 2014, 191 p.
- HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2015*, s.l., /, 2016, 197 p.
- HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2016*, s.l., /, s.d., 257 p.
- HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2017*, s.l., /, s.d., 253 p.
- HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2018*, s.l., /, 2019, 229 p.
- HOF VAN CASSATIE VAN BELGIE, *Jaarverslag 2019*, s.l., /, 2020, 211 p.
- HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Advies over de wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen*, Brussel, HRJ, 2011, 8 p.
- HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Ambtshalve advies: voorontwerp van wet tot wijziging van het strafrecht en de strafprocedure*, Brussel, HRJ, 2015, 14.
- HUYTENS, E., *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, II dln., Brussel, Société Typographique Belge, 1844, 690 p.
- MAST, A. en DUJARDIN, J., *Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht*, Brussel, E. Story-Scientia, 1987, XXVII + 617 p.
- MONBALLYU, J., *Six centuries of criminal law: history of criminal law in the southern Netherlands and Belgium (1400-2000)*, Leiden, Koninklijke Brill, 2014, 480 p.
- MOREAU, T. en VANDERMEERSCH, D., *Éléments de droit pénal*, Brussel, La Charte, 2018, XIII + 466 p.
- NYPELS, J.S.G., *Code Pénal Belge interprété principalement au point de vue de la pratique*, Brussel, Bruylant, 1896, II + 671 p.
- NYPELS, J.S.G., *Le Code pénal belge interprété principalement au point de vue de la pratique: par ses motifs, par la comparaison des nouveaux textes avec ceux du code de 1810 et pour les textes anciens conservés par la doctrine et par la jurisprudence des cours de Belgique et de France*, Brussel, Bruylant-Christophe, 1868, III + 839 p.
- REYBROUCK, K. en SOTTIAUX, S., *De federale bevoegdheden*, Antwerpen, Intersentia, 2019, XXVI + 892 p.

- RUBBRECHT, J., *Inleiding tot het Belgisch strafrecht*, Leuven, Firma L. Wouters, 1958, 205 p.
- SCHUIND, G. en VANDEPLAS, A., *Traité pratique de droit criminel*, Brussel, Bruylant, 1989-1993, XIV + 687 p.
- SCHUIND, G. en VANDEPLAS, A., *Traité pratique de droit criminel*, Brussel, Bruylant, 1989-1993, XXV + 736 p.
- THONISSEN, J.J., *La Constitution belge annotée, offrant, sous chaque article, l'état de la doctrine, de la jurisprudence et de la législation*, Brussel, Bruylant-Christophe, 1879, XVII + 427 p.
- VAN CAUWENBERGHE, B., *Een historisch perspectief op het ontstaan van de Belgische juryrechtspraak*, onuitg. Bachelorproef Bachelor of science in de Criminologische Wetenschappen UGent, III + 31 p.
- VAN DAMME, M., *Overzicht van het grondwettelijk recht*, Brugge, Die Keure, 2015, 449 p.
- VAN DEN WYNGAERT, C. en VANDROMME, S., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 1: strafrecht*, Oud-Turnhout, Gompel & Svacina, 2019, XXXV + 585 p.
- VAN DEN WYNGAERT, C. en TRAEST, P., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen boek 2: strafprocesrecht*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, XXXVIII + 1452 p.
- VANDE LANOTTE, J., GOEDERTIER, G. en HAECK, Y., *Belgisch publiekrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, XLVIII + 1594 p.
- VANHOUDT, C.J. en CALEWAERT, W., *Belgisch strafrecht: eerste boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, LXXI + 545 p.
- VANHOUDT, C.J. en CALEWAERT, W., *Belgisch strafrecht: tweede boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, XL + 627 p.
- VANHOUDT, C.J. en CALEWAERT, W., *Belgisch strafrecht: derde boekdeel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, E. Story-Scientia P.V.B.A., 1976, XL + 1114 p.
- VELAERS, J., *De Grondwet en de Raad van State, afdeling wetgeving: vijftig jaar adviezen aan wetgevende vergaderingen, in het licht van de rechtspraak van het Arbitragehof*, Antwerpen, Maklu, 1999, 1034 p.
- VELAERS, J., *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel I: het federale België, het grondgebied, de grondrechten dln., Brugge, Die Keure, 2019, 651 p.

- VELAERS, J., *De Grondwet: een artikelsgewijze commentaar*, Deel III: de rechtsbescherming, de ondergeschikte besturen, de buitenlandse betrekkingen, financiën, de gewapende macht, algemene bepalingen dln., Brugge, Die Keure, 2019, 779 p.
- VERDUSSEN, M., *Contours et enjeux du droit constitutionnel pénal*, Brussel, Bruylant, 1995, 845 p.

15. Perstekst

Misdaad of wanbedrijf, de jury of beroepsrechters?

In het kader van het maken van een masterproef aan de Universiteit Gent is tijdens het academiejaar 2021-2022 onderzoek gedaan naar de bevoegdheid van het hof van assisen over misdaden uit historisch perspectief gebaseerd op voornamelijk parlementaire documenten. De uit 1831 daterende Belgische Grondwet voorziet een jury voor alle misdaden, al kan daar in de praktijk serieus aan getornd worden.

Correctionalisering

De jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, namelijk de misdrijven met de zwaarste sancties. Al is in de praktijk de mogelijkheid tot correctionalisering ontstaan. Een misdaad verandert in een wanbedrijf, namelijk een juridisch minder zwaar misdrijf met minder zware straf, door de aanwezigheid van een verzachtende omstandigheid bij de dader.

Het verschil tussen een wanbedrijf en een misdaad heeft gevolgen op de strafmaat en -soort. Een wanbedrijf kan in principe geen zwaardere straf krijgen dan een misdaad. Echter heeft het onderscheid ook invloed op de rechtbank of het hof die zal moeten oordelen over de feiten. Het hof van assisen neemt kennis van misdaden. Een jury, bestaande uit burgers, spreekt zich uit over de schuld van de beschuldigde. De correctionele rechtbank oordeelt over wanbedrijven. Daar zitten beroepsrechters.

De wetgever grijpt in

De wetgever heeft een al bestaande situatie gelegaliseerd door wetgeving te voorzien die opsomt welke misdaden correctionaliseerbaar zijn. Al snel kreeg die in de gaten dat het een handig middel kan zijn om een zware assisenprocedure te ontlopen. De beklagde had als voordeel een minder zware straf te riskeren. De wetgever heeft van die mogelijkheid gretig gebruik gemaakt en tal van misdaden correctionaliseerbaar gemaakt.

Echter is dat theorie. In de praktijk kan een recidivist of een beklagde die vervolgd wordt voor meerdere misdrijven tegelijk een straf krijgen die even hoog of hoger ligt dan de straf die een hof van assisen zou kunnen uitspreken. Zeker doordat de wetgever aan de voordelen van correctionaliseren voor beklagden paal en perk wou stellen. De correctionele rechtbank kan voor minder zware misdrijven, namelijk wanbedrijven, zware straffen uitspreken tot 20 jaar of langer.

Misdaden en de jury

Uit het onderzoek blijkt dat anno 2021-2022 de wetgever de meerderheid van de misdaden correctionaliseerbaar heeft verklaard. Een assisenproces is slechts uitzonderlijk, de meerderheid van de misdaden zal beoordeeld worden door beroepsrechters van de correctionele rechtbank. De wetgever heeft het zelfs aangedurfd om misdaden strafbaar met levenslange opsluiting, de zwaarste straf binnen het Belgische strafrecht, correctionaliseerbaar te maken.

Tegelijkertijd zijn de voordelen voor de beklaagde grotendeels verdwenen bij een correctionalisering en ligt de strafmaat voor de correctionele rechtbank slechts een fractie lager dan voor het hof van assisen. Dat was wat de oorspronkelijke grondwetgever van België wou vermijden toen ze expliciet een juryplicht voor criminele zaken opnam in de Grondwet.

Bijlagen: onderzoeksplan

Oktober 2020-mei 2021: bachelorproef maken + onderzoeksobject bepalen voor masterproef

Juli 2022: probleemstelling, onderzoeksdoel, deel- en centrale onderzoeksvragen opstellen nadien zijn die nog aangepast in functie van het onderzoeksverloop en die zijn terug te vinden in de inleiding.

Juli-augustus 2021: volgende masterproeven doorgenomen als mogelijke inspiratiebronnen

- 200 jaar bestaan van het Hof van Assisen in België : een literatuurstudie naar de evolutie gedurende 200 jaar
- "De nood aan een lekenjury binnen de assisenprocedure."
- Afbouw van de juryrechtspraak in zijn context
- Assisen en justitie in België, voor in de eeuwigheid verbonden?
- Behouden of afschaffen van het Hof van Assisen : een rechtsvergelijkende studie
- De aanneming van verzachtende omstandigheden: rechterlijke billijkheid of een lapmiddel voor een verouderd strafprocesrecht?
- De afbouw van het Hof van Assisen : bron van vertrouwen van de burger in de jury?
- De assisenprocedure historisch en kritisch bekeken.
- De beleving van daders en slachtoffers : vergelijking tussen de assisenprocedure en de procedure voor de correctionele rechtbank
- De berechting van misdaden: met of zonder het Hof van Assisen?
- De discussie rond lekenrechtspraak in het strafrecht: een rechtsvergelijkende studie tussen België en Engeland
- De gevolgen van de Potpourri II-wet op het hof van assisen : evolutie of revolutie?
- De hervorming van het Hof van Assisen: een ware sisyphusarbeid? : Een onderzoek naar de keuzes van de wetgever omtrent de...
- De rol van juryrechtspraak in de strafrechtsbedeling
- De toekomst van het hof van assisen: hervormen of afschaffen?
- De verzachtende omstandigheden : Individueel of procedureel?
- De volksjury vanuit rechtsvergelijkend perspectief. / (Rechtsvergelijking met de Amerikaanse jury)
- Discussie over het belang van de jury in België en een kritische evaluatie van de hervorming van de juryrechtspraak van het hof...

- Een rechtsvergelijkend historisch onderzoek: De jury : : Een waarborg voor de burger of een gerechtelijk fossiel?
- Het hof van assisen en de hervormingswet uit 2009 : juridisch succesverhaal of maat voor niets?
- Het Hof van Assisen: behouden of afschaffen? : Benaderd vanuit de positie van de burgerlijke partij
- Is er nog een toekomst voor het Hof van Assisen?
- Jury in vergelijkend perspectief
- Lekenrechters in het Belgisch rechtssysteem. Een evenwaardig alternatief voor de juryrechtspraak?
- Lekenrechtspraak in het strafrecht
- Zijn verzachtende omstandigheden nog noodzakelijk?

Oktober 2021 - mei 2022: wetgeving

- Bplenum
- Digithemis
- Ejustice
- Huyttens: Nationaal Congres
- Kamer van Volksvertegenwoordigers website
- Jura: gecoördineerde wetgeving
- Lib.ugent.be: *Code Pénal* en *Code d'instruction Criminelle*
- Openbaar Ministerie website: omzendbrieven College van procureurs-generaal
- Pasinomie
- Senaat website
- Strada Lex: Les Codes Larcier
- Unionisme.be

Zoektermen voor de online archieven van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat

- 4 oktober 1867
- (Assisen)jury(leden), (Assisen)jury(lid), Gezworene(n), Juré(s)
- (assisen)juryrechtspraak Bannissement, Verbanning
- (D')assises, Assisen, Assisenhof, Assisenhoven, Hof van zittingen
- Aard van het misdrijf, Nature de l'infraction, Correctionnalisation, Correctionnalisé

- Acte Criminel, Acte Délictueux, Affaires Criminelles, Crime, Criminele zaken, Misdaden, Infraction(s) criminelle(s),
- Afzetting, Destitution
- Art. 150 Gec. Gw., Art. 98 Gw (voluit vs afkorting)
- Assisenhervorming, Assisenprocedure, Assisenproces(sen), Assisenrechtspraak
- Burgerparticipatie, Lekenjury, Lekenparticipatie, Leken(rechter(s)), Lekenrechtspraak, Juge non-professionnel, jury, Jury pénal, Jury populaire, Niet-beroepsmagistraat, Volksjury
- Carcan, Schandpaal(straf),
- Circonstances atténuantes, Verzachtende omstandigheden, verzachtende omstandigheid
- Concours, Recidive, Samenloop, Wettelijke herhaling
- Correctionalisatie, Correctionnaliser, Correctionaliseren, Correctionalising, Denaturatie, Denaturation, Gecorrectionaliseerd, Ontaarding
- Correctionele aard, Criminele aard
- Degradatie, Degradation
- Deportatie, Deportation
- Disposition du tribunal de l'application des peines (TAP), Terberschikkingstelling (TBS/TBR)
- Doodstraf, mort, Peine capitale
- Dwangarbeid, Travaux forcés
- Emprisonnement, Gevangenisstraf
- Ontzetting, Déchéance, Interdiction, Wettelijke onbekwaamheid
- Opsluiting, Réclusion
- Parlementaire onderzoekscommissie
- Strafwetboek, Wetboek van Strafrecht

November 2021, maart-mei 2022: rechtspraak

- Curia
- Elementaire rechtspraak: verzameling belangrijke arresten
- Grondwettelijk Hof website
  - Jury/Verzachtende omstandigheden + assisen
- Juportal: specifieke arresten na verwijzing door Jura of Strada Lex
- Jura: gecoördineerde wetboeken vervatten verwijzingen naar rechtspraak

- Correctionalisering + eerlijk proces + EVRM
- Correctionalisering + verzachtende omstandigheden
- Verzachtende omstandigheden + assisen
- Rechtsreeks:
  - Arresten van het Hof van Cassatie
  - Pasicrisie I
- SenLex
- Strada Lex: verwijzingen naar rechtspraak

April-mei 2022: literatuurstudie

- ECHR website
- Google Books
- Jaarverslagen Hof van Cassatie (FOD Justitie)
- Jura
- Jurisquare
- HRJ website
- Lib.ugent
- Rechtsreeks
- Stradalex
- Parlementair Comité belast met wetsevaluatie website

Auteurs voldaan aan de vooropgestelde criteria en geselecteerd op basis van het classificatiesysteem van de bibliotheek van de Faculteit recht en criminologie aan de UGent (oktober-november 2021, februari 2022):

STRAFRECHT

011 Wetboeken: Adrien Masset, Ann Jacobs, Armand Vandeplas, Filiep Deruyck, Jean De Codt, Jules Simon

030 Congressen: Alain De Nauw, Joëlle Rozie, Michel Rozie

040 Basiswerken

Brice De Ruyver, Chris van den Wyngaert, Christian De Valkeneer, Fernand Collin, Filip van Volsem, Francis Delpérée, Frank Verbruggen, Franklin Kutty, Gaston Schuind, Jan Rubbrecht, Lieven Dupont, Luc Huybrechts, Marc Verdussen, Maria Luisa Cesoni, Michel Van de Kerchove, Mona Giacometti, Nathalie Colette-Basecqz, Naomie Blaise, Philip Traest

050 Reeksen: Marcel Rigaux, Paul-Emile Trousse, Simon Sasserath

060 Feestbundels

Bart De Smet, Dirk Van Daele, Etienne Goethals, Francoise Roggen, Geneviève Schamps, Jean Francois Leclercq, Ingrid Van Welzenis, Marc Chatel, Jean Van Houtte, Patrick Mandoux, Philippe Mary, Robert Legros, Willy Calewaert

100 Geschiedenis

Francoise Tulkens, Henri-D Bosly, Jean Constant, Jos Monballyu, René Levy, Xavier Rousseaux, Yves Cartuyvels

210 Algemeen

Adolphe Braas, Christine Guillain, Constant Joseph Vanhoudt, Cyr Cambier, Damien Vandermeersch, Daniël De Clerck, Eric Stassijns, Gustave Beltjens, Hermann Bekaert, Joachim Meese, Laurent Kennes, Marie-Aude Beernaert, Paul Martens, Raf Verstraeten, Raoul Declercq, Sofie Depauw, Thierry Moreau

230 Onderzoek ter terechtzitting: Adolphe Prins, Jean Laenens, Luk Van Langenhove

290 Mensenrechten in het strafrecht: Frans Verschuereen, Jean Du Jardin

310 Algemeen : Christiane Hennau, Emiel Vliebergh, Georges Kellens, J S G Nypels, J. J. Thonissen, Jean Jacques Haus, Jean P Spreutels, Jean Paul Doucet, Jean Servais, Jacques Verhaegen, Joseph Goedseels, Jules D'haenens, Lucien Servais, Michel Franchimont, Pierre Louis Bodson,

Rechtsgeschiedenis

023 Bibliografieën: John Gilissen

210 Algemeen: Michel Magits, Rik Opsommer

230 Rechtsgeschiedenis van de 19de en 20ste eeuw: Sebastiaan Vandenbogaerde

530 Gerechtig recht na 1789: Dave De Ruyscher

542 Magistratuur: Dirk Heirbaut, Margo De Koster, Xavier Rousseaux

PUBLIEK RECHT

011 Wetboeken: André Alen, David Renders, Francis Delpérée, Jeroen Van Nieuwenhove

040 Basiswerken publiek recht

Andre Mast, Anne Rasson-Roland, Eric Dirix, Fernand Debaedts, Francois Perin, Frédéric Bouhon, Georges Martyn, Godelieve Craenen, Jan Gijssels, Jean Dujardin, Johan Vande Lanotte, Ludo M Veny, Marc Uyttendaele, Mark Van Hoecke, Toon Moonen

210 Algemeen:

Alfons Van Mensel, Bernard Tilleman, Bruno Seutin, Charles-Etienne Lagasse, Christian Behrendt, Didier Batselé, Franklin Dehousse, Edgar Van De Velde, Geert Van Haegendoren, Herman Van Impe, Jacques Dembour, Jacques Velu, Jacques Willequet, Jan Clement, Jan

Theunis, Karel Rimanque, Koen Lemmens, Patricia Popelier, Patrick Peeters, Paul De Visscher, Paul Lemmens, Pierre Louis Jean Joseph Wigny, Marnix Van Damme, Maurice Adams, Robert Senelle, Rusen Ergec, Victor Boon, Wilfried Dewachter, Wouter Pas, Yves Lejeune

241 Algemeen: Brecht Deseure, Jacques Brassinne de la Buissiere, Stefan Sottiaux,

254 Rechterlijke macht/Rechterlijke orde: Ghislain Londers, Xavier De Riemaecker,

350 geschillen en de Raad van State: Jan Velaers

Verduidelijking en errata:

p. ii: in de laatste alinea moet “professional judges” staan in plaats van “appellate judges” wat een te letterlijke Engelstalige vertaling van beroepsrechters (“rechters in hoger beroep”) is.

p. 18: in de eerste alinea kan door de woordkeuze verwarring ontstaan, een betere formulering zou zijn: “een juridisch minder zware, maar langere correctionele vrijheidsstraf en een juridisch zwaardere, maar korter durende criminele vrijheidsstraf”.

p. 47: in de laatste alinea dient “misdaad” in “al veroordeeld voor een misdaad of een wanbedrijf” weggelaten te worden. Immers tracht de tekst net aan te tonen hoe nadelig een correctionalisering is door enerzijds het, voor mei 2019, ontbreken van een herhaling van misdaad na wanbedrijf, maar tegelijk wel het bestaan van een herhaling van wanbedrijf na wanbedrijf.

p. 66-67: in de laatste alinea moet staan “de maximumstraf die geldt voor het hof van assisen na toepassing van verzachtende omstandigheden, in casu 20 jaar gevangenisstraf. Daardoor blijft correctionalisering geen of weinig voordeel hebben voor de beklaagde omdat de straf slechts een fractie lager is dan wat de maximumstraf voor het hof van assisen zou zijn, zonder toepassing van verzachtende omstandigheden.” Bovendien bleef in die zaak, waarover het Grondwettelijk Hof een uitspraak deed, het openbaar ministerie van overtuiging dat een veroordeling tot 30 jaar gevangenisstraf mogelijk moet zijn; wat door Potpourri-II mogelijk is in dergelijke zaken en het Grondwettelijk Hof niet vernietigd heeft in 2017.